

ANA SÖZÜ

ANA SÖZÜ

1

Ümumtəhsil məktəbləri
üçün dərs vəsaiti

Təkmilləşdirilmiş yeni nəşri

*Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyinin 04.07.2002-ci il tarixli
705 sayılı əmri ilə sinifdən xaric oxu
üzrə dərs vəsaiti kimi təsdiq
edilmişdir*

Çarşıoğlu
2008

A61.

Tərtib edənlər: **Bilal Həsənli**
Əsgər Quliyev

Rəyçilər: **Almaz İsmayılova**
Azadə Cəfərova

ANA SÖZÜ

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün dərs vəsaiti.
Tərtib edənlər: **Bilal Həsənli, Əsgər Quliyev.**
Bakı: «Çaşıoğlu», 2008. - 96 s.

4306020200 - 433
A _____
082 - 08

© Çaşıoğlu nəşriyyatı, 2008

«Uşaqqlar bizim sevincimizdir, həyatımızın mənasıdır, uşaqqlar bizim gələcəyimizdir.»

“Hər bir gənc Azərbaycanın müstəqil gələcəyini təmin etmək üçün Vətəni sevməlidir, ölkəni sevməlidir, torpağı sevməlidir, millətimizi sevməlidir, xalqımızı sevməlidir, dilimizi sevməlidir, dinimizi sevməlidir, milli ənənələrimizi sevməlidir!”

HEYDƏR ƏLİYEV

ƏZİZ BALALAR!

Böyük alim, müəllim Firidun bəy Köçərli hələ keçən əsrin əvvəllərində məktəblilərin sinifdən xaric oxusu üçün "Balalara hədiyyə" adlı kitab hazırlayıb nəşr etdirmişdi. Qarşınızdakı «Ana sözü» kitabı F.Köçərlinin tutduğu yolun davamıdır.

«Oxu» dərslərindəki əsərlər sizin marağınızı tam təmin etməyə bilər. İnanırıq ki, siz təkcə həmin dərsləri oxumaqla kifayətlənməyəcək, bu kitabdakı hekayələr, şeirlər, nağılları da müstəqil müəllimlərlə edəcək, biliyinizi artıracaqsınız. Ümid edirik ki, siz həmin əsərlər barədə düşüncələrinizi dostlarınızla, müəllimlərinizlə, atalarınızla bölüşəcək, onların da fikirlərini öyrənəcəksiniz.

Unutmayın ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı kimi siz biliklərə dərindən yiyələnməli, vətəninizi ürəkdən sevməli, onun adını uca tutmalısınız. «Ana sözü» kitabı da bu niyyətlə hazırlanmışdır. Bu kitabın köməyi ilə doğma Azərbaycan dilini, ədəbiyyatını daha yaxşı öyrənəcəksiniz.

Sizə uğurlar arzulayırıq!

AZƏRBAYCAN – YURDUM MƏNİM!

ANAMIZ AZƏRBAYCAN

Yurdumdur Azərbaycan,
Qoluyam, qanadıyam.
O mənim doğma anam,
Mən onun övladıyam.

Ona mənim atam da,
Anam da «ana» deyir,
Ona mənim nənəm də,
Babam da «ana» deyir.

Hikmət Ziya

VƏTƏN

Sən ey gözəl Vətənim,
Yurdum, yuvamsan mənim.
Səndə xoş ömür sürür
Sevilənim, sevənim!

Səni duymaz hər yetən
Eşqin çıxmaz könüldən
Böyük anam, sənsən, sən!
Varlığımsan sən mənim.

Sənsən yanan çırağım
Yurdum, yuvam ocağım,
Havam, suyum, torpağım
Bağ-bağatım, çəmənəm.

Sənindir çarpan ürək,
Səndən doğar hər dilək,
Nə gözəlsən, nə göyçək,
Sən ey ana Vətənim!

Abdulla Şaiq

VƏTƏN TORPAĞI

Xəyalda şirin,
Arzudan gözəl
Vətən torpağı.
Canımdan əzəl
Vətən torpağı.

Anadan doğma,
Baladan əziz
Vətən torpağı.
Biz heçik sənsiz,
Vətən torpağı.

Dünyadan qoca,
Baladan cavan,
Məsləkdən uca
Vətən torpağı.
Həmişəcavan -
Vətən torpağı!

Bəxtiyar Vahabzadə

AZƏRBAYCAN TORPAĞI

Nəğmələrlə durursan
Sən hər səhər yuxudan.
Hansı həvədir səni
Bülbül kimi oxudan?

Mingəçevir dənizi
Gözlərimin işığı.
Sən nə qədər böyüksən,
Azərbaycan torpağı!

Göy gölə tamaşadan
Doymayır Kəpəz dağı.
Sən nə qədər gözəlsən,
Azərbaycan torpağı!

Sənsən duzum, çörəyim.
Mən bu yurdun oğluyam.
Uca çinarların tək
Bu diyara bağlıyam.

Üstündə dalğalanır
Vətənimin bayrağı.
Ucal! Ucal, günəşə,
Azərbaycan torpağı!

Xəlil Rza Ulutürk

BU DİL

Qönçədən çıxıb
Gül açır nəvəm.
Ana dilində
Dil açır nəvəm.

Bu torpaq sənin,
Bu dil sənindir.
Bu gözəl Vətən,
Öz Vətənidir.

Bu el-şöhrətin,
Bu dil-qüdrətin.
Sənə verdim
Böyük sərvətin!

Bəxtiyar Vahabzadə

VƏTƏN

Vətən yolunda
Qurbandı oğul.
Oğul - Vətənə
Qurban doğulur.

Gör necə qəribə
Doğulmuşuq biz:
Bir Vətənimiz,
Bir ürəyimiz.

Ürəkdə qüdrətə,
Hikmətə bir bax:
Vətən havasıyla
Döyünər ancaq...

Məmməd Nəməzov

İYİRMİ YANVAR GÜNÜ

Qəsdimizə durdular,
Sinəmizdən vurdular,
Günahsızdıq,
qırdılar-
İyirmi yanvar günü!

Geriyə çəkilmədik,
Qorxu nədir bilmədik,
Şəhid olduq-
ölmədik-
İyirmi yanvar günü!

Neçə-neçə qəhrəman,
Susduruldu həmin an,
Küçələrdən axdı qan-
İyirmi yanvar günü!

Allah, dözüm ver,
dözüm,
Nələr görəcək gözüm,
Köks ötürdü Təbrizim-
İyirmi yanvar günü!

Bəla var başımızda,
Dil açdı daşımız da,
Qaldı yaddaşımızda-
İyirmi yanvar günü!

Əli Vəkil

ODLAR YURDU

Od bizim qəlbimizdə,
Od bizim qanımızda!
Su da od tutub yanır,
Azərbaycanımızda!

Bu yurda «Odlar yurdu»
Demirlər ki, boş yerə.
Odlar yazıb adını
Amansız yüzillərə.

Oda görə bəlar
Çəkib bizim başımız!
Toxunsalar od saçar,
Torpağımız, daşımız!

Oda əl uzadanlar
Gurul-gurul yanacaq!
Odlar yurdu məğrurdur,
Məğrur da dayanacaq!

Fikrət Sadıq

Elim-obam tamaşa,
Nəgməsən başdan-başa.
Qəhrəman yurdum, yaşa,
Şərəfim-şanım, yaşa!
Azərbaycanım, yaşa!

Bərəkətli torpağım,
Tarlam, bostanım, bağım,
Mənim sevinc bulağım,
Zəfər dastanım, yaşa,
Azərbaycanım, yaşa!

Fikrət Qoca

Torpağı-türbət,
Suları-şərbət.
Günəşi-məlhəm,
Ayrılığı-qəm
Azərbaycanım!

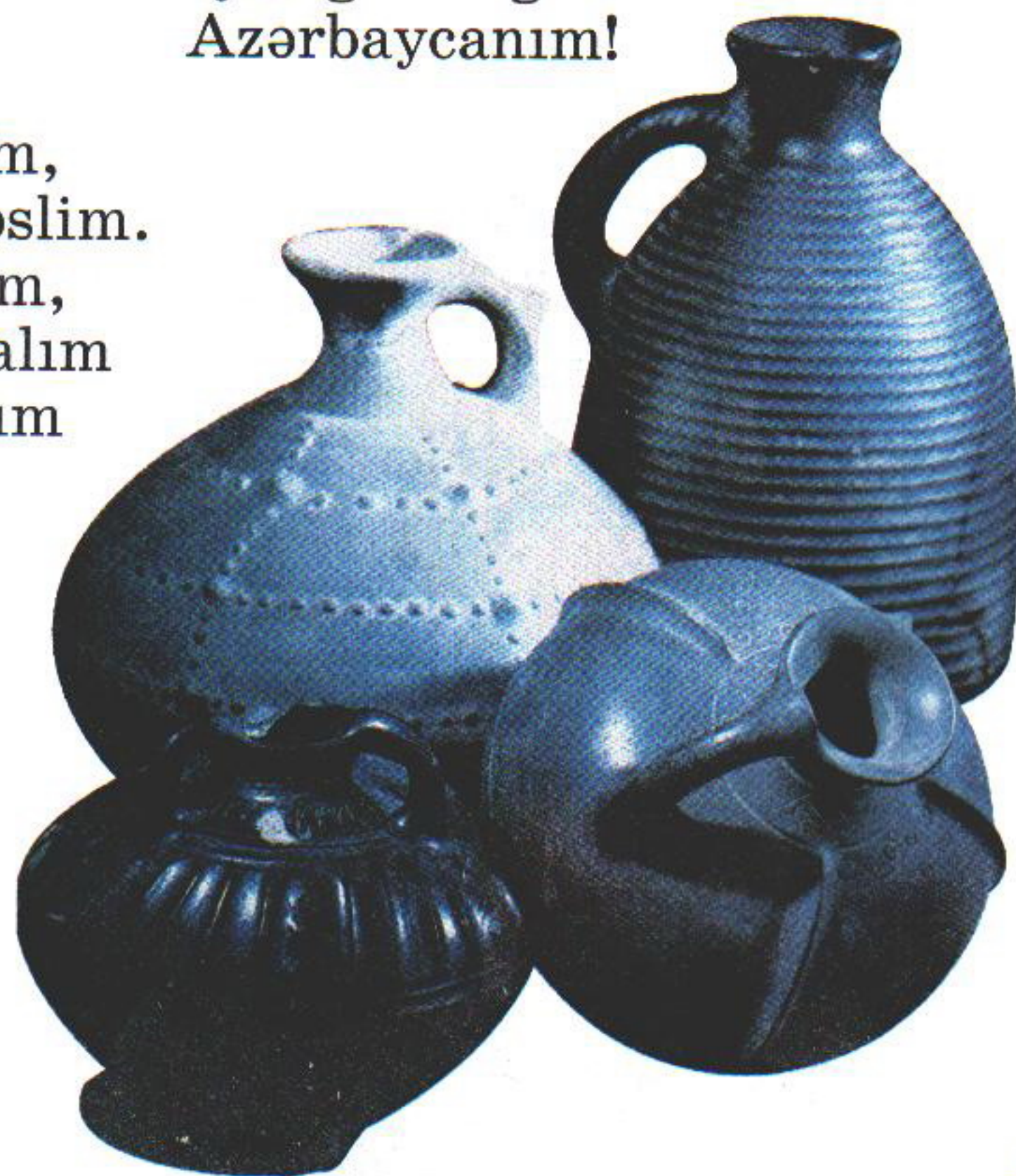
Aranı, dağı
Tərən oylağı,
Könlüm çırağı,
Qızılgül bağı
Azərbaycanım!

Ana nəfəslim,
Qaranquş səslim.
Ellim, obalım,
Dağlar maralım
Azərbaycanım

Qızları dilbər,
Oğulları ər.
Odum, ocağım,
Ana qucağım,
Qalsam həyatım,
Ölsəm torpağım
Azərbaycanım!

Mirvarid Dilbazi

9 VƏTƏNİMİZ

Ürəyimiz, canımızsan,
Şöhrətimiz, şanımızsan,
Əziz doğma anamızsan
Gözəl azad Vətənimiz,
Elləri şad Vətənimiz.

Başından çox duman keçmiş,
Xalqın günü yaman keçmiş
Ağır qanlı zaman keçmiş
İndi azad Vətənimiz,
Elləri şad Vətənimiz.

Qaranlığı çəkdin dara,
Şəfəq saçdın hər diyara,
Pənah oldun məzlumlara
Gözəl, azad Vətənimiz,
Elləri şad Vətənimiz.

Yenilməyən qüdrətin var,
Böyük adın, şöhrətin var.
Ağızlarda söhbətin var
Gözəl, azad Vətənimiz,
Elləri şad Vətənimiz.

Zeynal Cabbarzadə

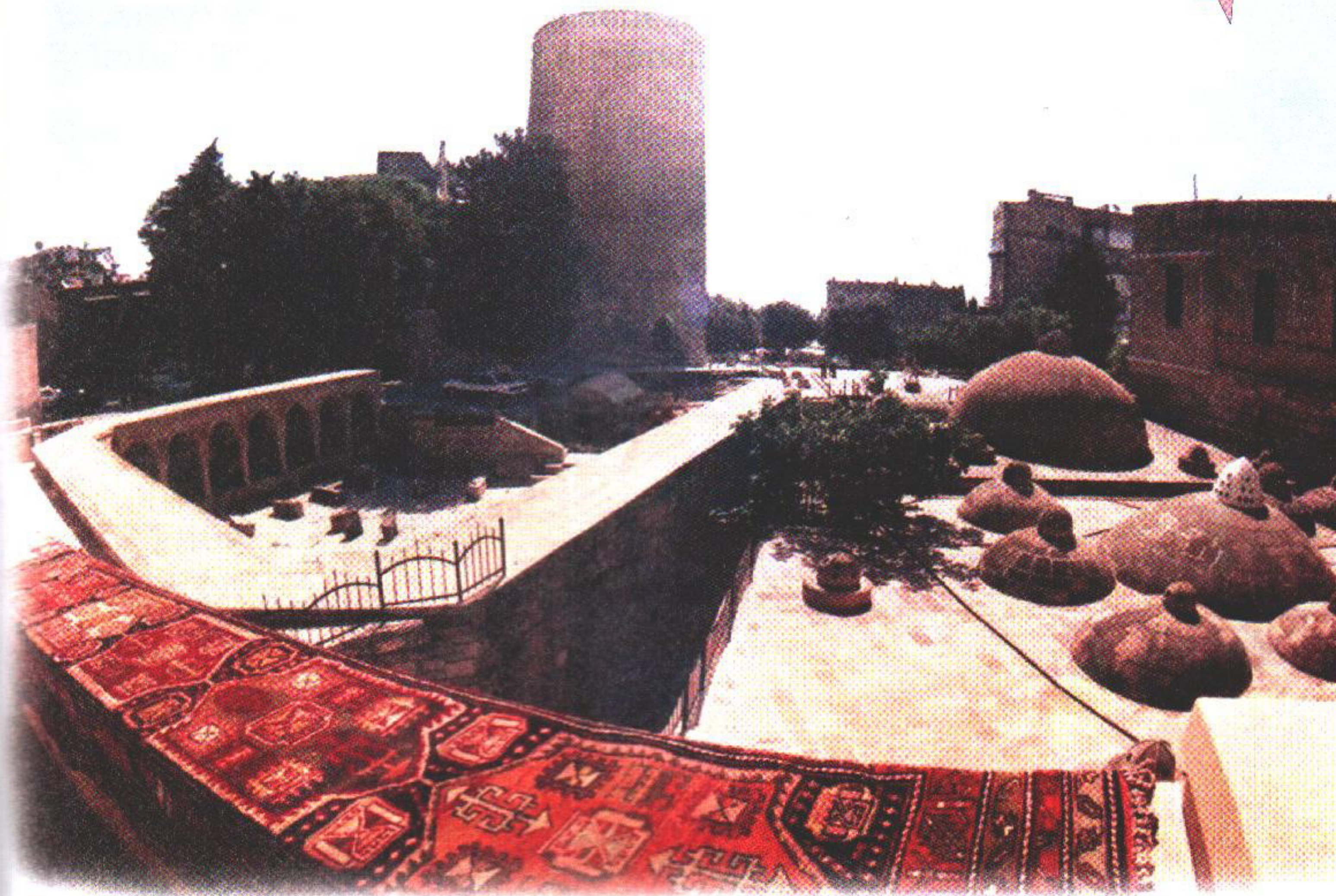
BAKI

Ocağım, odum,
Kədərim, şadım,
Sonsuz sərvətim,
Dünya şöhrətim
Bakı, can Bakı!

Ey sərvət qanım,
Qədim ünvanım!
Şəhidlər şəhərim,
Ey qəhri-qəhrim
Pərişan Bakı!

Fəxrim, vüqarım,
Odlar diyarım,
Sevincim, dərdim,
Yaralı mərdim
Qəhrəman Bakı!

Şöhrətim, şanım,
Ürəyim, canım,
Azərbaycanın
Çarpan ürəyi
Gülüstan Bakı!

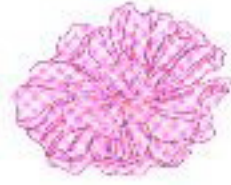

TƏBRİZİM

Ey ana yurdumun gülü, gülşəni,
Sən gül qucağında böyütdün məni.
İstərəm dünyalar boyunca səni,
İzzətim, şövkətim, gülüm, Təbrizim!

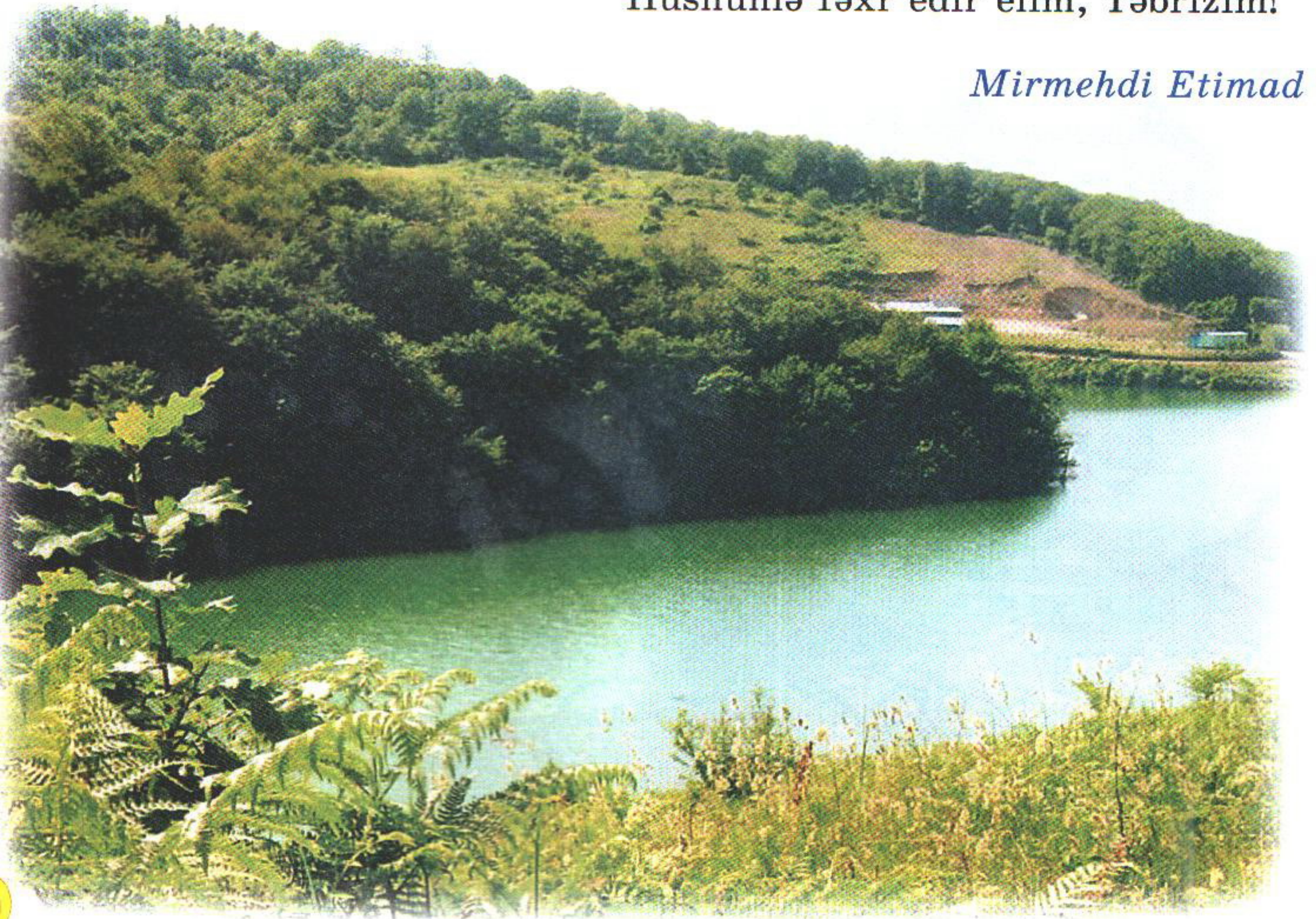
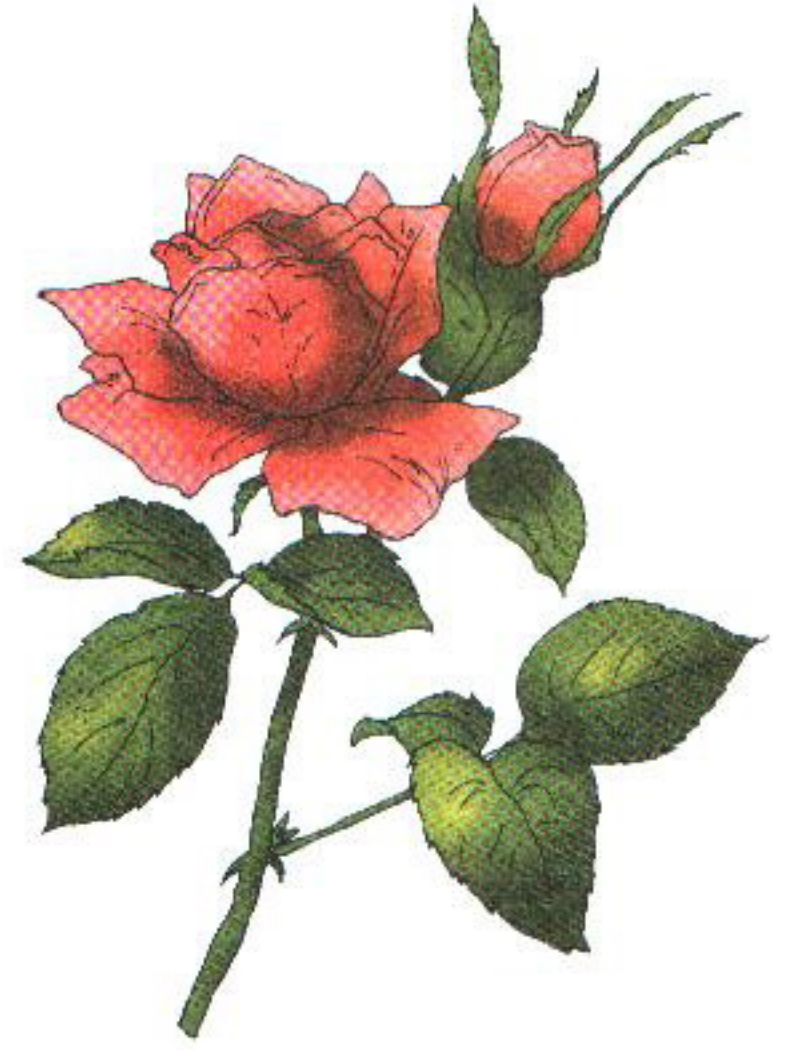

Mən qurbanam sənin qızıl gülünə,
Qəhrəman tarixli, şanlı elinə.
Bəxtiyar yurdumun şirin dilinə,
Səndə açılıbdır dilim, Təbrizim!

Mən aşiqəm doğma Azərbaycanca,
Onun aşıqləri heç gəlməz sana.
Gözəllər bir yana, sən də bir yana,
Hüsnünlə fəxr edir elim, Təbrizim!

Mirmehdi Etimad

BAKİ, SABAHIN XEYİR!

Qayıdıb xoş güzardan,
Günəş qalxır Xəzərdən.
Sevgilim keçən yerdən
Bütün şəhər yeriyr.
Bakı, sabahın xeyir!

Hörükləri qaradır,
Qaşları ayparadır.
O, bir aləm yaradır,
Hamı ürəkdən deyir:
Bakı, sabahın xeyir!

Xumarlanır ləpələr,
Gülür mehriban şəhər,
Sevgilim səhər-səhər
Al şəfəqdən don geyir.
Bakı, sabahın xeyir!

İslam Səfərli

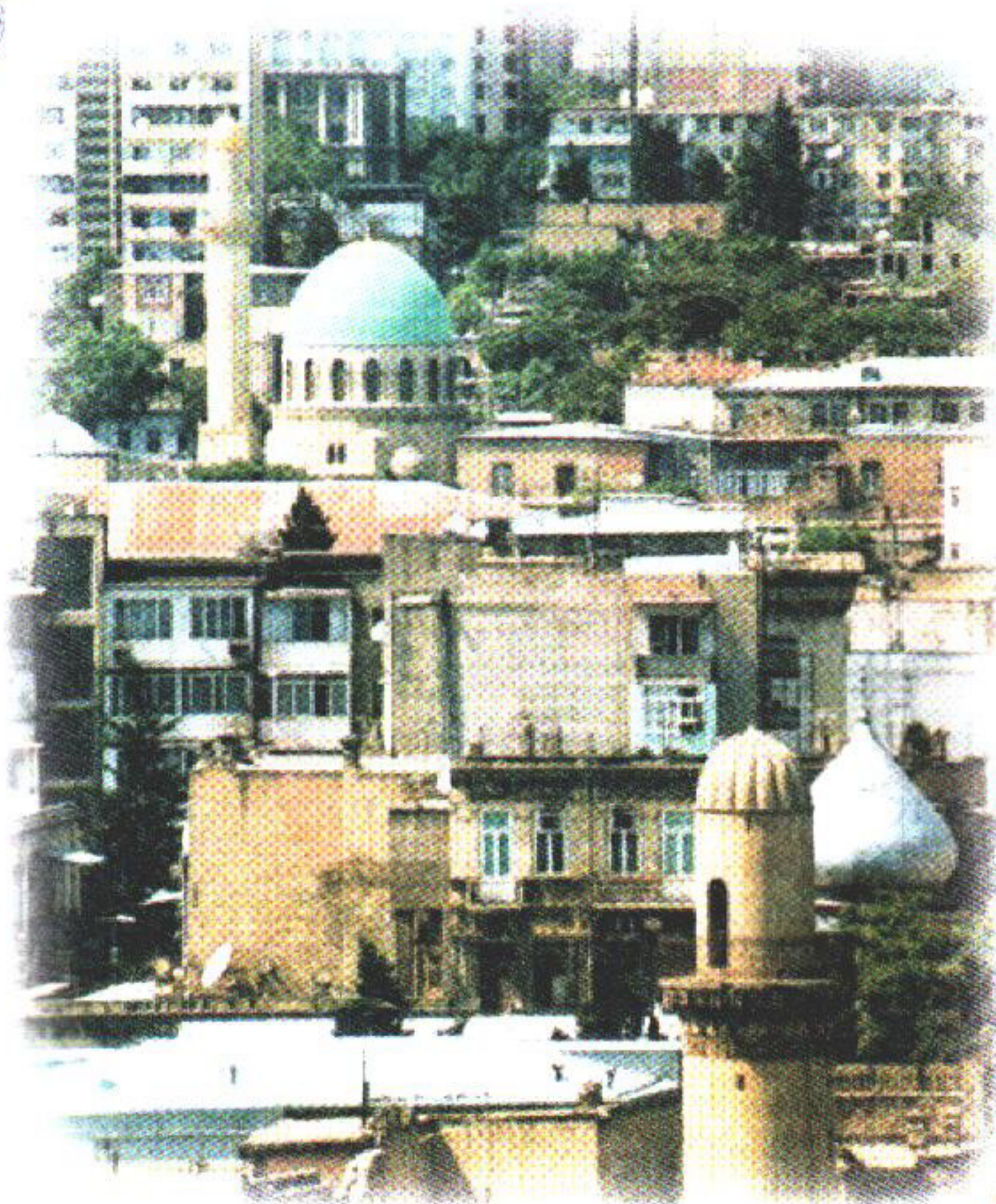
VƏTƏNİM

Azərbaycan-doğma elim,
Nə gözəldi ana dilim.
Ən ətirli solmaz gülüm
Vətənimdir, Vətənimdir.

Nəğmələri şöhrətlidir,
Oğulları qeyrətlidir,
Hər qarışı qiymətlidir.
Vətənimdir, Vətənimdir.

Bölünübdür Vətən iki,
Birləşməyib Təbriz Bakı,
Şimaldakı, Cənubdakı
Vətənimdir, Vətənimdir.

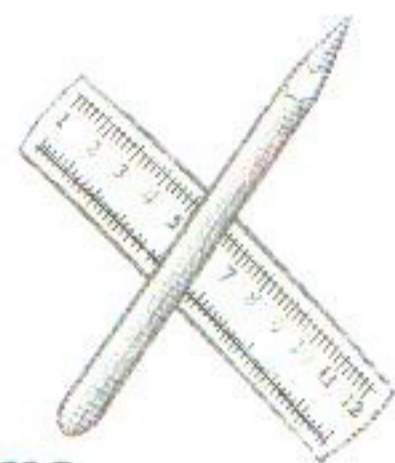
Vüqar Əhməd

MƏN DAHA MƏKTƏBLİYƏM

MÜƏLLİM

Müəllim - anadan sonra,
Ən əziz adam!
Qaranlıqdan işığa.
Çıxmaq üçün dünyada.
Böyük məhəbbətlə mən,
Bərk-bərk tutub gedirəm
Müəllimin əlindən!

Fikrət Sadiq

ANA MƏKTƏB!...

Kəndimizdə bir bina var,
Baş endirir ona dağlar.
Qucağında həyat çağlar,
Biz borcluyuq sənə, məktəb!
Ana məktəb, ana məktəb!

Biz xoşbəxtik hər bir anda-
Ataların torpağında,
Sənin isti qucağında
Boy atırıq ana məktəb!
Biz borcluyuq sənə, məktəb!

Biz sevirik səni hər an,
Kəndimizə nur yayırsan,
Gözlərə nur paylayarsan,
Ana məktəb, ana məktəb!
Biz borcluyuq sənə, məktəb!

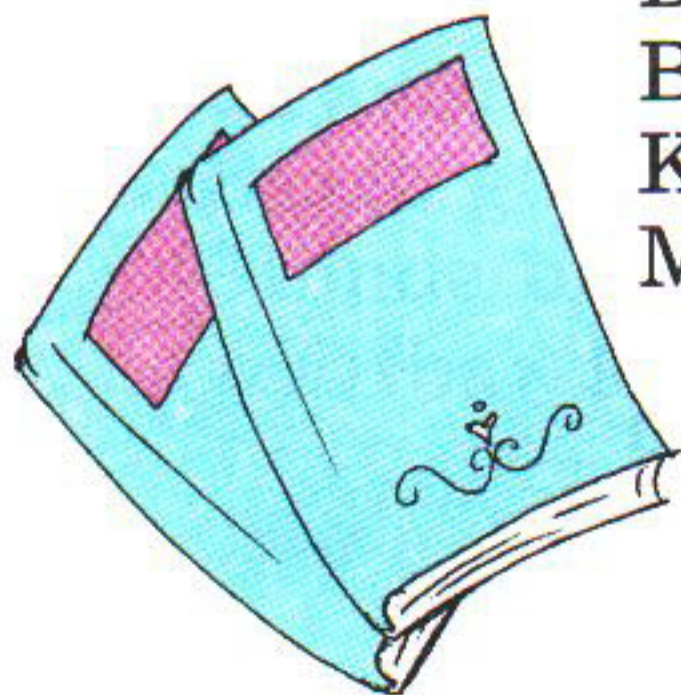
Bəxtiyar Vahabzadə

MƏN MƏKTƏBLİYƏM

Necə yavaş hərhlənir
Saatın əqrəbləri.
Kaş tezəcə açılaydı
Sentyabr səhəri.

Rəngli karandaşlarım,
«Əlifba» kitabım var.
Məni «məktəbli» deyə,
Çağıracaq uşaqlar.

Dovşanımı, kuklamı
Bacıma bağışladım.
Kiçik uşaq deyiləm,
Məktəbli olmuş adım!

Tofiq Mütəllibov

Mənim ilk kitabım, mənim «Əlifba»m,
Mənim güllü bağım, ətirli bağçam!
Bu gün bayramındır, əziz günündür,
Bu gün nəğməmiz də sənin üçündür.

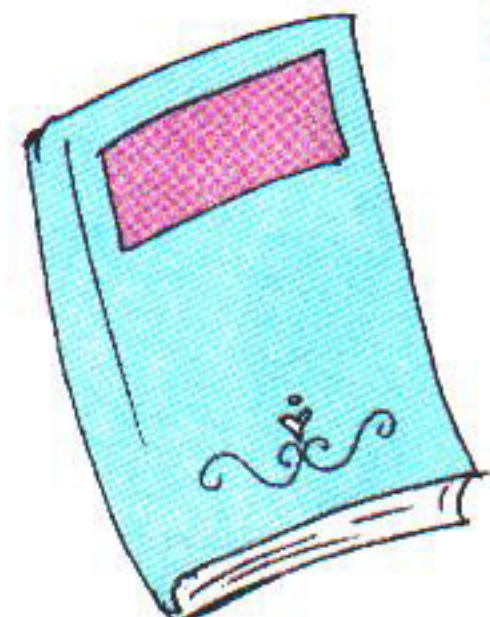
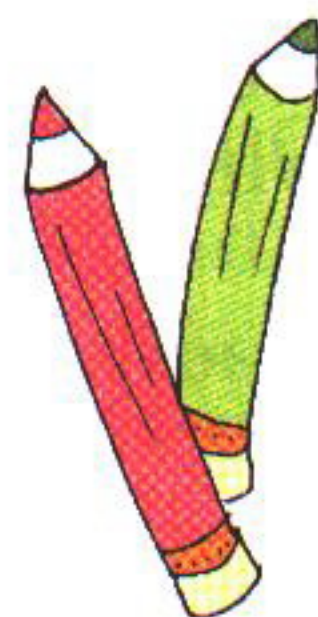
İlk bələdçim oldun, tutdun əlimdən,
Mənə xəbər verdin ana dilimdən,
Tarixdən danışdın, dünyanı gəzdik.
Dedin ki, hər yerdən gözəldir Vətən.

Sən bir günəş kimi işıq saçırsan,
Bağlı qapıları bizə açırsan,
Getmə, əziz dostum, mənim «Əlifba»m,
Hər şey qabaqdadır, hara qaçırsan?!

Hələ çox suala yoxdur cavablar,
Düzülüb sıraya təzə kitablar,
Sən olmasan, onlar burda görünməz,
Heç nə danışmazlar bizə kitablar.

Bilirsənmi, bizi dost elədi kim?
-Öz övladı tək sevən müəllim.
Gəl ona bir yerdə «çox sağ ol» deyək,
Kitablar kitabı «Əlifba»m mənim!

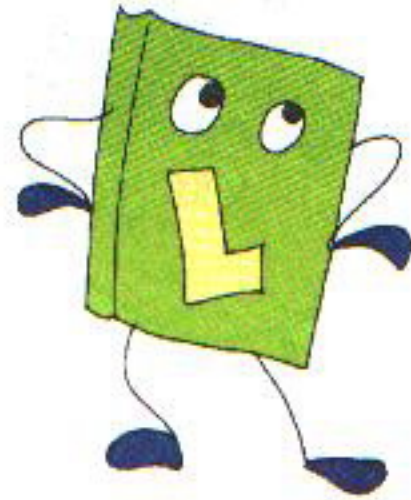
Teymur Elçin

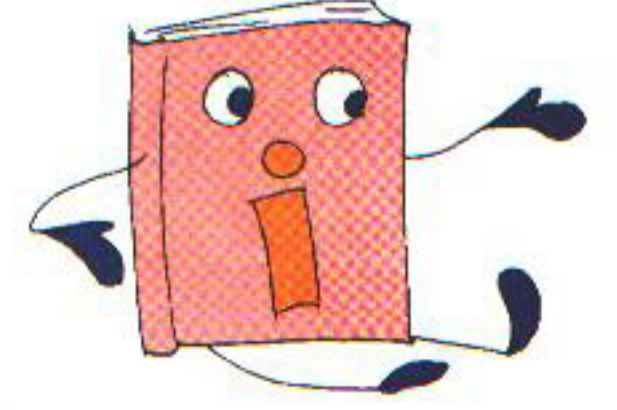
A Ə O E Ü İ Ö U I

SAİTLƏR

«A»nı lağa qoyaraq
«İ» dedi:
-Mən incəyəm.
Hərflər arasında
Mirvariyəm, inciyəm.
«E» də, «Ə» də incədi,
«Ö» də, «Ü» də incədi.
«İ»nin kobud sözündən
Qalın səslər incidi.
Elə bil «Əlifba»nın
Üstünə zülmət çökdü.
Qoymadı dil-boğaza,
«İ» üyütdü, «İ» tökdü.
Dedi ki, sən qalınsan,
«O» da, «U» da qalındı.
«I» sizdən də betərdir.
«A» küsdü,
«A» alındı.

Söylədi:
-«Əlifba»nın
İlkin səsi mənəm, mən.
Bil ki, bütün səslərin
Sərkərdəsi mənəm, mən.
Nə olsun ki, incəsən,
Dostum, çəkmə özünü.
İlki mən, sonu mənəm
«Ana», «Ata» sözünün.
Nə olsun ki, qalınam,
«A»yam, «A»yam, «A»yam mən,
Hər səs bir ulduzdusa,
Şəfəq saçan ayam mən.
Utan kobud sözündən
Yana-yana qal indi.
«Ana» sözünə qalın
Deyən özü qalındı...

Rafiq Yusifoglu

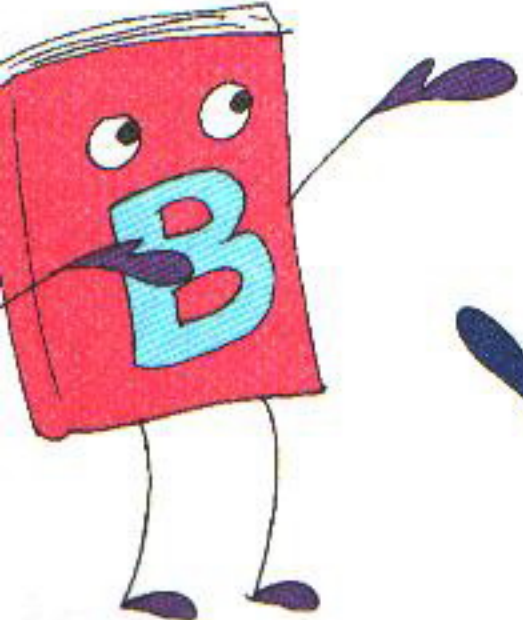
ƏLİFBA BAYRAMI

Bayramınız mübarək,
Əlifba bayramınız!
Nə yaxşı öyrənibsiniz
Əlifbanı hamınız.

Soruşsalar deyərik
Kimdir, kimdir əlifba.
Bilirik-ən birinci
Müəllimdir əlifba.

Nədir, nədir əlifba?
Səslərin işarəsi.
Bildiyimiz sözlərin
Yazılı nişanəsi.

Əlifbasız bilik yox,
Biliksiz də yüksəliş.
Əlifbadan başlanır
Hər böyük, ağıllı iş.

Bayramınız mübarək,
Əlifba bayramınız!
Nə yaxşı, öyrənibsiz
Əlifbanı hamınız!

Teymur Elçin

ƏLİFBA

«Əlifba» müdrik baba!
Qoy eşitsin uşaqlar,
Baxıb görsün uşaqlar,
Əlimdə bir kitab var,
«Əlifba» kitabıdır.

«Əlifba» kitabının
İşıqlı «a», «b»ləri
Çox ağıllı hərfləri,
Biliklərə qapıdır.

Fikrət Sadıq

«A»

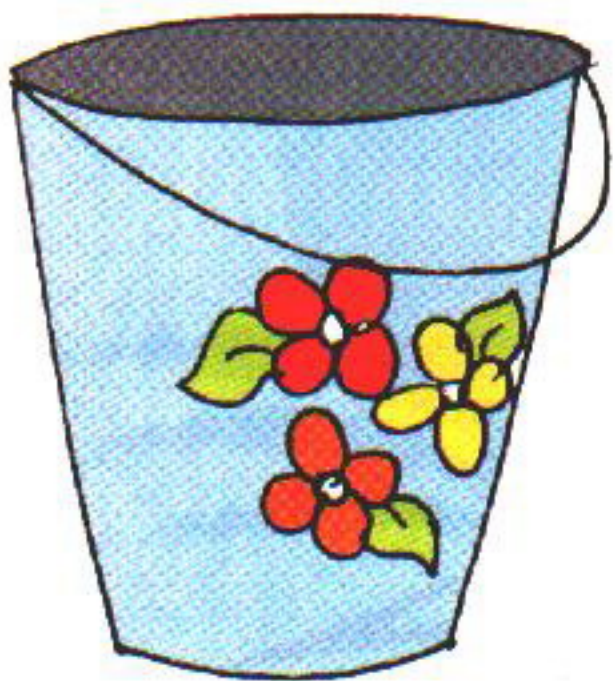
Akif, Adil,
Araz, Arzu.
Arxdan arxa
Axıdar su.

ƏLİFBA

«B»

Bayram, Bədir,
Babək, Bikə
Bağda bir-bir
Badam əkər

«V»

Vaqif, Vəli,
Vahid, Vəkil,
Vərəqləri
Vərəqləyir.

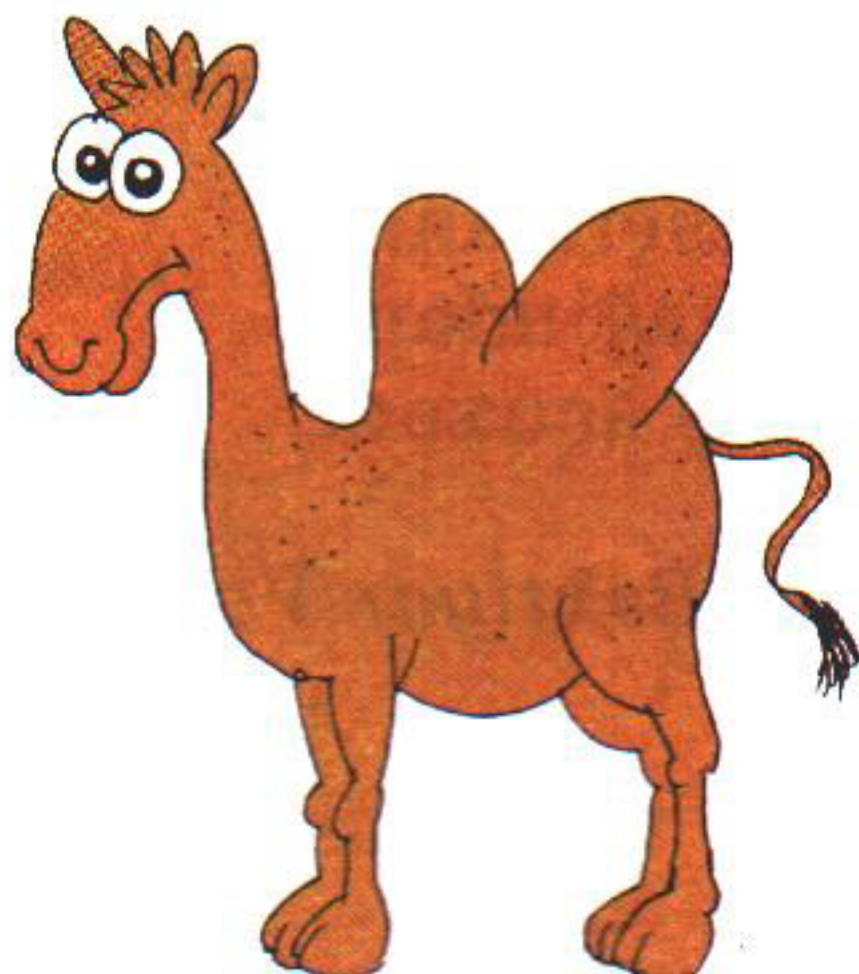
«Q»

Qabil, Qasım.
Qubad, Qaçay.
Qışqıranda
Qazlar qaçar.

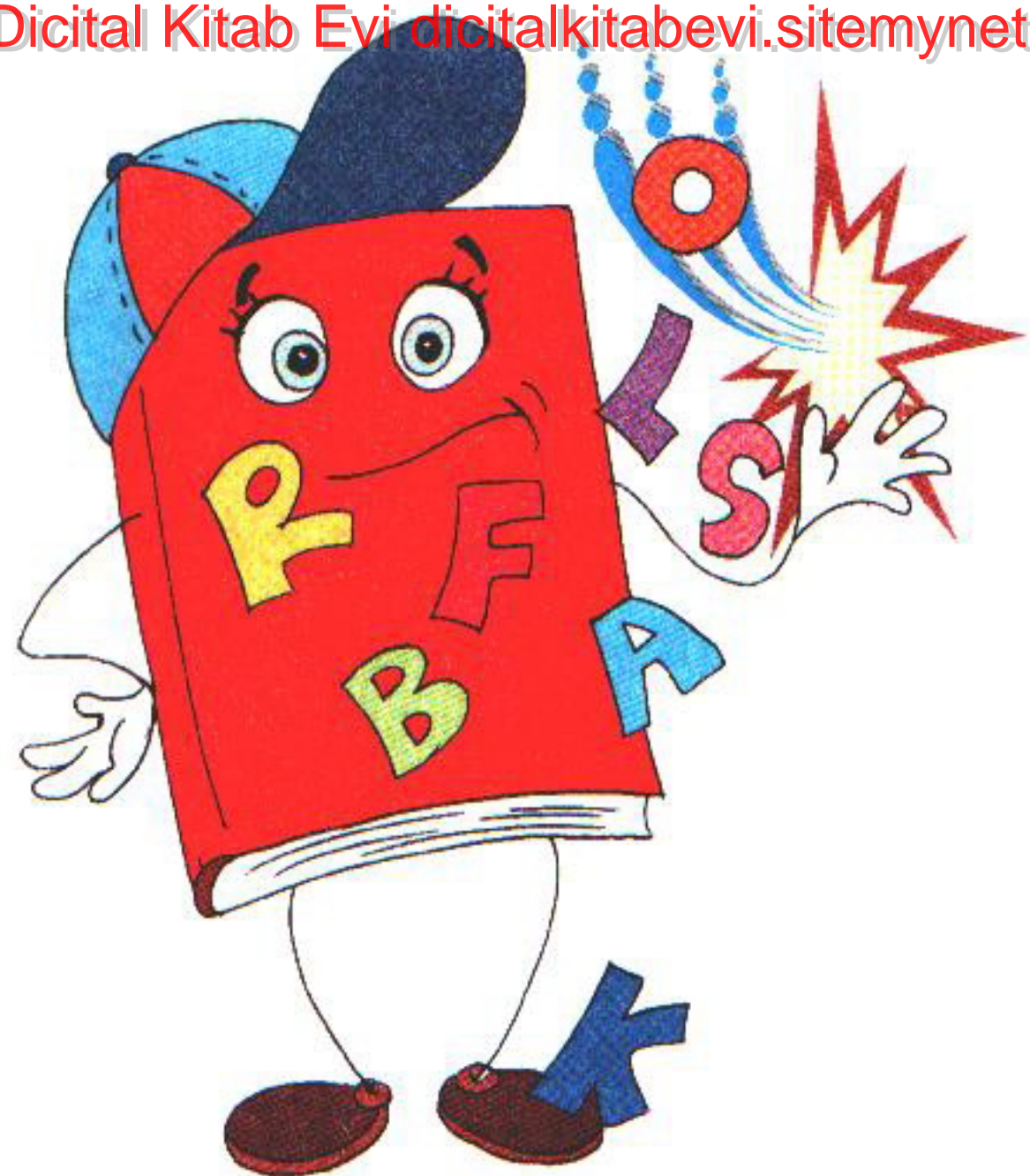

«D»

Dilşad, Dəmir,
Durna, Dilbər.
Dərələrdən,
Dərər lilpar.

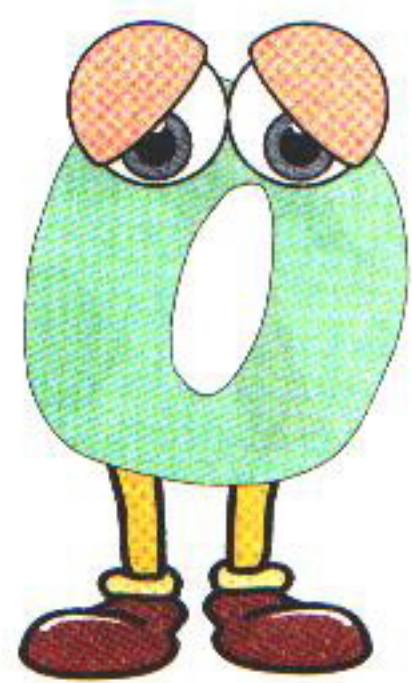
Tacəddin Şahdağlı

KÜSƏN HƏRFLƏR, NADİNC HƏRİFLƏR

Məktəbdən qayıdanda
Quzu dönüb şir olub.
Divar yazı taxtası,
Şüşə tabaşir olub.

Ev tikən, suvaq çəkən
Əllər inciyib, kəsüb.
Öz nadinc övladından
Ellər inciyib, kəsüb.

«Əlifba» peşimandı:
-Gör kimlə dost olmuşam?
Az qalıram hönkürəm,
Bulud kimi dolmuşam.

Gör nə kökə düşüblər?
Hamısı əyiş-üyüş.
Divarlara yazılıb
Ədəbsiz kəlmə, söyüş.

Binalar nə kökdədi,
Suvaqlar cızıq-cızıq.
Hərflər dörd tərəfdən
Boylanır yazıq-yazıq.

Böyük-kiçik görəndə
Alışirlar, yanirlar.
Yazanın əvəzinə
Hərflər utanirlar...

Rafiq Yusifoglu

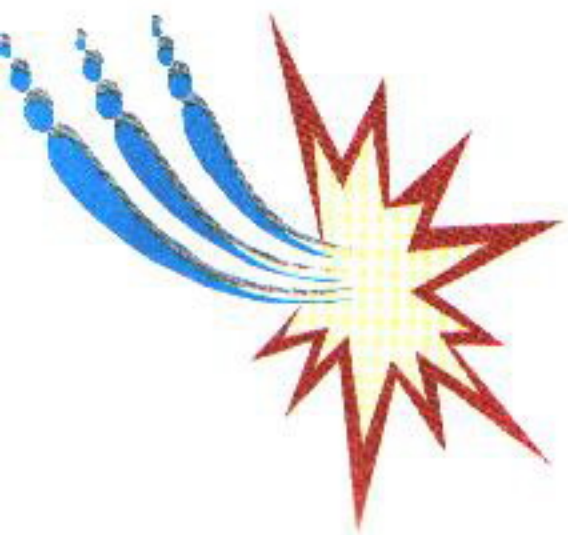

“ƏLİFBA” KİTABI

“Əlifba” kitabı! – Xəzansız bahar,
Üstündən nə bulud, nə də çən keçir.
Bütün əməllərə gedən cığırlar,
Bu sadə kitabın içindən keçir.

“Əlifba” kitabı! Bir illik zaman,
Bir ildə kamala işıq saçırsan.
Ana dilimizin gur bulağından
Canlı beyinlərdə naxış açırsan!

Bəxtiyar Vahabzadə

KİTAB

Mənim kitab rəfimə,
Gəlin bir az yaxın siz.
Bir-birinə söykənən
Qonşulara baxın siz.

Sözlə dolu olsa da,
Hamısının sinəsi.
Sakitcə əyləşiblər
Çıxmır birinin səsi.

Durub qaça bilmirlər,
Düşüb gəzə bilmirlər.
Yazıqlar bir-biriylə
Kəlmə kəsə bilmirlər.

Elə ki, götürürsən
Sən onları əlinə,
Dil çatdırmaq olmayır.
Heç birinin dilinə.

Rəfiq Yusifov

BABASI KİMİ

Mənim bir gözəl
Körpə nəvəm var.
O da Bəxtiyar,
Mən də Bəxtiyar.

Biz baba-nəvə
Adaş, adaş.
O, mənə vüqar,
Mən ona sirdaş.

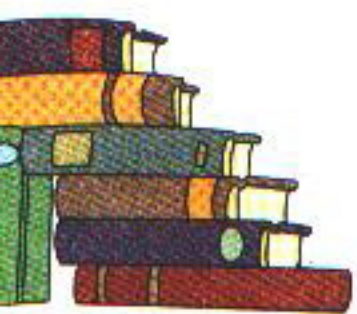
Mən bir ağacam,
Nəvəm qol-budaq.
Mən onun kökü,
O, mənə yarpaq.

Xalqa vuruldum.
Mən şair oldum,
Bilmirəm ancaq,
O, nə olacaq?

Nə olur-olsun,
Kim olur-olsun.
Babası kimi
Xalqa vurulsun!

Bəxtiyar Vahabzadə

MƏKTƏBƏ GET, DƏRS OXU!

Ağıllı oğlum, oyan!
Qiymətlidir hər zaman.
Tez ol, dur, get məktəbə,
Sarıl elmə, ədəbə.

Səhər ziyandır yuxu,
Məktəbə get, dərs oxu!
Al şəfəqli günəş var,
Pəncərədən parıldar.

Qalx ki, hamı oyanmış,
Dünya nura boyanmış,
Səhər ziyandır yuxu,
Məktəbə get, dərs oxu!

Abdulla Şaiq

ÇANTA

Ay mənim göyərçinim,
Bu gün dərsə gedirsən.
Özün boyda çantanı
Sağ-sola yellədirsən.

Bu gün sənin üzündən,
Gözündən fərəh yağır;
Dərsə gedən göyərçin,
Çanta özündən ağır!

Kitablardır bu gündən
Sənin ömür yelkənin.
Oyuncağın qələmlər,
Yükün kitabdır sənin.

Kitablardan beyninə
Damla-damla nur düşər;
Bir il keçər, axırda
Çanta da yüngülləşər.

Bəxtiyar Vahabzadə

MƏN MƏKTƏBƏ GEDİRƏM

Mən məktəbə gedirəm,
Təptəzə dostlarım var.
Çantamda dəftər, kitab,
Ürəyimdə arzular.

Mən məktəbə gedirəm,
Sevinir, ellər gülür.
Qanadım yoxdur uçam,
Əlimdə güllər gülür.

Mən məktəbə gedirəm,
Güc gəlib qollarıma.
Mənim ilk müəllimim
Göz dikib yollarıma.

Mən məktəbə gedirəm,
Baxır hər yoldan ötən.
Övladların boy atır,
Gözlərin aydın, Vətən!

Rafiq Yusifoglu

BİRİNCİ ZƏNG

Həyəcandan gözümə
Yuxu getməyib gecə.
Birinci zəngdən ötrü
Ürəyim əsir necə.

Məhəbbətlə izləyir
Bizi doğma baxışlar.
Əl edib yola salır
Qohumlar, dost-tanışlar.

Qəlbimizdə arzular,
Əlimizdə gül-çiçək.
Yolumuzu gözləyir
Məktəb nəhəng gəmi tək.

Vuruldu birinci zəng,
Ta bizim nə qəmimiz.
Biliklər ölkəsinə
Yola düşür gəmimiz...

Rafiq Yusifoglu

MÜƏLLİM

Hamımızın qəlbində
Yuva qurdu müəllim.
Nadanlardan qorudu
Ana yurdu müəllim.
Vətənin keşiyində
Sayıq durdu müəllim.
Düşmənlərin gözüne
Enən tordu müəllim.
Yolumuzun üstündə
Yanan nurdu müəllim.

Rafiq Yusifoglu

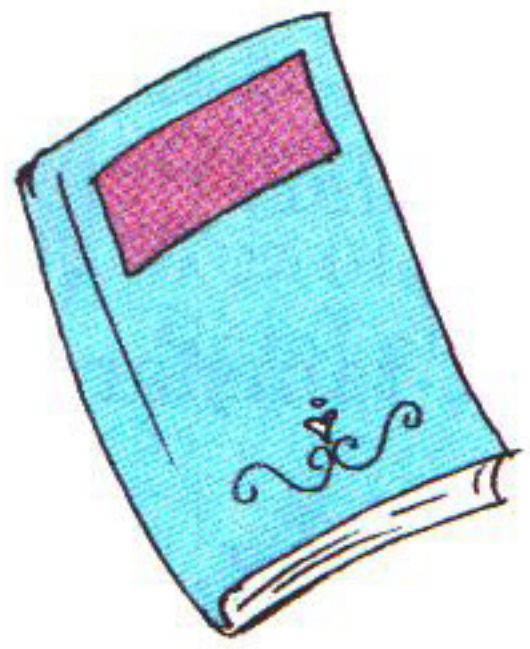

MƏN DAHA MƏKTƏBLİYƏM

Mənim boş vaxtım hanı?
İçində yaşıl tasın
Çimdirim ağ dovşanı,
Şirin-şirin yuxulasın.

Mənim boş vaxtım hanı?
Ayıya lay-lay deyəm.
Bilirəm «Əlifba»nı,
Mən daha məktəbliyəm.

Məktəbə hazırlaşım,
Dərsimin vaxtı çatdı;
Sözə qarışdı başım,
Kuklamı kim oynatdı?

Odur, üstünü açıb,
Birdən-birə ağladı.
Dovşan yanına qaçıb,
Boynunu qucaqladı.

Qəşəng kuklam Qərənfil
Siləndə göz yaşını,
Gördüm palazqulaq fil
Yırğaladı başını.

Dedim, oyuncaqlarım,
Sevimli uşaqlarım,
Biz hara, küsmək hara?
Mən heç sizi ataram?
Hazırlaşın, nahara,
Mən də gəlib çataram.

Xanımana Əlibəyli

Yoldaşına, bir uşaq
Dedi: - Dur gəl, oynayaq.
Oynamağın vaxtıdır,
Qızılgülün taxtıdır.
Qızılgülü əkərlər,
Misqal ilə çəkərlər.
Gedək görək uşaqlar
Bağda nə cür oynarlar.

Yoldaşı dedi: - Qardaşım,
Dinmə, ağrıyır başım.
Açılsa gül, olsa yaz,
Mənim könlüm açılmaz.
Mən dərsimi bilmirəm,
Oynamağı neylirəm.

Buna dedi o birisi:
-Bu gün qoy qalsın dərsi,
İndi hələ gəl gedək,
Bağda gəzib seyr edək.
Ertə durarsan səhər,
Dərsi edərsən əzbər.

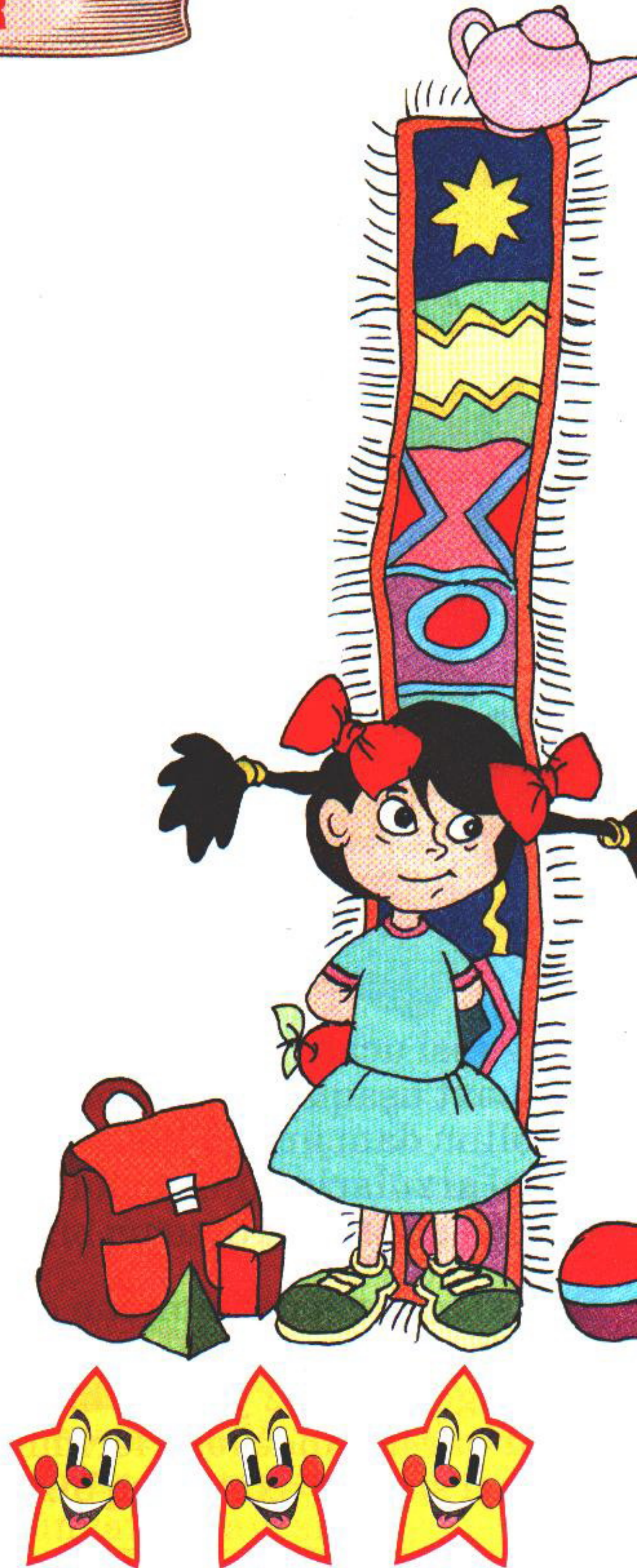
Yoldaşı verdi cavab:
-Danışma bəd, bihesab.
Sübhə bugünkü işi
Qoymaz ağıllı kişi.
Dərsimi hazırlaram,
Sonra gedib oynaram.

Abdulla Şaiq

SEVƏR

Qaragözlü Seväri,
Şirinsözlü Seväri
Bağçadan bir gün səhər,
Məktəbə gətirdilər.
Qaragözlü Sevärin,
Şirinsözlü Sevärin
Sevinci aşdı-daşdı.
Cing-ciring...
Zəng çalındı...
Ah... nə qəşəng çalındı!
Sevär tez sinfə qaçdı.
Müəllim bir-bir, hamıdan
Soruşdu: - Adın nədir?
-Təranə, Nadir, Fidan,
Elçin, Firəngiz, Qədir,
Fərhad, Faiq, Münəvvər,
Araz, Sədaqət, Sevär...
Müəllimin xoşuna
Gəldi Sevärin adı.
Tez yaxınlaşıb ona
Saçını tumarladı.
Cing-ciring...
Zəng çalındı.
Sonra bir də zəng oldu.
Sevär neyləsin indi;
Sevär yaman yoruldu.
Yuxusu gəldi birdən,
Dedi: hanı çarpayım
Gedim bir az yuxlayım,
Yorulmuşam axı, mən.
Uşaqlar gülüşdülər,
O ki var gülüşdülər.

Sevär evə qayıtdı,
Əvvəl doyunca yedi.
Sonra doyunca yatdı.
Yuxudan durub dedi:
-Anacan, ay anacan,

Nə olar ki, sabahdan
Məni bağçaya apar.
Belə də məktəb olar? -
Nə qəndi, nə çayı var,
Nə də ki çarpayı var...

Anası dedi: - Qızım,
Mənim ümidim, arzum,
Yazı yazmaq istəyən
Məktəbə pis deyərmi?
Həkim olmaq istəyən
Məktəbi pisləyərmi?
Məktəbdə yatmaq olmaz,
Sinifdə yemək olmaz.
Ayıbdır, bu sözləri
Müəllimə demək olmaz!
Bağcanın öz yeri var.
Məktəbin öz yeri var.

Sevər yaman utandı,
Sevər səhvini qandı.
Sabah hamıdan əvvəl
Durub məktəbə gəldi.
Dünən dediklərinə
Bu gün özü də güldü...

Fikrət Sadıq

BİRİNCİ SİNİFDƏ OXUYURUQ BİZ

Zəng səsi ucalır, hamı gülər, şən,
Xoşbəxt uşaqların ömrümüz gülşən,
Müəllim danışır ana Vətəndən,
Gözəl arzularla dolur qəlbimiz,
Birinci sinifdə oxuyuruq biz!

Səhərlər dururuq hamıdan qabaq,
Əlində çantası gəlir hər uşaq,
Qışda getdiyimiz yollara bir bax,
Qalır qar üstündə ləpirlərimiz,
Birinci sinifdə oxuyuruq biz!

Hələ tər çiçəyik, dönərik bara,
Sən bizi harada istəsən ara,
Böyüyüb çatırıq xoş arzulara,
Dünyanı bürüyər əməllərimiz,
Birinci sinifdə oxuyuruq biz!

Cavad Cavadlı

HİKMƏT XƏZİNƏSİNDƏN

MƏHƏMMƏD PEYĞƏMBƏR DEMİŞDİR

- Adamları aldadan bizdən deyildir.
- Həqiqət acı olsa belə, de.
- Həmişə xeyir söz söyləyin, şər sözlərdən uzaq olun.
- Bacardıqca başqalarından heç nə istəməyin.
- Cənnət ananın ayaqları altındadır.
- Bilik qazanmaq üçün bir gün çalışmaq, üç ay oruc tutmaqdan xeyirlidir.
- Şeiri əzbərləyin, çünki şeir dilimizi düzəldir.
- Təmiz şeyləri istəyin, təmiz olmayanlardan çəkinin.
- Biliyinizi yazı ilə möhkəmlədin.

BİZ KİMİK

Bir Tanrıya tapındıq:
Üzü nurlu Məhəmməd
Bizim Peyğəmbərimiz,
İslam-bizim dinimiz.
Dünyada tanınır, gözəl,
Müqəddəs torpağımız.
Ay-ulduzlu, üçrəngli
İstiqlal bayrağımız.

Fikrət Sadıq

ANALARIN BAYRAMI

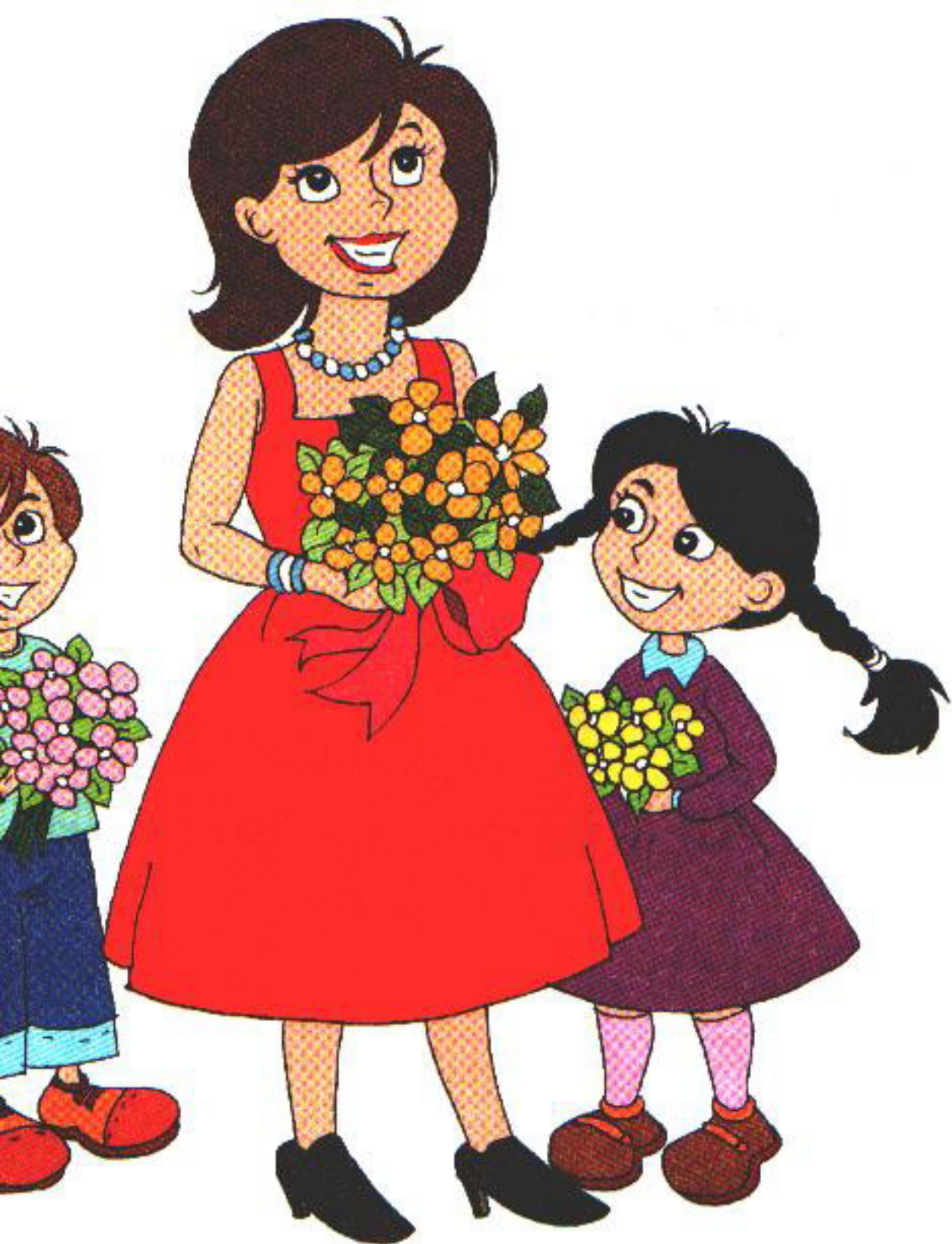
Hər il Martın səkkizi
Oxşayır qəlbimizi,
Günlərin çox əzizi-
Anaların bayramı!

Hər yan şənlik, çal-çağır...
Şairlər ilhamıdır,
Dünyanın bayramıdır,
Anaların bayramı!

Ana-həyat deməkdir,
Solmayan tər çiçəkdir,
Yer üzünə bəzəkdir,
Anaların bayramı!

Hikmət Ziya

ANA

Hər ölkədə anadır
Ana deyilən ana.
Anamız yer dolanır
Anaların başına.

Milyon ana ah çəkər
Bir övlad günahından.
Dünya qara geyinər
Bir ananın ahından.

Bir ananın alqışı
Min övlada bəs edər.
Bir ananın qarğıışı
Bu dünyanı tərpədən.

Hara gedir içindən
Yana-yana dünyamız.
Analar istəyincə
Kaş, dolana dünyamız.

Bəxtiyar Vahabzadə

QURBAN OLUM

Hansı ildə doğuldun,
İlinə qurban olum.
Hansı gündə dil açdın,
Dilinə qurban olum.

Ay ömrün şirin barı,
Yarı, dünyadan yarı.
Sındır oyuncaqları,
Əlinə qurban olum.

Sığılma yatmayan,
Qaşın üstə çatmayan,
Hələ daraq tutmayan
Təlinə qurban olum.

Bax illərə, aylara,
Hay verən ol haylara.
Baş vur dəli çaylara,
Səlinə qurban olum.

Torpaq, müqəddəs ana,
Hopsun iliyə, qana.
Bağlan Azərbaycana,
Elinə qurban olum.

Zəlimxan Yaqub

LAYLA

Yat, ömrümün çiçəyi,
Gecə keçdi, ay batdı,
Sən hələ də oyaqsan.
Laylam sübhü oyatdı.
Yat, canım gözüm, laylay!
Qurbanın özüm, laylay!

Aləm yatdı, sən də yat!
Dincəl, quzum, tez boy at!
Sübhün xeyrə açılsın,
Sənə gülsün bu həyat!
Yat, canım, gözüm, laylay!
Qurbanın özüm, laylay!

Mirvarid Dilbazi

SƏN NƏ YAXŞI NƏNƏSƏN

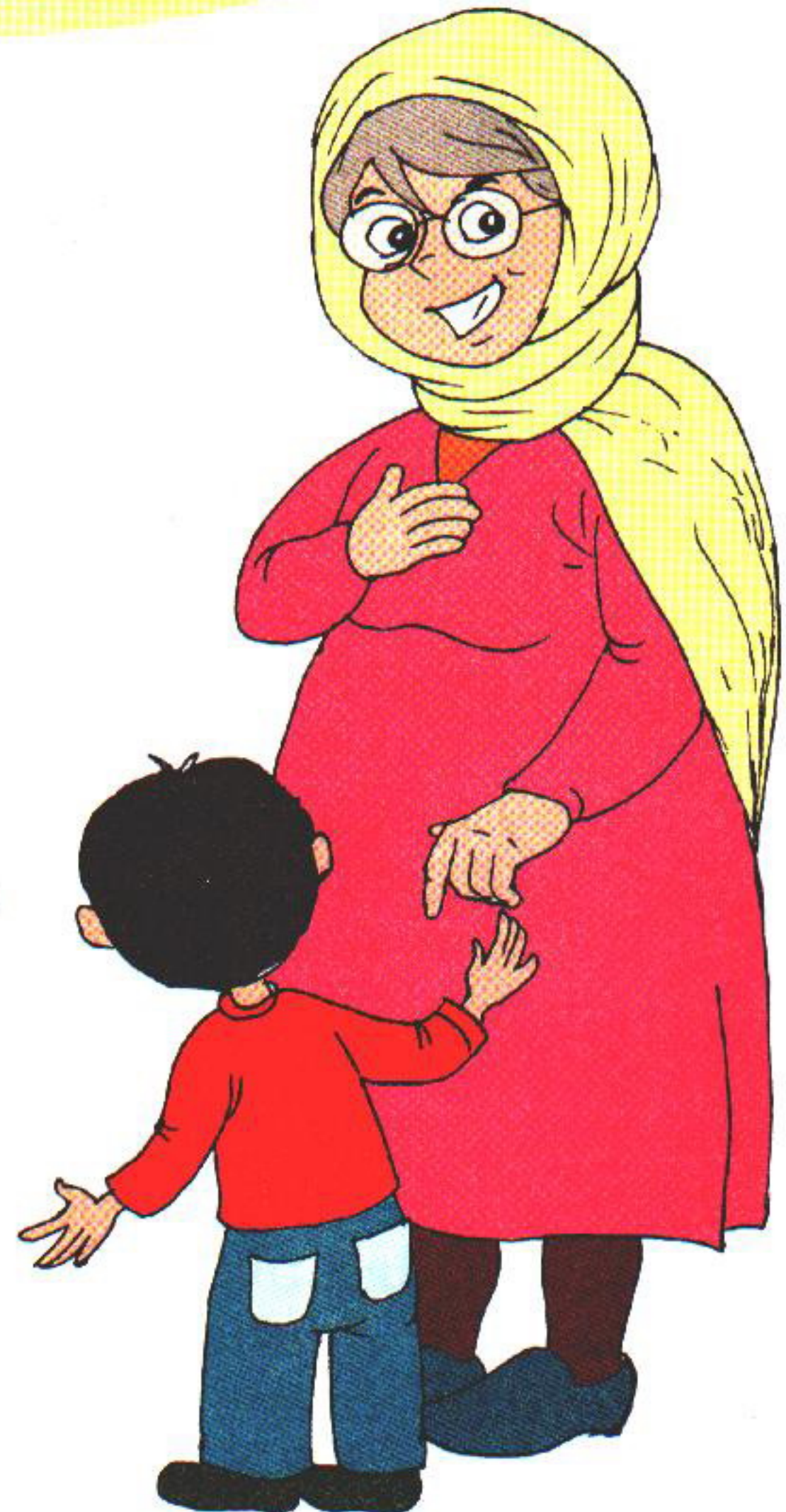
Ay mənim oğul balam!
Qənd balam, noğul balam!
Söyləyirsən, can nənə!
Evimizdə hamıdan
Mehribansan sən mənə.

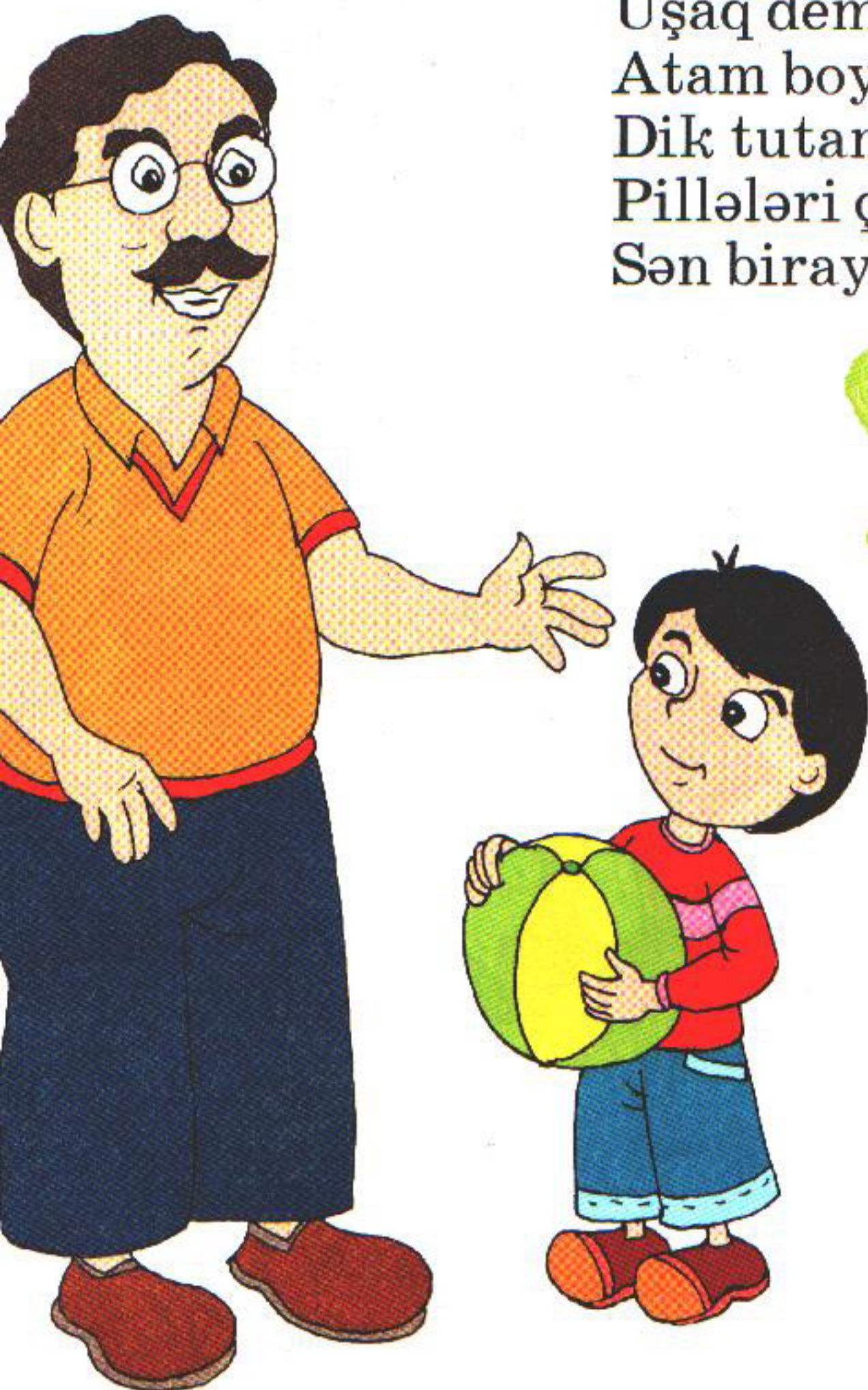
Mən səndən öyrənmişəm
Azərbaycan dilini.
Qarlı dağlarımızın
Çiçəyini, gülünü
Tanıtmısan mənə sən,
Sən nə yaxşı nənəsən.

Hüseyn Abbaszadə

BABA

Deyirsən ki: «Uşaqsan,
Özün güclə gedirsən,
Sən qolumu buraxsan,
Rahat yeriyəm mən».

Ay baba, mənə bir də
Uşaq demə, yaxşı mı?
Atam boyda oluram
Dik tutanda başımı.
Pillələri çıxırsan
Sən birayaq-birayaq,

Görürsənmi yuxarı
Mən qalxıram nə sayaq!
Qoy yapışım qolundan
Eləyim sənə kömək
Böyük, güclü kişi tək.

Hüseyn Abbaszadə

DOSTLUĞUN GÜCÜ

Bir ağac çöldə
Boy atarsa tək,
Onu kökündən
Qopardar külək.
Ağac ağaca
Arxa durmasa -
Meşə qalxarmı,
Orman olarmı?!
Baş alan sular
Axıb qovuşar...
Damla damladan
Qaçarsa kənar -
Sular birləşib

Çaylar olarmı,
Ümman olarmı?!
İnsan insanla,
Dosta inamla
Yaşar dünyada.
Əsl dost dostu
Unutmaz heç vaxt,
Gətirər yada...
Dostluğun gücü,
Qüdrəti vardır;
Həmdəmi, dostu
Olan insanın
Qəlbi bahardır!

İlyas Tapdıq

ANA MƏHƏBBƏTİ

Hər gün şirin yuxudan,
Ana oyanan zaman,
Öpür öz körpəsini,
Onun gül nəfəsini
Duyur, açılır qəlbi.
Bağçada güllər kimi.
Gündüzləri, gecəsi,
Xəyalı, düşüncəsi,
Ananın budur ki, sən,
Böyüyüb dirçələsən!
Barlı fidan olasan,
Öz halal zəhmətinlə,
Fayda verəsən elə.
Göstərəsən bir hünər

Ana dilində əzbər.
Elə əziz adını.
Elə təmiz adını.
O kimdir ana kimi,
Əssin pərvanə kimi,
Üstündən yel əsəndə,
Kədər görəndə səndə!
Ana məhəbbətindən,
Analıq şəfqətindən,
Gözəl nə var dünyada!
Verər ömrünü bada,
Ana övlad yolunda,
Bir təmiz ad yolunda!..

Mirmehdi Seyidzadə

KİM YATIB, KİM OYAQ?

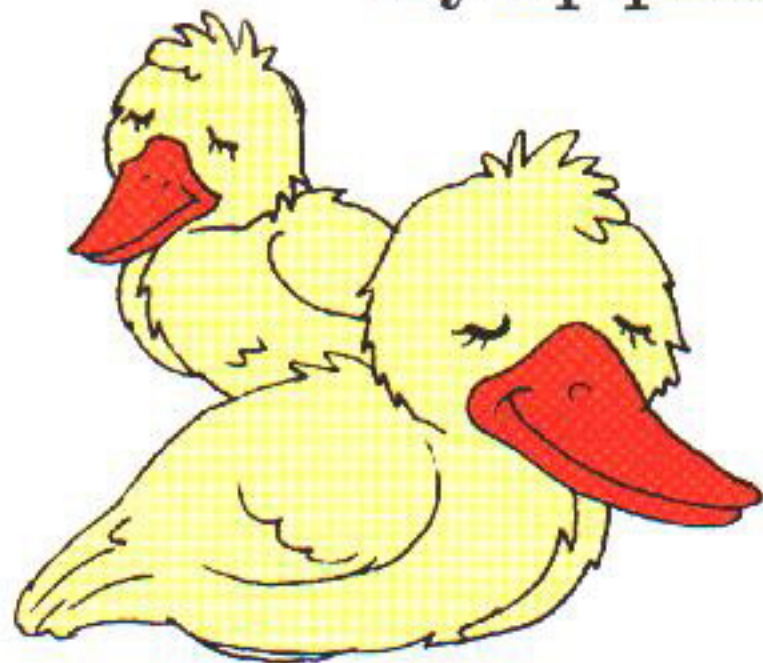
Mən bilirəm kim yatır,
Kim oyaqdır gecələr.
Anasının yanında
Yatar lümək cücələr.

Qələmələr, çinarlar
Ayaq üstə yatarlar.
Yetişən gilənarlar
Budaq üstə yatarlar.

Yatar quşlar, arılar,
Pərvanələr, cücülər.
Ancaq göydə ulduzlar
Oyaq qalar gecələr.

Amma çaylar, bulaqlar
Yata bilməz gecələr.
Şırıl-şırıl axan su
Nəsə deyər, höccələr.

Xəlil Rza Ulutürk

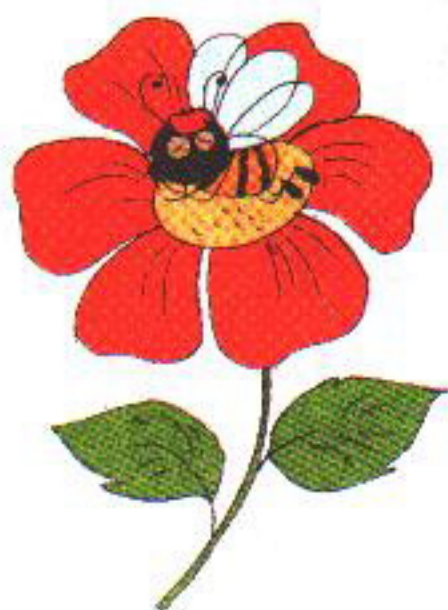
AZƏRBAYCAN ƏSGƏRİ

Azərbaycan əsgəri
Canını əsirgəməz,
Vətən üçün son gilə
Qanını əsirgəməz.

Ona ruh verən eli
Qorumaq həvəsidir.
Babəkin, Koroğlunun,
Həzinin nəvəsidir.

Qəhrəmanlıq göstərib
Düşməni mat qoyar o.
Vətənə xor baxanın
Gözlərini oyar o.

Qəlbinə nur gətirən
Tardı, kamandı, sazdı.
Onun damarlarında
Axan Kürdü, Arazdı.

Qeyrətini görəndə
Yağı qorxar, ah çəkər.
O, dağlara sığınıb,
Düşmənlərə dağ çəkər.

Rafiq Yusifov

TOPÇU İSGƏNDƏR

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, əslən Mesxeti türkü olan İsgəndər Aznaurov Vətənimizin Şınıx eli uğrunda erməni quldurları ilə döyüşdə şəhid olub. Məzarı Bakıda – “Şəhidlər xiyabanı”ndadır. Onun döyüşdüyü dağdakı səngər hazırda el arasında “İsgəndər qalası” adlanır.

O, ər oğlu sağlığında,
“Topçu igid” adı aldı.
Qoruduğu el-obada,
Dastan olan adı qaldı.

Dəyişməzdi mövqeyini,
Güc alırdı qəlbi dağdan.
Arxalanıb qaçmadılar
Şınıxlılar od-ocaqdan.

Erməninin arzusunu
Çaldı güney daşlarına.
Qana həris “dığa”ların,
Od ələdi başlarına.

Yağılarda izlərini,
Sildi Şınıx obasından.
Söhbət açır indi ellər
Onun mərdlik qalasından...

İlyas Tapdıq

GİLƏ

Giləyəm mən,
Mən Giləyəm!
Üzüm giləsi deyiləm,
Qəşəng qızam,
adım Gilə!

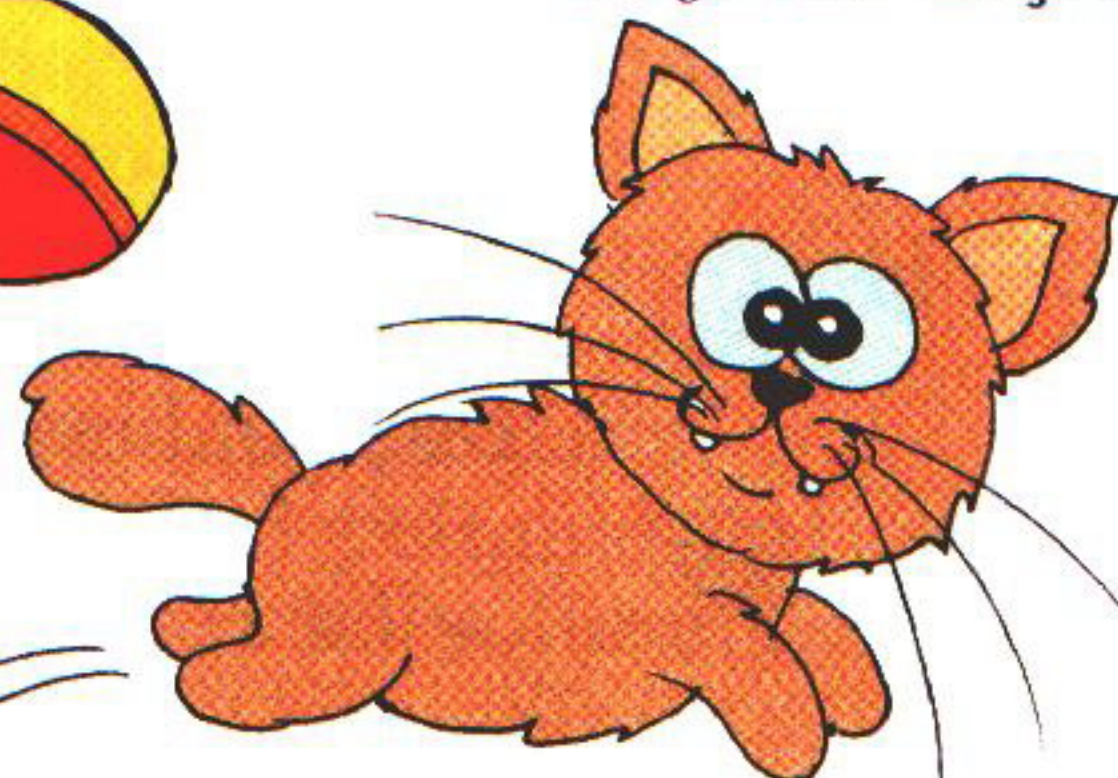
Qonaq getdim
dayımgilə,
Yağış yağdı gilə-gilə,
Ayaqqabım batdı gilə!

Fikrət Sadıq

Niyə məndən qaçırsan,
Balaca məstan?
Heç ağıllı pişik də
Küsərmə dostdan?
Bığlarını çəkməyəm.
Ağrıdar yeri.
Gəl, məstanım, barışaq,
Çəkilmə geri.

Teymur Elçin

MƏN KİMƏM?

(Nəğmə-oyun)

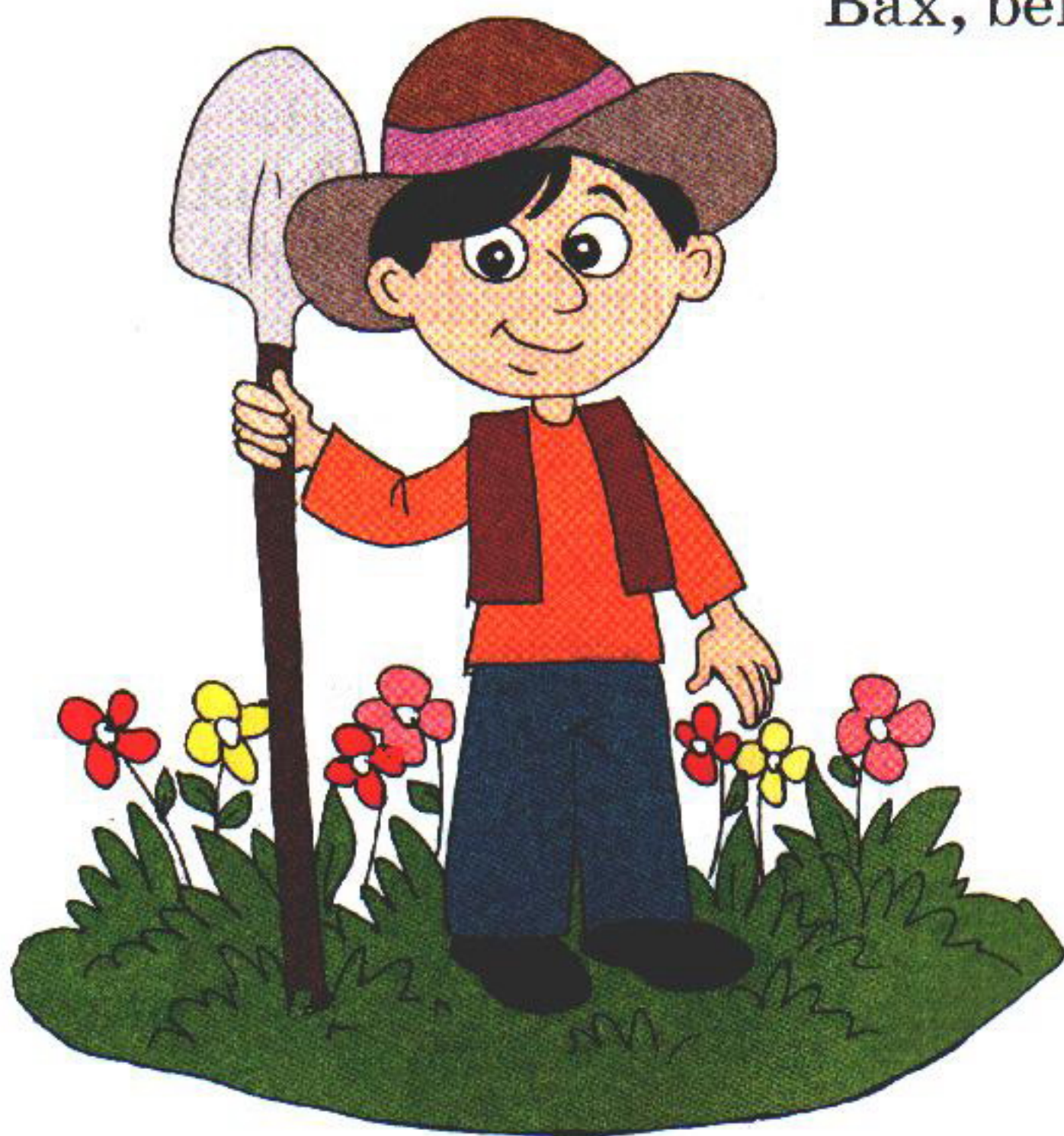
Bilirsiniz mən kiməm?

Balaca bir həkiməm.

Trubkanı qulağıma,
Bax, beləcə taxaram.
Xəstələrə, bax, beləcə,
Bax, beləcə baxaram.

Mən balaca bağbanam,
Siz tanıyan bağdanam.

Ağacları cərgə-cərgə,
Bax, beləcə əkərəm.
Suyunu mən, bax, beləcə,
Bax, beləcə tökərəm.

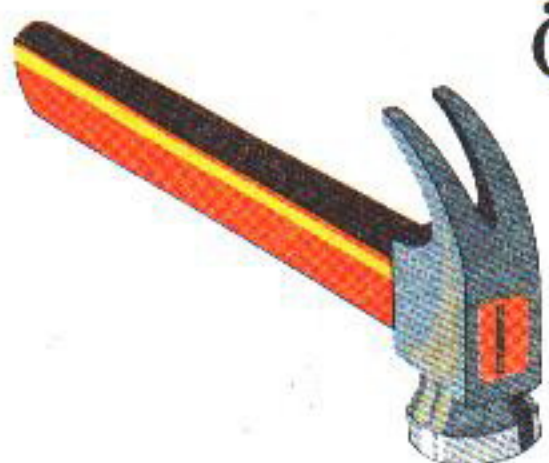

Bilirsiniz nəciyəm?
Mən Xəzərdə neftciyəm.

Qara nefti göy sülardan
Bax, beləcə çəkərəm.
Gəmilərə, bax, beləcə,
Bax, beləcə tökərəm.

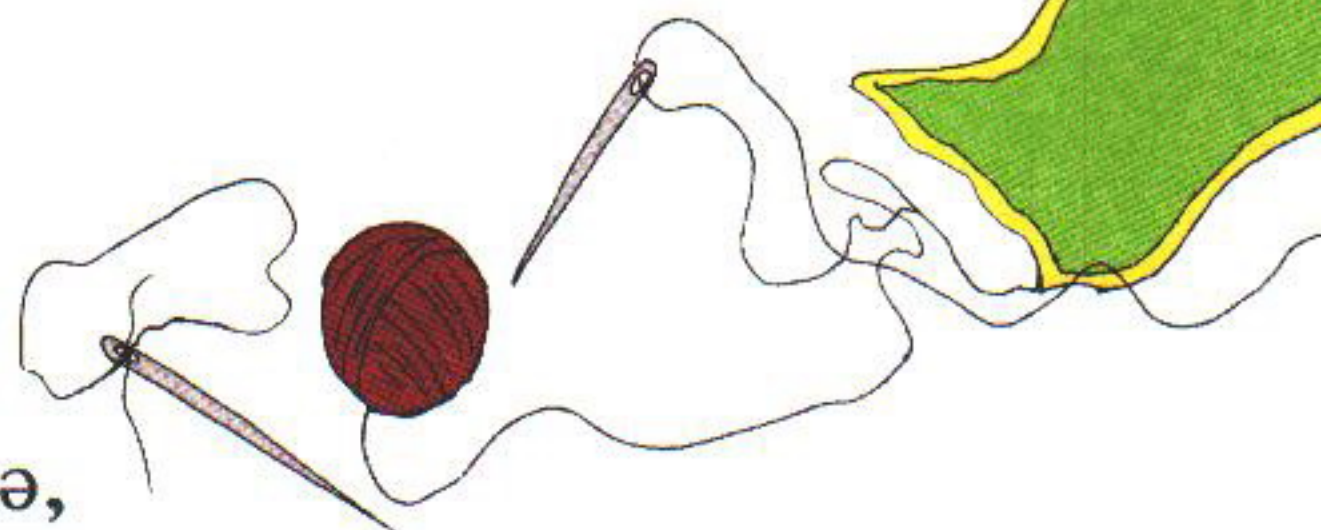
Yaxşı bir dərziyəm mən,
Hər iş gəlir əlimdən.

Uşaqların paltarını
Bax, beləcə tikərəm;
Ütüsünü, bax, beləcə,
Bax, beləcə çəkərəm.

Bilin, mən də xarratam,
Öyrədib məni atam.

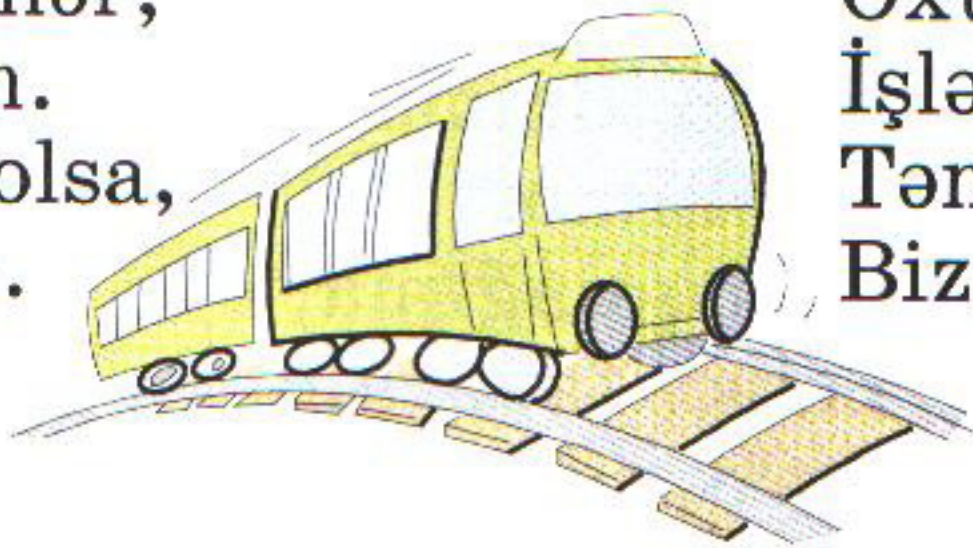
Taxtaları bir-birinə
Bax, beləcə vuraram.
Evləri mən, bax, beləcə,
Bax, beləcə quraram.

Çoxdur mənim hörmətim,
Tapın, nədir sənətim.

Biz altıca qardaş,ıq,
Altı dostuq, yoldaş,ıq.

Qatarımı axşam, səhər,
Bax, beləcə sürərəm.
Yol üstündə duran olsa,
Ucadan fit verərəm.

Oxuyuruq, bax, beləcə,
İşləməyi sevirik.
Tənbəllərə qoşulmuruq,
Biz əməyi sevirik.

Teymur Elçin

BİZ VƏTƏNÇÜN DOĞULDUQ

Vətənin arxasında
Biz həmişə dağ olduq.
Vətən bizimçin deyil,
Biz Vətənçün doğulduq.

Toxunmasın bu yurda
Bir an düşmən nəfəsi.
Gəlsin minarələrdən
“Allahu-Əkbər” səsi.

Başımızın üstündə
Məmmədəmin bayrağı.
Güllə qorxar igiddən,
Güllə tutar qorxağı.

Vətən adlı ocağa
Hər gün isinmək şərəf.
Bu torpağın yolunda
Torpağa dönmək - şərəf!

Bəxtiyar Vahabzadə

CIRTDANIN BALIQ OVU

Agər Kürün sahilində balıq tutan uşaqlara yaxınlaşıb Cırtdanın harada olduğunu soruşsanız, əyri bir qamışı sizə göstərib deyəcəklər:

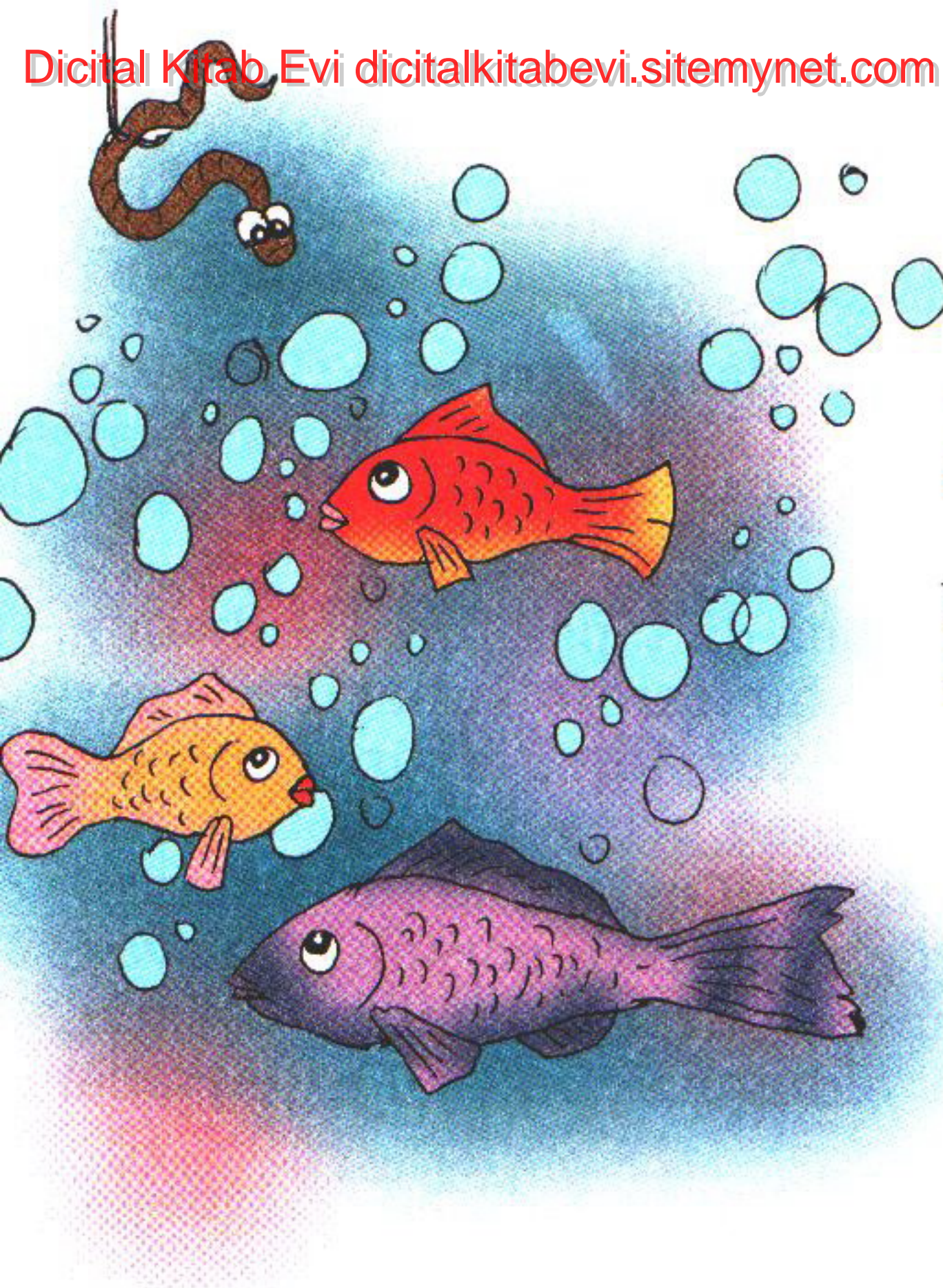
- Budur, bax, Cırtdanıdır. Qarmağı çaya atıb özü də yəqin buralardadır.

Cırtdanı axtarmağa çalışmayın. Onsuz da tapa bilməyəcəksiniz. Çünki belə vaxtlarda papağını çıxarıb, bir tərəfə tullayır və qarmağın yanında o tərəf-bu tərəfə vurnuxur ki, görsün balıq yaxınlaşır, ya yox. Əslində Cırtdan lap nahaq əziyyət çəkir. Əlbəttə, qarmağı tullayan kimi balıqlar onun üstünə cumurlar. Balıqlar səhərdən axşamacan Cırtdanın yolunu gözləyirlər ki, görsünlər nə vaxt gəlib çıxacaq. Yazıqların acından qarınları qurbağa kimi quruldayır. Onun atdığı soxulcanlar daha dadlı olduğu üçün aclığa birtəhər dözüb, Cırtdanın yolunu gözləyirlər.

-Ehey, Cırtdan, sən necə edirsən ki, bütün balıqlar sənin qarmağına gəlir? Bunun sirrini bizə də öyrətsənə, deyə uşaqlardan biri onu səslədi.

-Burda çətin bir şey yoxdur - deyə Cırtdan dilləndi. İpin ucundakı qarmağı çıxarın. Soxulcanı elə-belə ipə bağlayın, vəssalam. Onda ürəyiniz istəyən qədər balıq tuta biləcəksiniz.

- Sən də söz danışdın. Bəs qarmaq olmasa balıq hara ilişsin?

- Balığı əllə tutmaq olar. Əsas məsələ odur ki, balıq sənin atdığıın soxulcanı yesin.

- Yox, qardaş, - deyə həmin uşaq başını buladı. Mən ömrümdə sən kimi balıqçı görməmişəm.

-İndi ki gördün.

Cırtdan ipi sudan çıxardı, ona təzə soxulcan bağlayıb suya atdı. Dariya oxşayan balaca gözlərini yumub, balıqların soxulcanı necə dartışdırdıqlarını təsəvvür etdi. O, bərkdən güldü.

Oğlan soruşdu:

-Nəyə gülürsən?

-Balıqlara! Görürsən nə dava salıblar?

Daha bilmirlər ki, gətirdiyim soxulcanlar onların hamısına çatır.

Bir azdan əyri qamışın yellənə-yellənə getdiyini görən uşaqlar başa düşdülər ki, Cırtdan çıxıb getdi. Amma bir şey maraqlı oldu. Uşaqlar gördülər ki, balıqlar sivri burunlarını çıxarıb Cırtdanın arxasına baxır, suyu bərkdən üfürüb burunlarından sıçradırlar ki, gedib ona çatsın. Cırtdan onların bu zarafatına əhəmiyyət verməyib, sabah balıqlara vermək üçün soxulcan yığmağa gedirdi.

Zahid Xəlil

QIZLAR-ULDUZLAR

- Göydə nə var?

- Ulduzlar.

- Yerdə nə var?

- Şən qızlar.

- Qızlar yerin
Ulduzları.

- Ulduzlar göyün
Qızları.

Tofiq Mahmud

BALACA ADAM

Ceyhun nağılı çox sevir. Şəkilli kitabları da. Özü hələ kitab oxuya bilməsə də, böyüklər köməyə çatır. Ən çox da anası və üçüncü sinifdə oxuyan bacısı. Arabir atası da bu işə qoşulur. Ancaq hərdən-bir. Axı, o, Neft daşlarında işləyir. On gün orada, beş gün evdə olur.

Bu gün Ceyhunun kefi kök idi. Atası Neft daşlarından təzəcə gəlmişdi. Gələrkən yolda ona şəkilli kitablar alıb gətirmişdi.

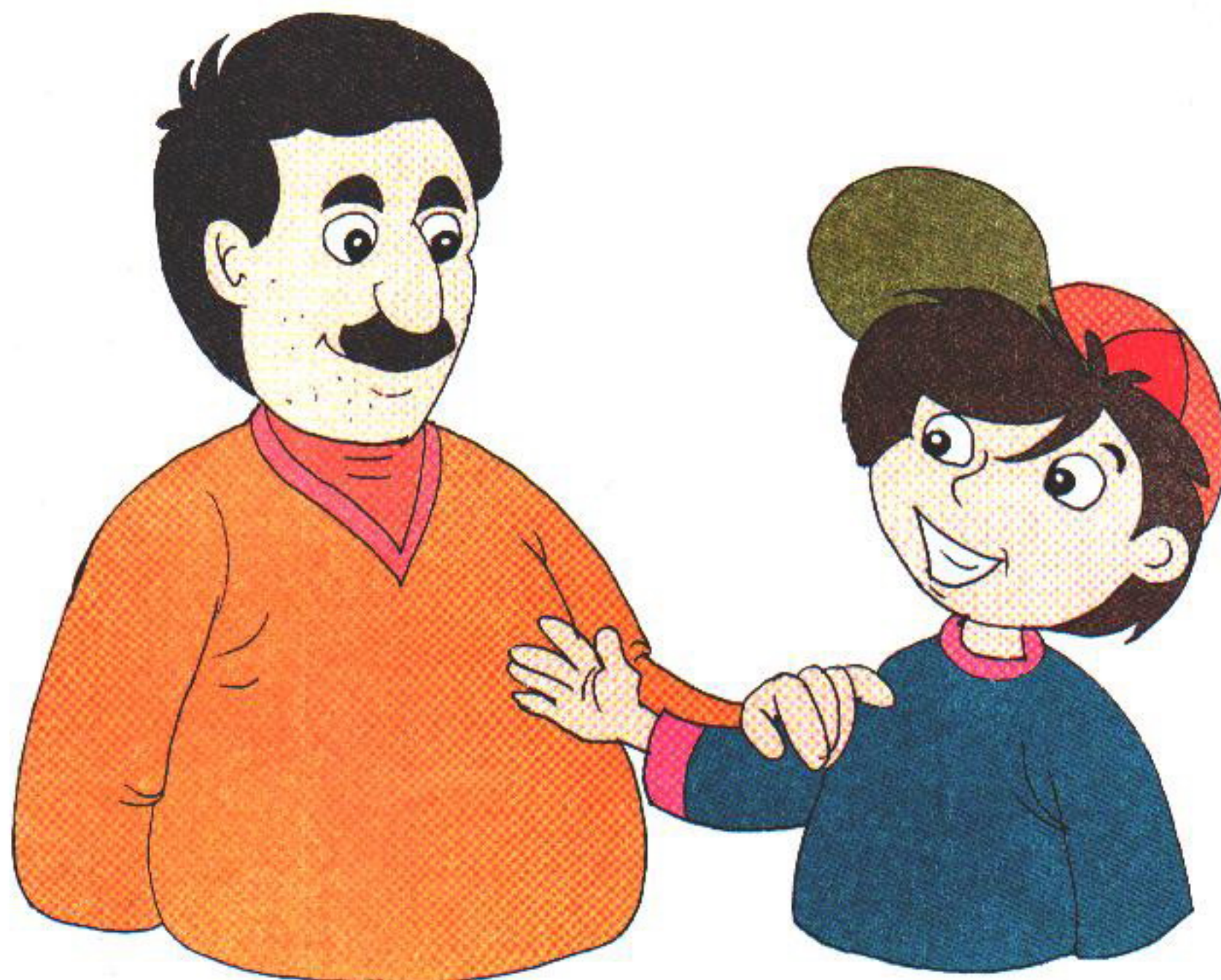
Atası çörəyi yeyib qurtaranacan Ceyhun kitabları vərəqləyib şəkillərinə baxdı. Sonra əlində «Tıq-tıq xanım» kitabıyla atasının yanını kəsdirdi:

- Ata, ata, bu kitabı oxuyarsan?
- Oxuyaram, oğul. Ancaq qoy bir stəkan çay içim, sonra, yaxşı?
- Yaxşı. Atacan, heç bilirsən nə olacam?
- Yox.

Ceyhun özündən razı halda:

- Dəmirçi! - dedi.

Atası başa düşdü ki, bu fikir oğluna, haradan gəlir. Axı keçən dəfə gələndə o, Mikayıl Müşfiqin «Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm» kitabını alıb gətirmişdi. Ceyhun keçinin buynuzlarını dəmirçinin necə itilədiyini eşidəndə çox sevinmişdi. Son vaxtlar nağılların, hekayələrin, multfilmlərin, sirk tamaşalarının təsiri ilə sənətini dəyişmək Ceyhunda adət şəklini almışdı. İndiyəcən o, tankçı, çoban, təyyarəçi, gülməli kloun, sürücü olmuşdu. İndi də dəmirçi olmaq istəyirdi.

Atası soruşdu:

- Niyə dəmirçi olmaq istəyirsən, oğul?

- Ona görə ki, keçinin buynuzlarını yaxşı-yaxşı itiləyəcəyəm. O da canavarın qarnını yırtar, ondan intiqam alar. Ata, düzdü, dəmirçi yaxşıdır?

- Sənətin pisi yoxdur, oğlum...

- Mən dəmirçi olacağam. Qurtardı getdi.

Atası bir istədi desin ki, bəs on gün bundan qabaq sürücü olmaq istəyən sən deyildin, ay Ceyhun. Ancaq dinmədi, ona belə cavab verdi:

- Nə olursan ol, oğul, tək adam olub bir yana çıxasan.

Ceyhunun iri qara gözlərində təəccüb göründü:

- Bəyəm mən indi adam deyiləm?!

Atası 5 yaşlı uşaqla dərinə getmək istəmədi:

-Yox, adamsan, oğul, adamsan. Ancaq indi balaca adamsan, böyüyəndə isə böyük adam olacaqsan.

Gülhüseyn Hüseynoğlu

SEVİL KÜSÜB

Sevil küsüb Gülərdən,
Gülər qoymayıb üzsün
Bağcadakı güllərdən.

Sevil küsüb Səftərdən,
Səftər qoymayıb onu
Vərəq cırsın dəftərdən.

Sevil küsüb Cəfərdən,
Cəfər qoymayıb aşsın
Yolda onu çəpərdən.

Sevil küsüb Gövhərdən,
Gövhər gəlib oyadıb
Niyə onu səhərdən...
Sevil küsüb Səfərdən,
Sevil küsüb Cəfərdən...
Nahaq yerə bir gündə
Küsüb neçə nəfərdən!

İlyas Tapdıq

PIŞİK

Axmaq pişik, ağ pişik,
Daha nə deyim sənə?
Baxırsan, hey baxırsan
Güzgüdəki şəklinə.
Gah qabarıb güzgüyə
Birdən cırmaq atırsan.
Gah yorulub durursan,
Gah yalandan yatırsan.
Qorxursan vurar səni
Güzgüdəki ağ pişik.
Səhərdən axşamacan
Durub çəkirsən keşik.
Baxıb cırmaqlayırsan,
Tərpədirsən güzgünü,
Ay pişik, o güzgüdə
Tanımırsan özünü?!
Sən cırmaq atan zaman
Birdən güzgü sürüşdü
Üzü üstə çevrilib
Yumşaq divana düşdü.
Sən də ora atıldın,
Daha görmədin heç nə,
Elə bildin düşmənin
Qaçıb getdi evinə.
Əcəb işə düşmüşük,
Ağ pişik,
Axmaq pişik!

Əli Kərim

PIŞİK BALALARI

Bizim məstan pişiyin
Üç qəşəng balası var.
Mənim sarı topumla
Oynayır hər gün onlar.
«Piş-piş» çağırən zaman
«Miyo-miyo» edirlər
Üstlərinə qışqırcaq
Tez yanımdan gedirlər.
Onlar kiçik olsa da,
Ağıllıdırlar yaman.
Südümə, qoğalıma
Dəyməyirlər heç zaman.

Tofiq Mütəllibov

YANĞIN İTLƏRİ

Bir ev yanırdı. Yanğınsöndürənlər gəldilər. Bir qadın ağlaya-ağlaya yüyürüb, ikiyaşlı qızının evdə qaldığını onlara xəbər verdi.

Yanğın dəstəsinin Bob adlı iti vardı. Onlar Bobu buraxdılar. Bob pillələrlə qaçıb tüstünün içində yox oldu. Beş dəqiqədən sonra evdən çıxdı və dişilə qızın paltarından tutub gətirdi.

Anası özünü qızın üstünə atdı. Qızını salamat görüb sevindiyyindən ağladı.

Yanğınsöndürənlər iti sığaladılar və onun yanıb-yanmadığını yoxladılar. Amma Bob yenə evə girmək üçün dartınırdı. Yanğınsöndürənlər belə zənn etdilər ki, yanğın evdə nə isə canlı şey qalıb. Onlar iti buraxdılar. İt evə qaçdı və tezliklə dişində nə isə bir şeylə qayıtdı.

Adamlar onun gətirdiyini görəndə gül-məkdən özlərini saxlaya bilmədilər. Bu dəfə Bob böyük bir kukla gətirmişdi.

Lev Tolstoy

İKİ QURD VƏ TÜLKÜ

İki qurd bir-biri ilə bəhs eləyirdi ki, görsünlər hansının dişləri daha itidir. Onlar höcətləşəndə bir tülkü gəlib oraya çıxdı. Qurdlar tülkünü bu işdə hakim seçdilər. Tülkü bunlara dedi ki, quru söz ilə bəhs olmaz. Gərək hər biriniz sözünüzü iş ilə sübut edəsiniz. Durun, çarpışın. O vaxt mən də hansınızın dişinin iti olduğunu deyəcəyəm.

Qurdlar bu təklifə razı olub çarpışmağa başladılar. Çarpışdılar, çarpışdılar. Bir birinin dərisini parça-parça elədilər. Az sonra hər ikisi al qana boyanıb, taqətsiz yıxıldı. Tülkü dedi:

-Hə! İndi başa düşdüm ki, hər ikinizin dişi çox itidir. İndi bir az dayanıb dincinizi alın. Mən də gedib çobanları çağırım, gəlsinlər yaranıza məlhəm qoysunlar.

Rəşid bəy Əfəndiyev

QARANQUŞ VƏ SƏRÇƏ

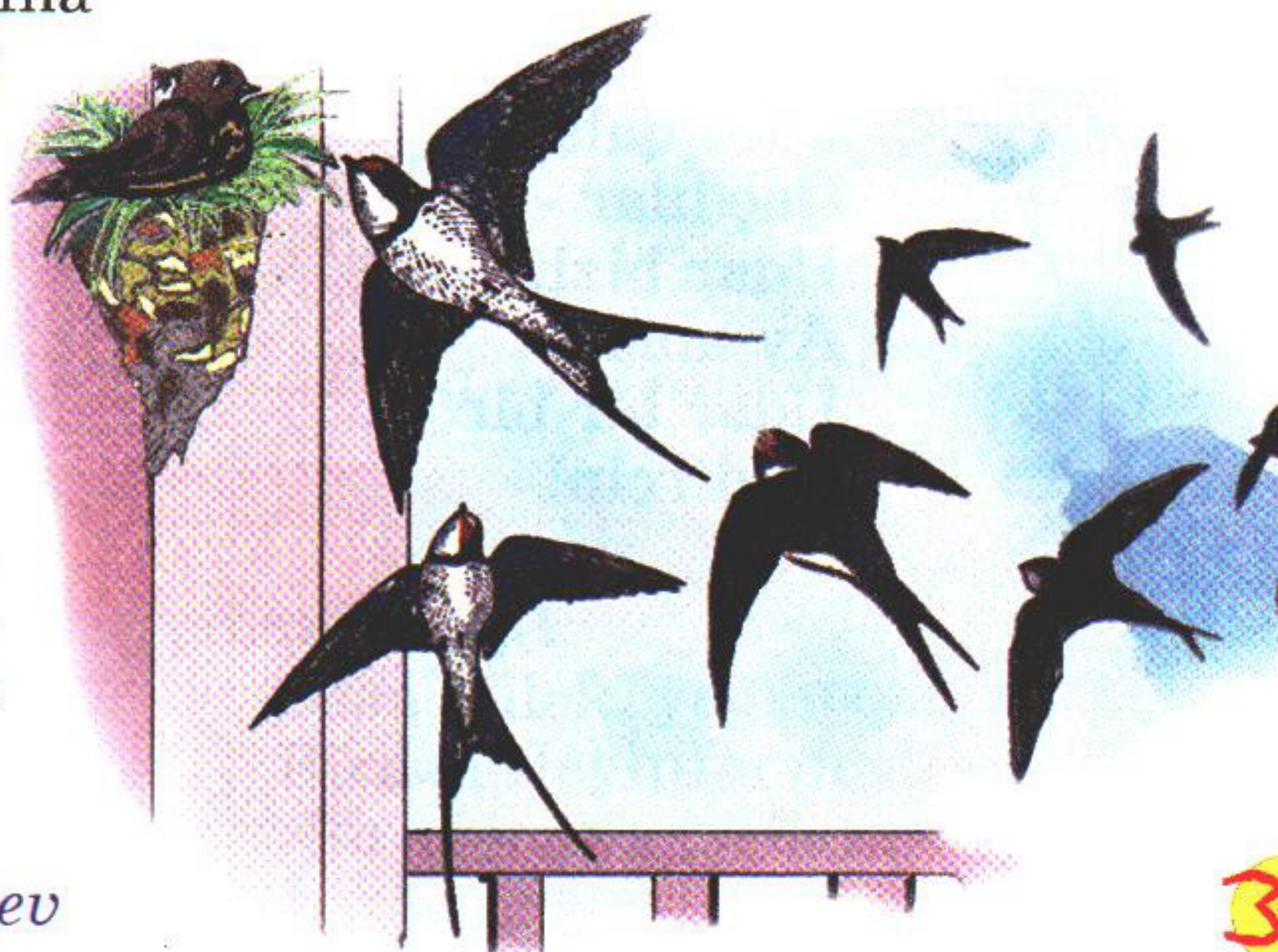
Bizim evin eyvanında bir qaranquş palçıqdan yuva tikmişdi. Bu yuva bir sərçənin çox xoşuna gəlmişdi. Həmə sərçə yuvaya yumşaq ot döşəyib, içində yumurtlamağa başlamışdı. Bir neçə gündən sonra qaranquş sərçənin fikrini duyub yuvasından qovmaq istədi. Amma sərçə çıxmaq istəmədi. Bu halda qaranquş yuvasının ətrafına fırlanıb bir civilti saldı ki, səsine ətrafdan çoxlu qaranquşlar toplaşıb gəldilər və yuvanın ətrafında uçuşmağa başladılar.

Bunlar arabir yuvanın içinə baxıb qışqıra-qışqıra geri çəkildilər. Elə bil sərçəyə «Çıx burdan» deyirdilər. Sərçə əsla yerindən qımıldanmır və yuvanı əlindən buraxmaq istəmirdi. Mən bu hadisəni kənardan seyr edirdim.

Bizim evin qabağında bir göl var idi. Bir də gördüm ki, qaranquşlar uçub həmə gölün kənarına qondu və hər biri ağzına bir parça lil alıb yuvaya tərəf uçdu. Götürdükləri palçıq ilə yuvanın ağzını hördülər.

Onlar sərçəni yuvanın içində qoyub, acından və susuzluqdan öldürmək istəyirdilər. Qaranquşlar işlərini başa çatdırdıqdan sonra dağılışdılar.

Rəşid bəy Əfəndiyev

BILDIRÇİN

Bildir uçub
bağcanı
Meşə bildi
Bildirçin.
Arzu baxıb çığırdı:
«Çildir, çildir
Bildirçin!»

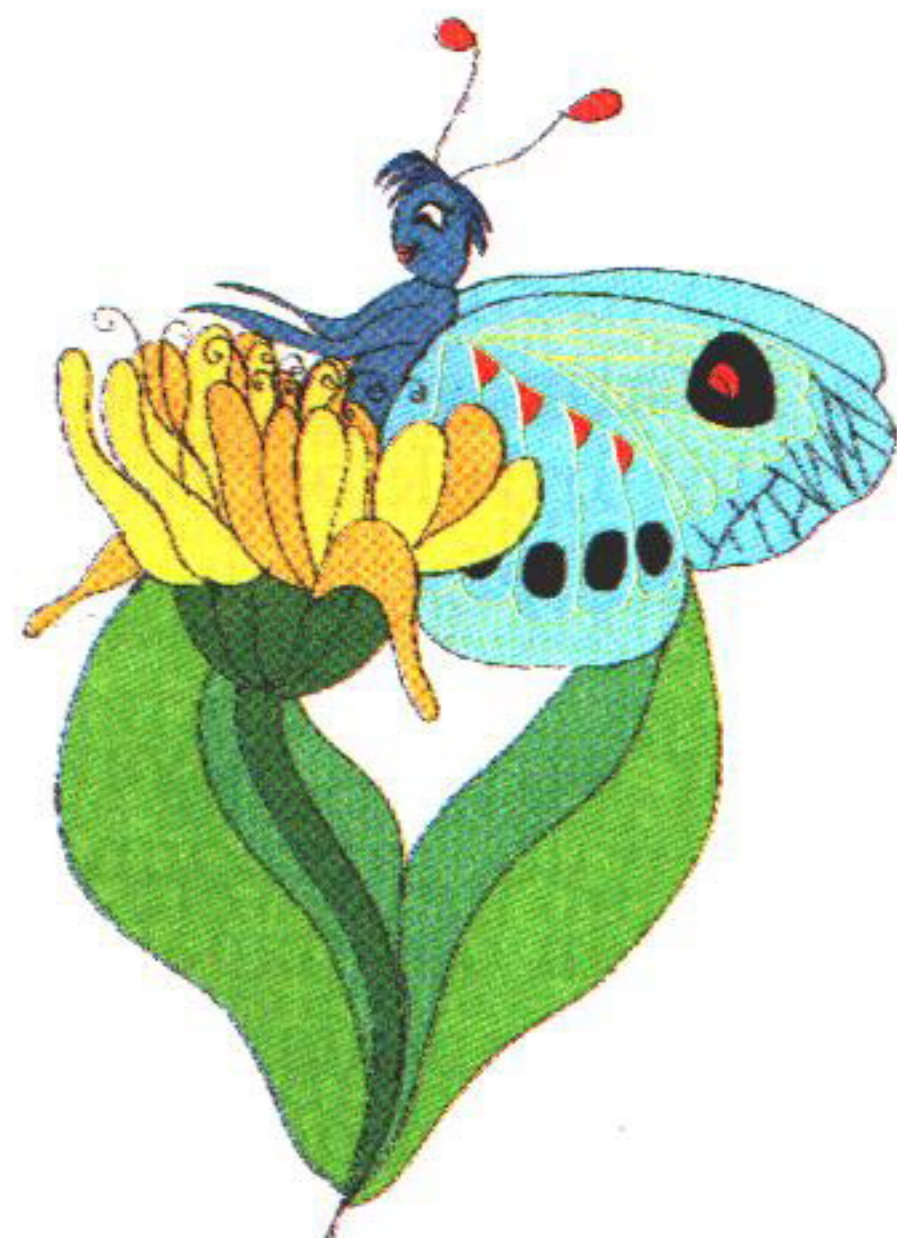
Dedi: - Hanı quyruğun?
Mənə bildir,
Bildirçin?
Bəlkə pişik qoparıb
Neçə ildir,
Bildirçin?!

Ötdü kolun dibində
Bildir-bildir
Bildirçin.

Qurbağalar ağladı
Gildir-gildir,
Bildirçin!

Qarısqalar
Qaçdılar -
Udar bizi,
Ay aman!
Udar bir-bir
Bildirçin!

İlyas Tapdıq

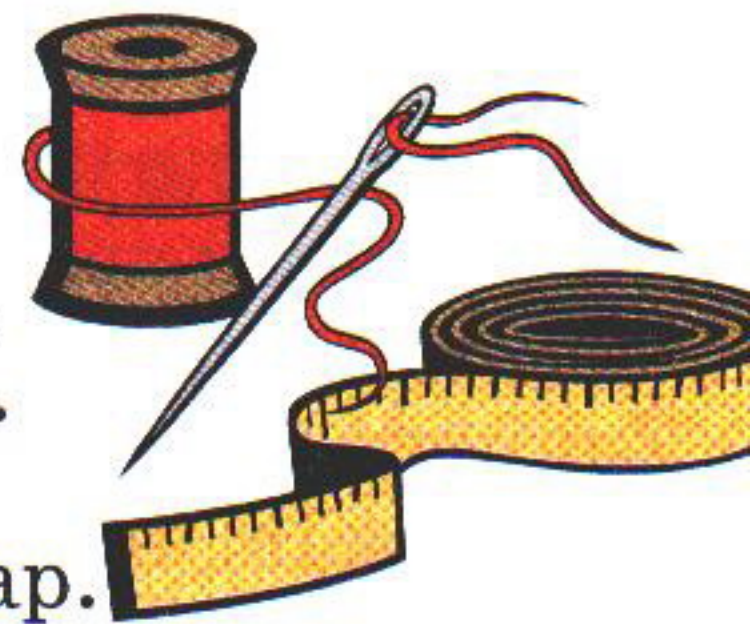

İYNƏ-SAP

Bizimçin yaraşıqlı
Paltarı tikən nədir?
Hamı yaxşı bilir ki,
Paltar tikən iynədir.

İynənin yoldaşı var,
Fikirləş tez onu tap.
Paltarı tikən olur
İki yoldaş: - İynə, sap.

Mirmehdi Seyidzadə

SÖZ SİZINKİDİR

Xumar tənəffüs vaxtı
Koridorda gəzərkən,
Təzə, qırmızı rəngli
Bir qələm tapdı yerdən.

Qələmi axtarırdı
Bu zaman bir kiçik qız.
Xumar əsla dinmədi,
Baxdı çox etinasız.

Söylədi öz-özünə:
-Qələmi versəm əgər,
Onda bütün uşaqlar
Məni oğru bilərlər.

Nə itərsə, məktəbdə
Yapışarlar yaxamdan.
Bu sirri heç kəsə mən
Bildirmərəm heç zaman.

İndi söz sizinkidir,
Cavab verin uşaqlar:
Deyin, düzmü düşünür
Bizim məktəbli Xumar?

Tofiq Mütəllibov

KİM BÖYÜKDÜR?

Qartopu oynayırlar,
Neylufərlə Etibar.
Onları qorxutmayır

Əsən külək, yağan qar.
Birdən Neylufər deyir:
-Bu ağaca yaxşı bax, -

Necə qara bürünmüş,
Yazda çiçək açacaq?!
Heç bilirsən nə qədər
Zəhmətini çəkmişəm,
Bunu özüm əkmişəm.
Bu ağacın yanında
Tez ol, qardaş, dayan bir,
Görüm ki, sən böyüksən,
Yoxsa ağac böyükdür?
Tez ağacın yanında
Durur kiçik Etibar.
Deyir: - Bacım, görürsən,
Ağac boyda boyum var!

Qış ötüşür, çəmənlər
Yaşıllaşır yenə də,
Çaylar daşır yenə də.
Böyük bir sevinc ilə,
Fərəhlə qardaş, bacı
Seyr eləyir ağacı.
Dilə gəlir Neylufər;
-Tez burada dayan bir,
Görüm ki, sən böyüksən,
Yoxsa ağac böyükdür?

Neylufər inanmayır
Gözlərinə bu zaman.
Qardaşı çox kiçikdir.
Çiçəkləmiş ağacdən.
Deyir: - Ağac, dilə gəl,
Bu işdən çıxmır başım.
Əvvəl boyunuz birdi,
Söylə, niyə kiçilmiş
İndi mənim qardaşım?..

Tofiq Mütəllibov

QARDAŞIN CAVABI

Azər çıxır sevinclə
Kitabların üstünə:
- Gör, necə böyümüşəm,
Paşa, Paşa, bax mənə?!

- Adam da heç kitabı
Qoyub ayağı altda,
İstəyər ki, boyunu
Birdən - birə uzada,

Kitablar əzilər ki,
Sənin heç insafın var?
Oxumaq üçün axı
Yazılıb bu kitablar.

Əli Kərim

ARAVURAN-ARIVURAN

Aravuranı
Arıvurdu -
Girməsin
Arıxanaya!
Evdə qalıb
Tay olsun
Çuvala,
Barxanaya...
Şişdi üzü

Arı vuranın,
Aravuranın,
Görməsin
Arıları.
Girməsin
Aralara.
Əhsən dedim,
Adam tanıyan
Arılara!

İlyas Tapdıq

ŞİR VƏ DOVŞAN

Gözəl bir meşədə yaşayan vəhşi heyvanlar yemək - içməkdən korluq çəkmirdilər, amma yaxınlıqda yaşayan bir şir onları incidirdi. Vəhşi heyvanlar bir gün yığışıb şirin yanına getdilər. Onlar şirə dedilər:

- Sən hər gün özünə əziyyət verib ova çıxır, bizlərdən birini ovlayıb yeyirsən. Biz elə bir şey fikirləşib tapmışıq ki, sən zəhmət çəkməyəsən, biz də rahat yaşayaq. Əgər sən bizə hücum etməkdən əl çəksən, hər gün sənə bir ov göndərməyə söz veririk.

Şir razı oldu və bir müddət iş belə davam etdi. Bir gün növbə gəlib boz dovşana çatdı. Dovşan yoldaşlarına dedi:

- Əgər məni şirə göndərməyə tələsməsəniz, sizi bu qəddar zülmkarın əlindən həmişəlik xilas edəyəm.

Heyvanlar dedilər:

- Bizim etirazımız yoxdur.

Dovşan o qədər gözlədi ki, şirin yeməyinin vaxtından xeyli keçdi. Dovşan yavaş-yavaş şirin yanına getdi. Gördü ki, şirin qanı qaralıb, aclıqdan əldən düşüb, heyvanların üzərinə hücumu hazırlaşır. Şir dovşanı görcək nəre çəkib dedi:

- Niyə belə gec gəldin? Harada idin?

Dovşan dedi:

- Padşah sağ olsun, sizə mənimlə birlikdə bir dovşan da göndərmişdilər. Yolda bir şir onu tutub parçaladı.

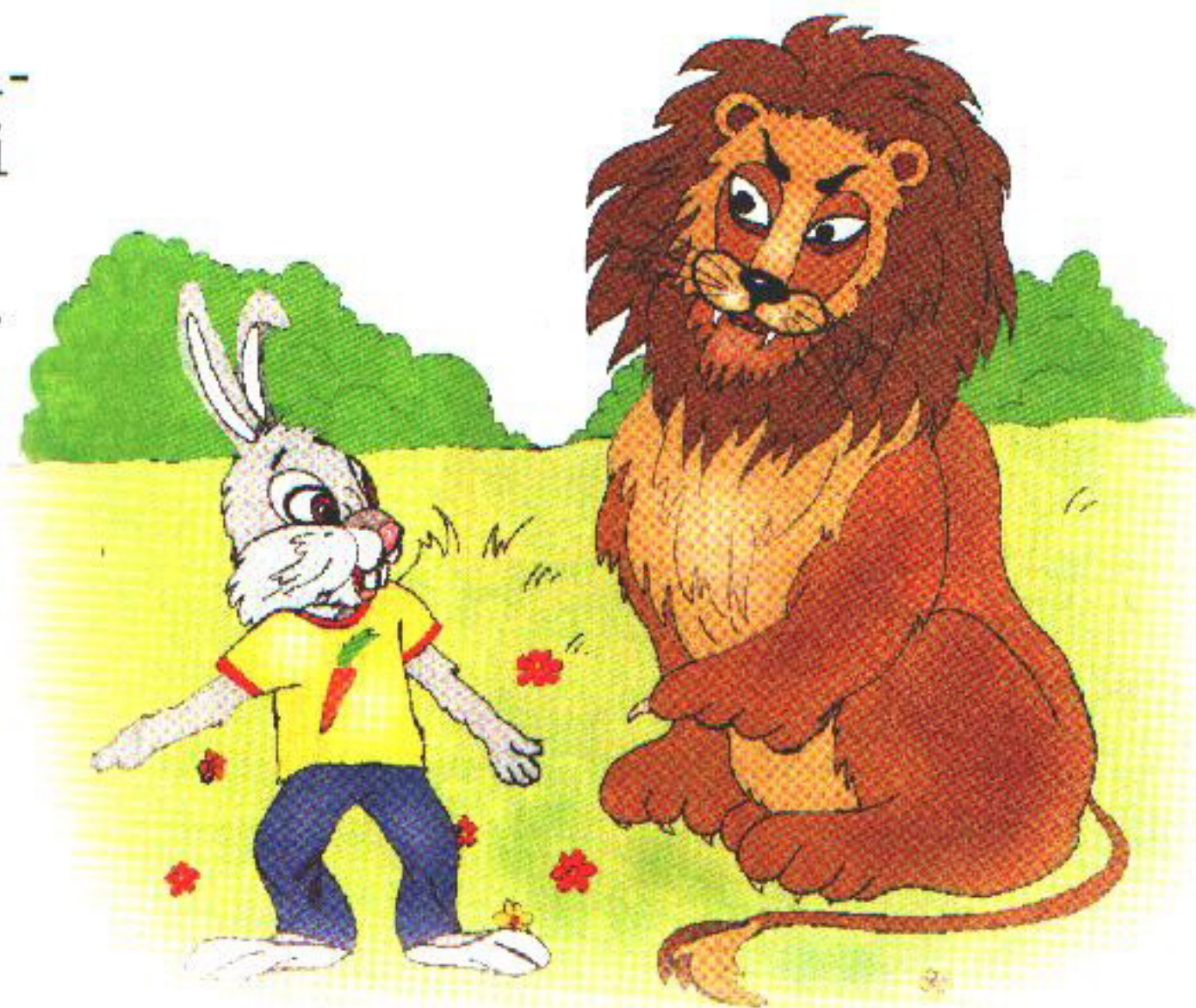
Dedi ki, bura mənim ovlağım-
dır. Bütün ovlar mənə çatır. Çünki
mən həm gücdə, həm də şan-şöhrət-
də o şirdən üstünəm. Mən tələsik gəl-
dim ki, sənə xəbər verim.

Şir qəzəblə yerindən qalxıb
dedi:

-Onu mənə göstər.

Dovşan qabağa düşüb şiri
dərindən bir quyunun başına gə-
tirdi. Dovşan dedi ki, həmin şir
bu quyudadır.

Şir quyuya baxdı, orada bir
şir gördü. Özünü qəzəblə quyuya atdı. Şir oradan çıxıb bilmədi, bo-
ğulub öldü.

«Kəlilə və Dimnə» əsərindən

ÇOX YEMƏYİN ZƏRƏRİ

Bir alim oğlunu çox yeməkdən çəkəndirmək üçün dedi:

-Çox yemək adamı xəstələndirir.

Oğlu dedi:

-Ay ata, adamı aclıq öldürər. Belə bir məsəl var: Acından öl-
məkdənsə, toxluqdan ölmək yaxşıdır.

Atası dedi:

-Oğul, hər şeyin dərəcəsi var. Eşitməmişəm, demişlər: «Ye-
yin, için, amma həddini bilin.»

Sədi Şirazi

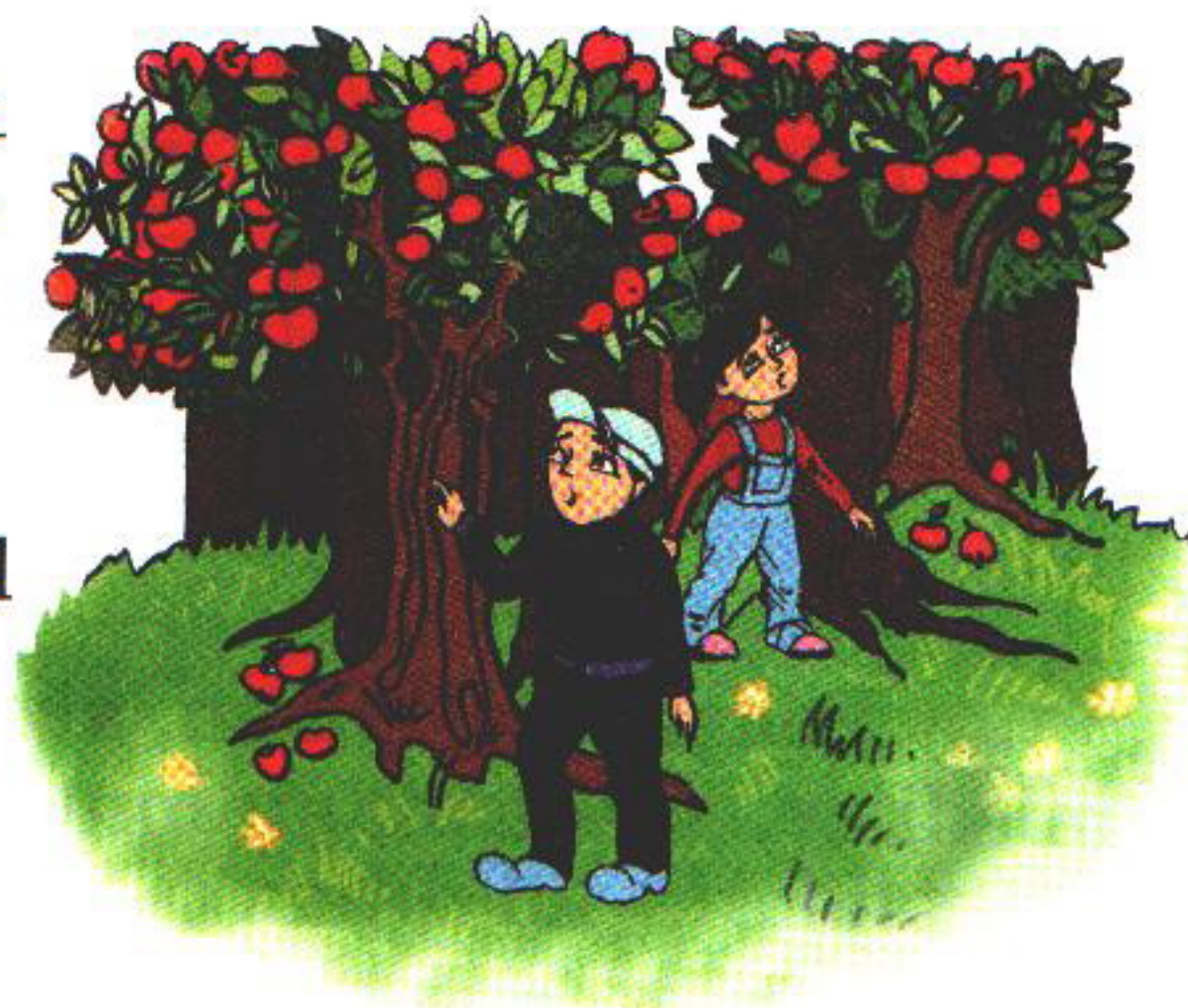
İKİ TƏNBƏL

İki tənbel meşədə bir alma ağacı
gördü, üstündə də qırmızı almalar! Tən-
bellərdən biri dedi:

-Gəl ağacı çırpacaq, alma yeyək!

O birisi dedi:

-Eh, nə çırpacaq, nə silkələyək?! Gəl
ağacın altına uzanaq, alma özü ağzımıza
düşsün.

Elə də elədilər, uzanıb ağızlarını açdılar.
Tənbəllərdən biri yenə dilləndi:
-Əgər alma düşsə, onu çeynəmək lazımdır.
O birisi dedi:
-Doğru deyirsən! Yaxşısı budur evə gedək!

İKİ ACGÖZ AYI BALASI

İki ayı balası bir baş pendiri heç cür bölə bilmirdi. Qorxurdular ki, pendiri yarı böləndə birinə o birindən çox düşər. Bir tülkü onlara yanaşıb dedi.

-Verin mən bölüm!

Onlar pendiri tülküyə verdilər. Tülkü pendiri bərabər olmayan iki hissəyə böldü.

Ayı balaları qışqırdılar:

-Bir hissə o birindən böyükdür!

Tülkü onları sakitləşdirdi:

-Dayanın mən bu saat bərabərləşdirəcəyəm. O, böyük hissədən bir parça dişlədi, ancaq bu dəfə həmin hissə, o birindən kiçik oldu. Ayı balaları yenə bağırdılar:

-Bu, o birindən kiçikdir.

Tülkü dedi:

-Səs-küy salmayın, indicə bərabərləşdirəcəyəm.

Tülkü böyük hissədən dişlədi, lakin ayı balaları yenə qışqırıb bərabər olmadığını bildir-
dilər. Tülkü hey dişləyir, dişləyirdi.

Ayı balaları isə öz qara burunla-
rını gah bu, gah da o biri tikəyə çe-
virib narazı qalırdılar.

Tülkü doyunca yedi, pen-
dirdən iki qırıq qaldı.

-Alın yeyin, az da olsa
bərabərdir, - deyə-
rək quyruğunu
tərpətdi və qaçdı.

Acgözlüyün
axırı belə olar.

BAŞQASINA QUYU QAZAN

Bir qurbağa bir ilanın qonşuluğunda yaşayırdı. Həmişə ilan gəlib onun körpə balalarını yeyirdi. Qurbağanın bir xərçəng dostu var idi. Bir gün qurbağa onun yanına gedib dedi:

- Qardaşım, mənə bir məsləhət ver. Axır zamanlar mənim bir güclü və amansız düşmənim meydana çıxmışdır. Nə onun öhdəsindən gələ bilərəm, nə də bu yerdən əl çəkə bilərəm. Çünki bu yerin mənzərəsi gözəl, havası yaxşıdır. Zümrüd kimi yamyaşıl çəmənləri, al-əlvən gülləri göz oxşayır.

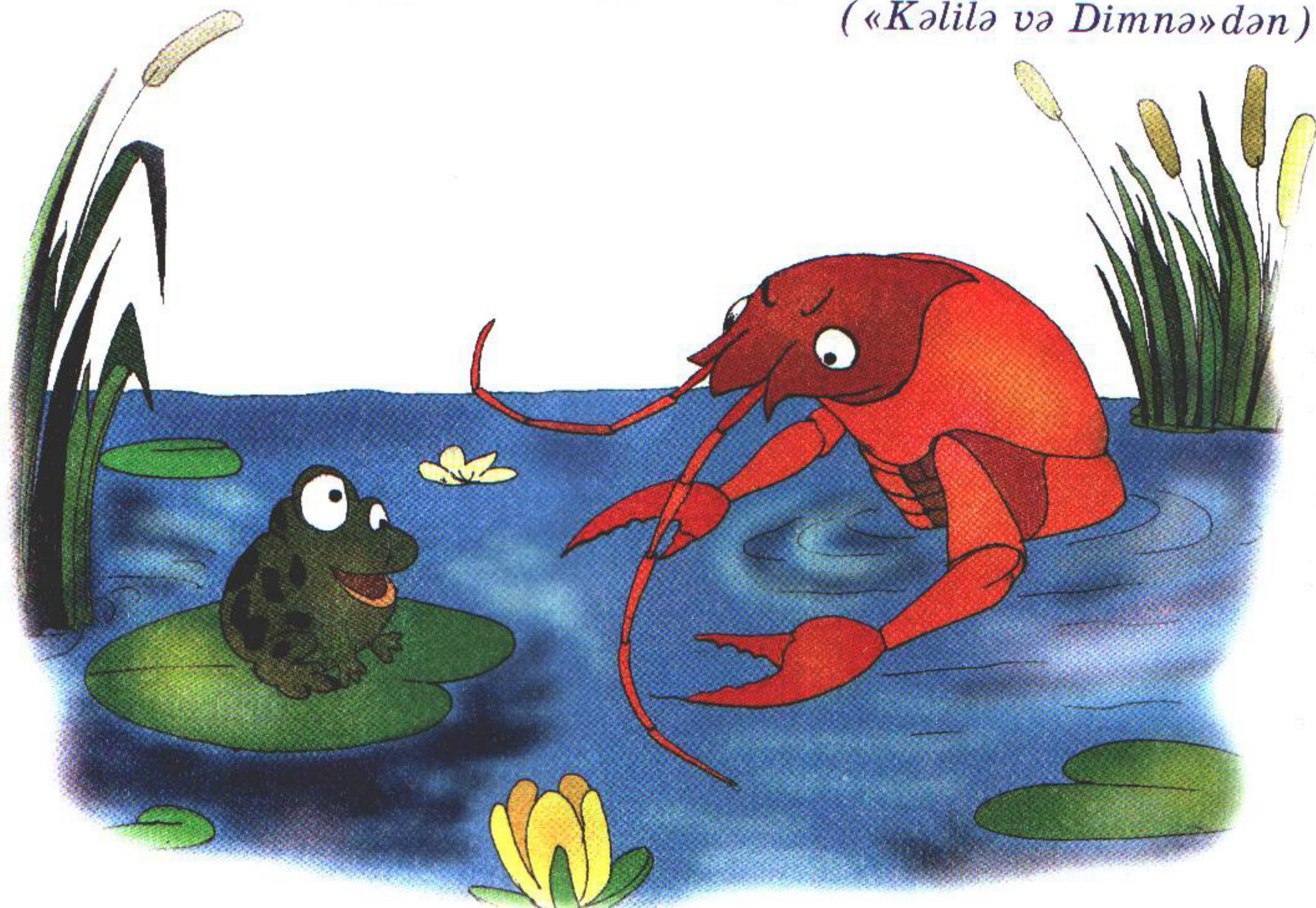
Xərçəng dedi:

- Güclü düşməyə yalnız hiylə ilə qalib gəlmək olar. Bu yerdən bir qədər kənarda Gəlincik adlı bir heyvan yaşayır. Bir neçə balıq tutub, apar Gəlinciyn yuvasının ağzına düz. Gəlincik balıqları yeyə-yeyə gəlib ilanın yuvasına çıxar və səni onun əlindən xilas edər. Qurbağa bu hiylə ilə ilanı öldürdü.

Bir neçə gün keçdi. Gəlincik balıq yemək həvəsinə düşüb yenə həmin istiqamətdə getdi, lakin balıq tapmadı. Qurbağanı bütün balaları ilə yedi.

Başqasına quyu qazan özü quyuya düşər.

(«Kəlilə və Dimnə»dən)

BAŞQASINA NÖQSAN TUTMA

Bir ağıllı, mərd cavan vardı. O, yaxşı ad qazanmışdı. Bu cavan gözəl danışsa da, «ş» səsini düz demirdi.

Mən bir dostuma üz tutub dedim:

-Yəqin bu cavanın qabaq dişi düşüb. Odur ki, «ş» deyə bilmir.

Ağıllı dostum bərk acıqlanıb dedi:

-Bir də bu sözü təkrar etmə. Onda nöqsan görmə. Həmin cavanın çox hünəri var. Unutma ki, başqasında yalnız eybi görmək pis adətdir. Əvvəl gör özünün nə nöqsanın var. Sonra başqasında sən eyib axtar. Qoy başqaları səndən xeyirxahlıq görsün. Çəməndə gül də, tikan da bitir. Ağıllı tikanı dərməz, gül dərər.

Sədi Şirazi

Deyirlər ki, bir ədalətli hökmdar çox ucuz parçadan paltar geymişdi.

Bir nəfər hökmdara deyir ki, nə üçün bahalı paltar geymirsən?

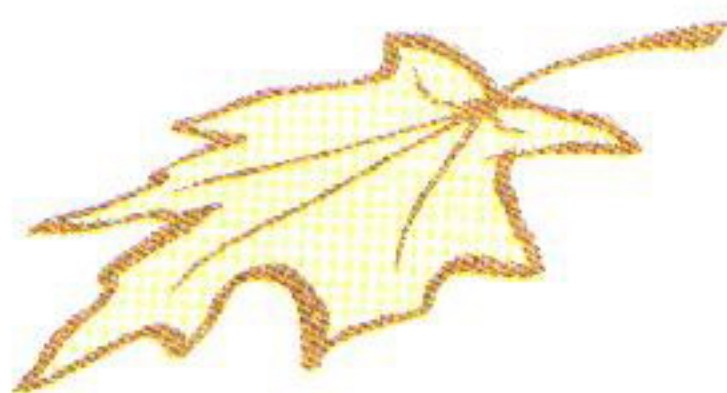
Hökmdar cavab verir:

-Geydiyim paltar rahatdır. Sadəlik hər cür bəzək-düzəkdən yaxşıdır.

Sədi Şirazi

Təbiəti sevək və qoruyaq!

PAYIZ

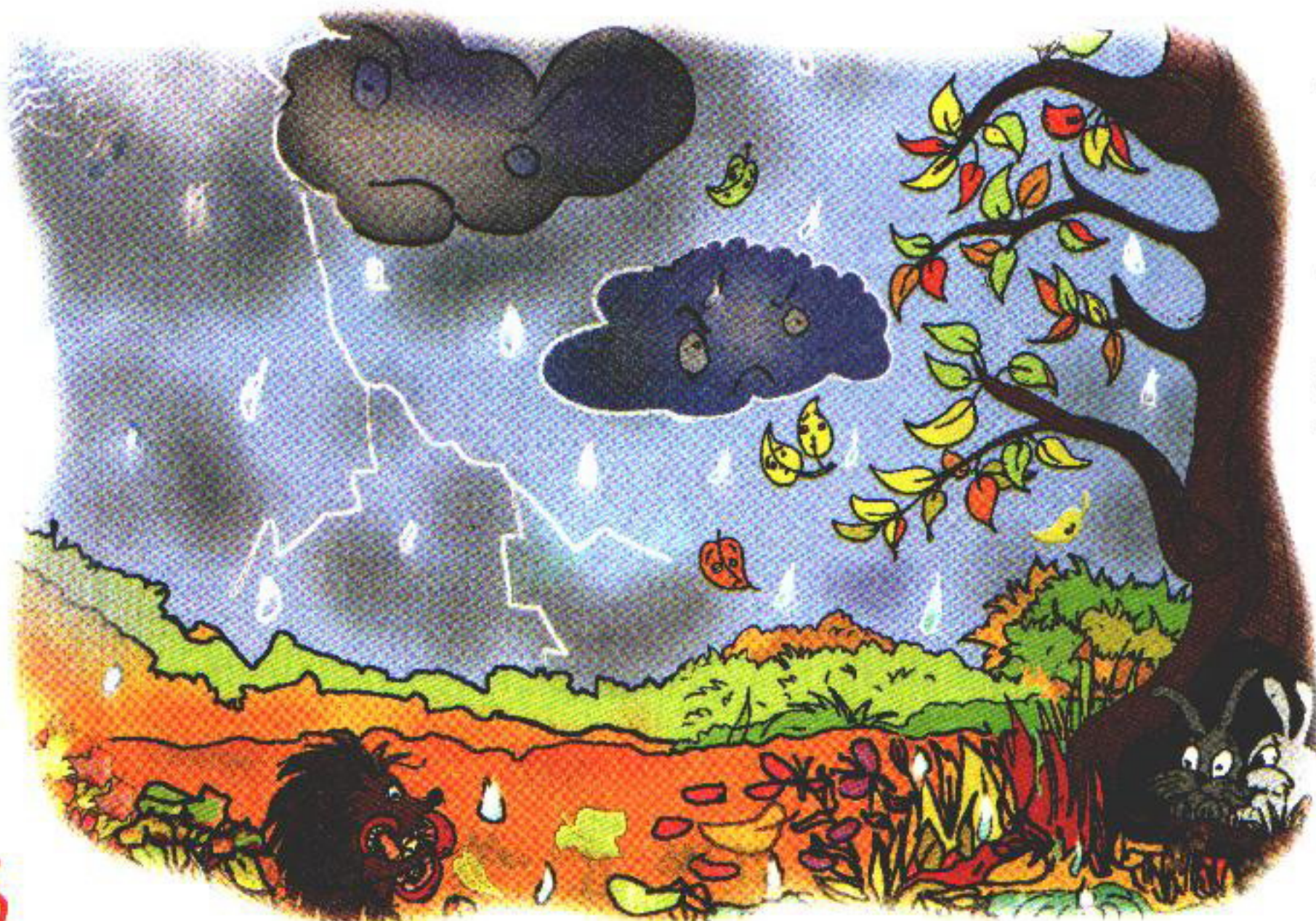
Payız çağı əsir soyuq küləklər,
Solur bağda, çəməndə gül-çiçəklər.
Yaşıl-yaşıl otlar bütün saralır,
Göy üzünü qara buludlar alır.
Yağış yağır, duman çökür havaya,
Sellər vurur özün ora-buraya.
Quşlar uçub dəstə-dəstə gedirlər,
İsti yerə köçüb qışlaq edirlər.

Abbas Səhhət

PAYIZ

Payız gəlib, küləklər
Gəzir yenə bağları.
Hər tərəfə sovurur
Saralmış yarpaqları.
Axıb gedir buludlar
Yenə də karvan-karvan.
Dərələri, dağları
Bürüyür çiskin, duman.
Mərcan kimi qızarmış
Moruqlar parıldayır.

Ağaclarda qarğalar
Səs salıb qarıldayır...
Yağır güclü yağışlar,
Günlərcə vermir ara.
Almaz kimi şəh düşür
Bağçalara, bağlara.

Mirmehdi Seyidzadə

BAHAR NƏĞMƏSİ

Güllər açıldı,
Güldü dağ-dərə.
Xalça sərildi
Geniş düzlərə.

Geydi əyninə
Paltar ağaclar.
Kollar dibində
Ötdü turaclar.

Qış yuxusundan
Torpaq oyandı.
Çöldə lalələr
Yandı, nə yandı.

Bağda, bağçada
Açdı çiçəklər,
Təzə həvəslə
Vurdu ürəklər.

Bənövşə taxdı
Köksünə dağlar.
Sən nə gözəlsən
Bahar, ay bahar!

Düşdü dağlara
Çayların səsi,
Oxudu quşlar
Bahar nəğməsi.

Bəxtiyar Vahabzadə

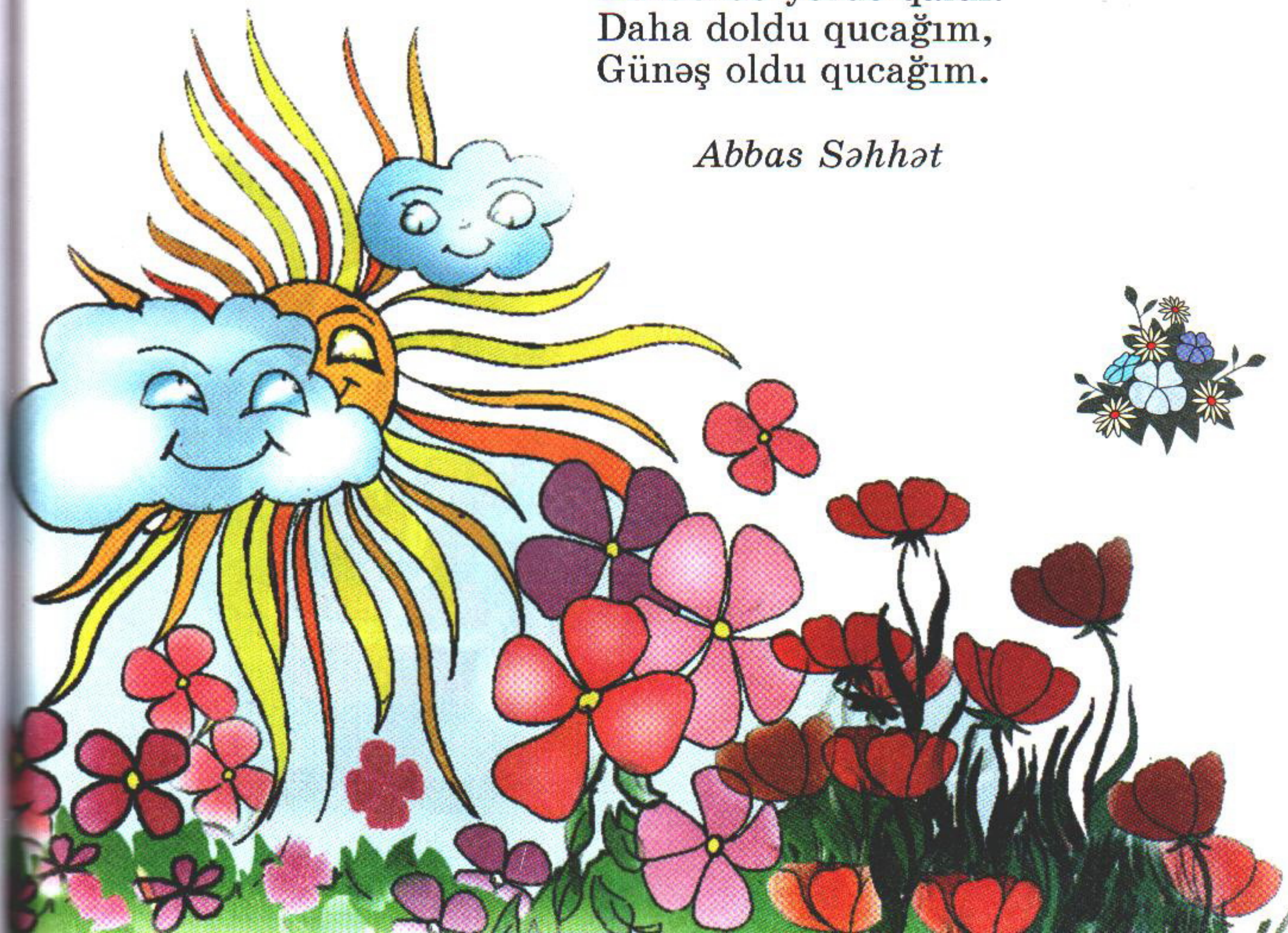
LALƏ

Lalə dərdim taladan,
Qırmızıdan, aladan.
Yığdım, dəstə bağladım,
Qalanını saxladım.

Bu bir, bu üç, bu altı...
Dördü də yerdə qaldı.
Daha doldu qucağım,
Günəş oldu qucağım.

Abbas Səhhət

QIŞ BABA

Keçdi dəniz, aşdı dağ,
Gəldi bizə bir qonaq.
Saqqalı qardan dümağ.
Şaxta baba, qış baba!
Ay sənə alqış, baba!

Çöldə çıxıb qar dizə,
Yolka qonaqdır bizə.
Nəğmə deyib üz-üzə
Söylədik: alqış, baba,
Şaxta baba, qış baba!

Burda verib əl-ələ
Oynayırıq, bax, belə.
Səs yayılır hər elə:
Ay sənə alqış, baba,
Şaxta baba, qış baba!

Mirmehdi Seyidzadə

YENİ İL MAHNISI

Uşaqlar, yeni ildir,
Gəlin uca səslə biz,
Şənlik edək oynayaq
Bir yerdə həvəslə biz.
Yeni il xoş gəlmisən!
Yeni il xoş gəlmisən!

Yeni il min bir zəfər
Gətirir ölkəmizə.
Şaxta baba verəcək
Çoxlu hədiyyə bizə.
Yeni il xoş gəlmisən!
Yeni il xoş gəlmisən!

Köhnə ili hörmətlə
Yola salaq, uşaqlar!
Yeni ildə daha da
Xoşbəxt olaq, uşaqlar!
Yeni il xoş gəlmisən!
Yeni il xoş gəlmisən!

Zeynal Cabbarzadə

KİMDİR O?

Kimdir o qoca
Əlində əsa,
Əynində kürkü,
Dalında torba.
Hara yollanır
Bu qarda baba?
Buz bağlayıbdır

Saqqalı, bığı.
Qıpqırmızıdır
Burnu, yanağı.
Torbasına o
Doldurub sovqat:
Alma, portağal,
Paxlava, nabat,

Şəkərçörəyi,
Kişmiş, şokolad.
Yıxılır, durur.
Gedir harasa?
Baba yol gedir,
Qar çıxıb dizə.
Təzə ildə o
Tələsir bizə.

Teymur Elçin

ŞAXTA BABA

Şaxta baba, səninlə
Gəldi yenə gözəl qış.
Otur, bizə sübhəcən
Gözəl nağıllar danış.

Bığların buz bağlayıb,
Saqqalın qardır sənin.
Hədiyyələrlə dolu
Bir kisən vardır sənin.

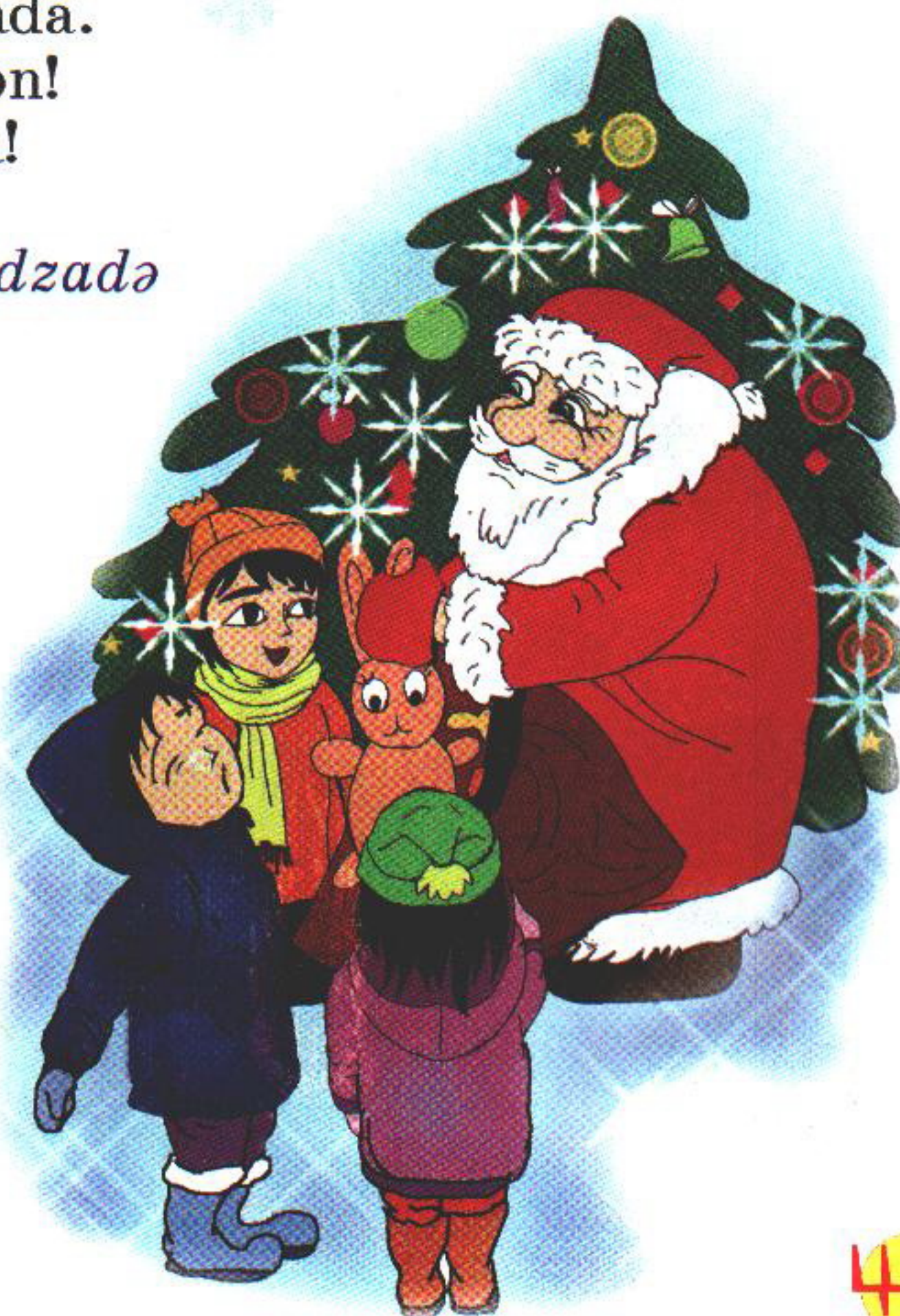
Şaxta baba, biz səni
Hər vaxt salırıq yada.
Yeni il xoş gəlmisən!
Ey köhnə il, əlvida!

Mirmehdi Seyidzadə

TƏZƏ İL

Təzə il, ay təzə il,
Gəlməyəsən gözə, il.
Uğurlu qədəminlə
Ömrümüzü bəzə, il.

Kaman gətir, saz gətir,
Şirin bir avaz gətir.
Dön zəfərlər ilinə,
Ürəklərə yaz gətir.

Tez gəl, bizi sevindir,
Yolu, izi sevindir.
Doğmaları gözləyən
Dağı, düzü sevindir.

Üzlərə işıq gətir,
Gözlərə işıq gətir.
Kül altında uyuyan
Közlərə işıq gətir.

Sevincdən əsir dilim,
Xoş gördük, təzə ilim.
Gəlişinlə yurdumdan
Dərd itsin ilim-ilim.
Yaxamı külək açsın,
Qədəmin ürək açsın.
Uşaqların qəlbində
Arzular çiçək açsın...

Rafiq Yusifoğlu

Xeyirli quşdur leylək
Yemlənir çöllərdə tək.
Upuzun dimdiyi var,
Ondan qorxur ilanlar,
Yazda bizə qonaqdır;
Qışda hara getsə də,
Yenə qayıdacaqdır.
Boş qalmış yuvasını
Tapıb ora qonacaq.
Dimdiyini şaqhaşaq
Yenə şaqqıldadacaq!

Rəsul Rza

YAZDA GƏLƏN QONAQLAR

Yaz olanda yağar yağış,
Otlar uzanar bir qarış.
Qaranquş eylər sifariş:
-Mən sizə qonaq gələcəm,
Olsun ki, sabah gələcəm.

Yaz olanda çölün düzü
Heyvanlara verər ruzu.
Bunu görüb deyər quzu:
-Mən sizə qonaq gələcəm,
Olsun ki, sabah gələcəm.

Yaz olanda açar güllər,
Baş qaldırır qərənfillər.
Xəbər göndərər bülbüllər:
-Mən sizə qonaq gələcəm,
Olsun ki, sabah gələcəm.

Yaz olanda çəmən, çiçək
Çox şən olur, çox da qəşəng.
Deyir gözəl bir kəpənək:
-Mən sizə qonaq gələcəm,
Olsun ki, sabah gələcəm.

Abbas Səhhət

BAHAR GƏLSİN

Gözəl bahar, gözəl bahar,
Quşlar köcsün ölkəmizə,
Nəgmə desin yenə bizə.
Gəl, oyansın sıx meşələr,
Yasəmənler, bənövşələr.

Məmməd Rahim

BAHAR NƏĞMƏSİ

Bir quş uçdu bizim bağa,
Səhər-səhər oxumağa.
Qondu yaşıl bir budağa,
Dedi: gözəl bahar gəlir.

Günəş güldü, əridi qar,
Yerdən göyə qalxdı buxar.
Coşan sellər, daşan çaylar
Dedi: gözəl bahar gəlir.

Çiçəklənib hər dağ, meşə,
Qızıl lalə qondu döşə.
Pıçıldayıb göy bənövşə
Dedi: gözəl bahar gəlir.

Çoban baxdı bir yaylağa,
Sürüsünü yaydı dağa.
Baxdı sola, baxdı sağa
Dedi: gözəl bahar gəlir.

Mirmehdi Seyidzadə

BAHAR ŞƏRQİSİ

Günəş doğdu, yayıldı,
Yatan ellər ayıldı.
Açdı çiçəkli güllər,
Dilə gəldi bülbüllər.
Qar, çovğun gözdən itdi,
Bağlarda lalə bitdi.
Qanadlandı buludlar,
Yerdəki əlvən otlar.
Cücərib boy atdılar,
Aləmə naz satdılar.
Artdı suların səsi,
Sevindirdi hər kəsi.

Səməd Vurğun

YAZ YAĞIŞI

Yağdı yenə
Yaz yağışı.
Yamacda qar
Düzdə çiçək...
Gecikəcək?
-Yox, yox!
-Yox, yox!
Yağdı yenə,
Yağıb, yağıb

Qovdu qışı.
Yaz yağışı,
Qovdu
Yamacdakı qışı.
Yağdı, yağdı
Yaz yağışı,
Göy ot qalxıb,
Örtüdü daşı.

Məstan Günər

İLK BAHARDA

Novruzgülü gözlərini
Körpə kimi açdı yenə.
Güneylərə, quzeylərə
Öz ətrini saçdı yenə.

Keçdi bulud qalaqları,
Güldü Vətən torpaqları.
İlk baharın dodaqları
Təbəssümlə qaçdı yenə.

Buludların dindi sazı,
Salamladı gələn yazı.
Kür üstünün gözəl qızı
Şöyüd yaşıl saçdı yenə

Yurdu el-el gəzirəm mən
Bahar bu il gəlib erkən.
Qızıl lalə, yaşıl çəmən
Çöllərimə tacdı yenə.

Al geyinir el baharda,
Şirvan, Muğan, Mil baharda,
Gözəl olur il baharda,
Nəğmələrim coşdu yenə.

SƏMƏNİ

Əliğa Kürçaylı

Yamyaşıl, daraq-daraq,
Yol saldı eyvanlara.
Bahardan verdi soraq
Baharı duyanlara.

Yurdumuz yaz nəfəsli,
Yazı unutmaq olmaz.
Qarşıda bahar fəsli,
Arxada şaxta, ayaz.

Göyərrib sini-sini,
Yaşillığın küləşi.
Sevinib istisinə
Salamlayır günəşi.

Xatırladır çəmən -
Gözəl, sətir-sətirdi.
Evimizə səməni
Bir əlçim yaz gətirdi.

İlyas Tapdıq

BAHAR NƏĞMƏSİ

Gəlibdir bahar,
Əlində gül var.
Bulud ağlayır,
Sular çağlayır.
Qayıdıb quşlar,
Şən qaranquşlar.
Bülbül oxuyur,
Nərgiz qoxuyur.,
Bahar nəğmədir,
O, təranədir.

Tacəddin Şahdağlı

BAHAR

Bağçalarda açır gül,
Fərəhlənir hər könül,
Uçur duman, qəm, kədər,
Şən-şən ötür hər bülbül.

Yaşıllaşır dağ, yamac,
Bəzək vurur hər ağac,
Dərə, təpə, çöl-çəmən,
Çiçəklərdən qoyur tac.

Bahar eylədikcə naz,
Elin kefi olur saz.
Əkir, biçir həvəslə
Deyir: -var ol, gözəl yaz!

Abdulla Şaiq

GÖZƏL BAHAR

Uğur olsun, gözəl bahar!
Səni ellər çox arzular.
Ayaq basdın ölkəmizə
Şənlik, sadlıq gətir bizə.
Qoy sel kimi yağsın yağış,
İnəyini sağısın yağış.
Sellər axsın, çaylar daşsın,

Sevincimiz başdan aşsın.
Çatır-çatır yansın ocaq,
Qoy şənlənsin oğul-uşaq
Çöllər, sünbül saçlı əkin
Parıldasın qızıl təkin.
Dağda, bağda, axşam, səhər,
Ətir saçsın bənövşələr.

Abdulla Şaiq

SUAL-CAVAB

Ulduzları göstərib
 Uşaq dedi: - bu qədər
 Sarı-sarı mismarı
 Göy üzünə kim düzüb?
 Deyin, yoxsa bu qədər
 Sarı-sarı mismarnan
 Mismarlanıb göy üzü?
 Ata dedi: - Gördüyün
 Sarı-sarı mismarlar,
 Ucsuz-bucaqsız göyün
 Ulduzlarıdır, inan!
 Kimsə gəlib hər axşam
 Gecəni pərdə kimi
 Asır bu ulduzlardan.

Fikrət Sadıq

MARALGÖL

Kəpəzin ətəyi
 Meşədir.
 Göy gölüm bir zümrüd
 Şüşədir.
 Göy göldən yuxarı
 Qalxanda,
 Nə görsək yaxşıdır!

Baxanda:
 Uyuyur Kəpəzin
 Maralı, -
 Maralgöl.
 Göy-göldən aralı.
 Maralgöl.

İlyas Tapdıq

NAR

Nar - nur topu,
 Od parçası - nar!
 Yupyumruca qumbara,
 Yerə çırpсан partlayar,
 Adam öldürməz, amma.
 «Nar», «nar» deyib,

Nar dənəsi qan zərrəsi
Dərmandı nar!
Elə təkçə ağac deyil,
Elə təkçə meyvə deyil,
Həm də böyük loğmandı nar!

Fikrət Sadıq

ÖRDƏK VƏ CEYRAN

Ördək üzürdü göldə,
Ceyran qaçırdı çöldə.
Bir axşam görüşdülər,
Tay-dəyişik düşdülər.
Ördək üz tutdu çölə,
Ceyran baş vurdu gölə.
Çöl elə bil təndirdi,
Ördək qaçdı təntidi,
Göl soyuqdu, dərindi,
Ceyran neyləsin indi.
Səhvi başa düşdülər,
Bir daha görüşdülər.
Ördək qayıtdı gölə,
Ceyran qayıtdı çölə.

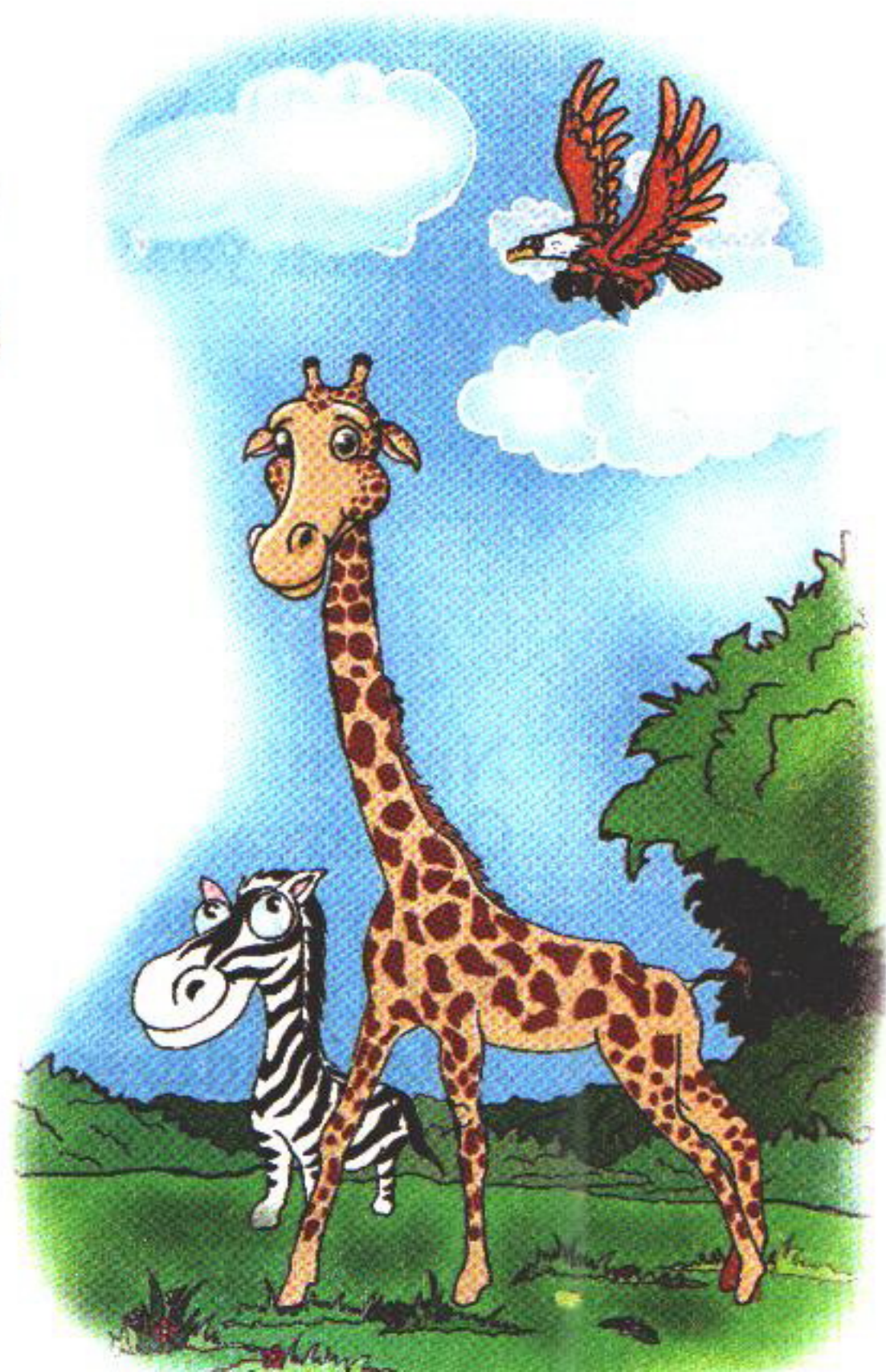

Fikrət Sadıq

ZÜRAFƏ

Zürafə hündür, uca,
Boynu uzun zürafə.
Boylanır o tərəfə,
Boylanır bu tərəfə,
Zürafədən yuxarı,
Göydə qartallar uçar.
Zürafədən aşağı,
Yerdə zəbrələr qaçar.

Fikrət Sadıq

BÖYÜRTKƏN

Tezdən beş-altı uşaq
Kəndimizdən çıxardıq.
Kolların arasında
Böyürtkən yığdıq.

Qəflətən qalxanda quş
Diksinib çəkildik.
Qolumuzla yavaşca
Tərimizi silərdik.

Əllərə, ayaqlara
Tikanlar ilişərdi.
Ağ köynəyin boynuna
Qara ləkə düşərdi

Əlimiz qanayardı
Bilməzdik ağrı nədir.
Sanardıq hər nə varsa,
Kolların içindədir.

Hüseyn Arif

MARAL

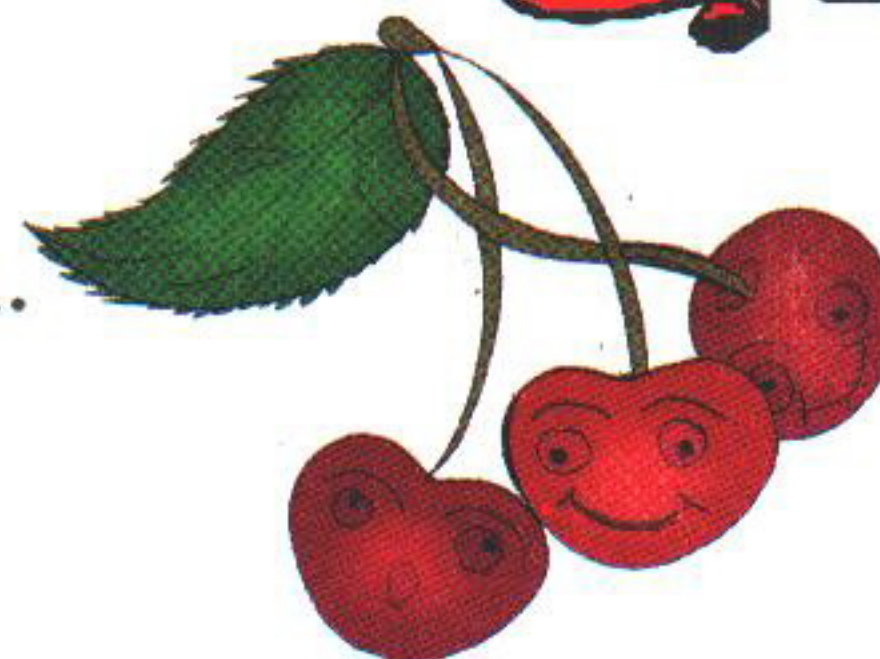
Buynuzlu bulaqları
Aralayıb keçdi maral.
Gəzib, gəzib bu dağları,
Dadlı otlar seçdi maral.
Şaxələninib ağac kimi,
Buynuzların haça, maral.
Parıldayır bir tac kimi
Gün düşəndə boyanır al.
Ehtiyatla çıxdın yola,
Döndü sağa, sola başın.
Gözün qonur, özün ala,
Gözəlisən dağın-daşın.

Xanımana Əlibəyli

TAPIN HANSI MEYVƏDİR?

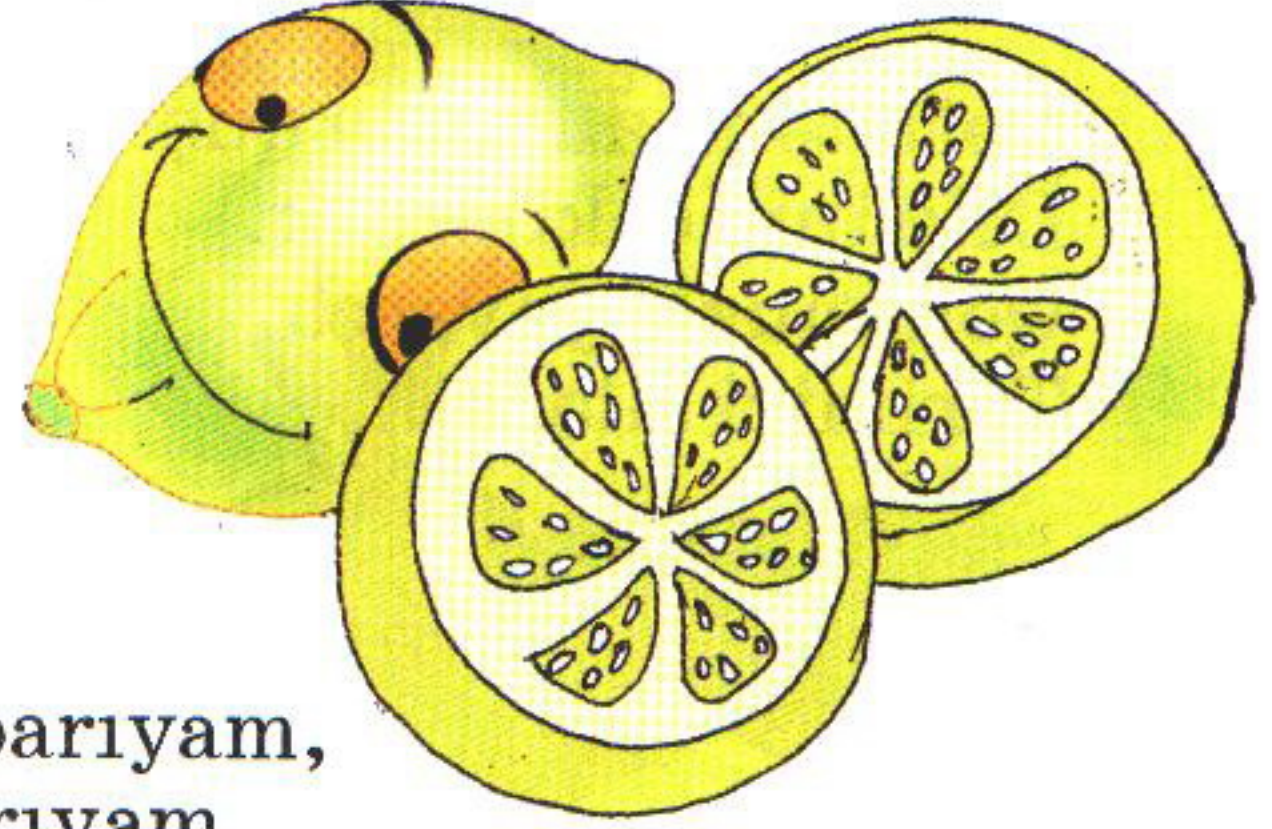
Meyvələrin içində,
Ən dadlısı mənəm, mən.
Həm şirin, həm turşməzə,
Həm də gözəl, mənəm, mən.
Mənəm al rəngi balın,
Adım nədir? Al...

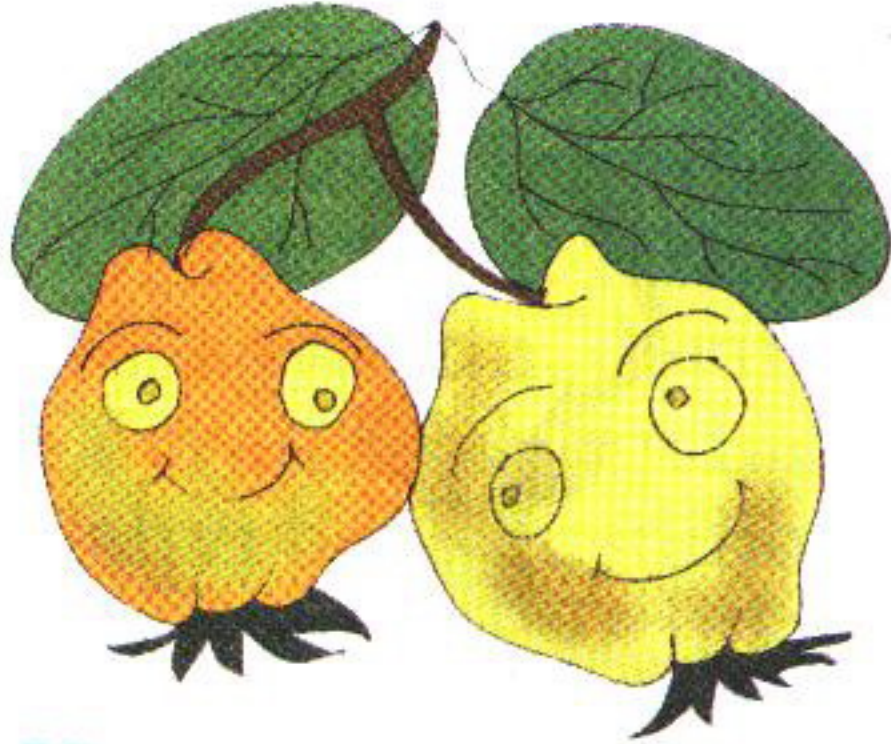

Hamı deyir n... mən,
Nə yaxşı ki, varam mən.
Qıpqırmızıdır dənim,
Yeginən artsın qanın.
İç şirəmi ləzzətlə,
Hər vaxt sağ olsun canın.

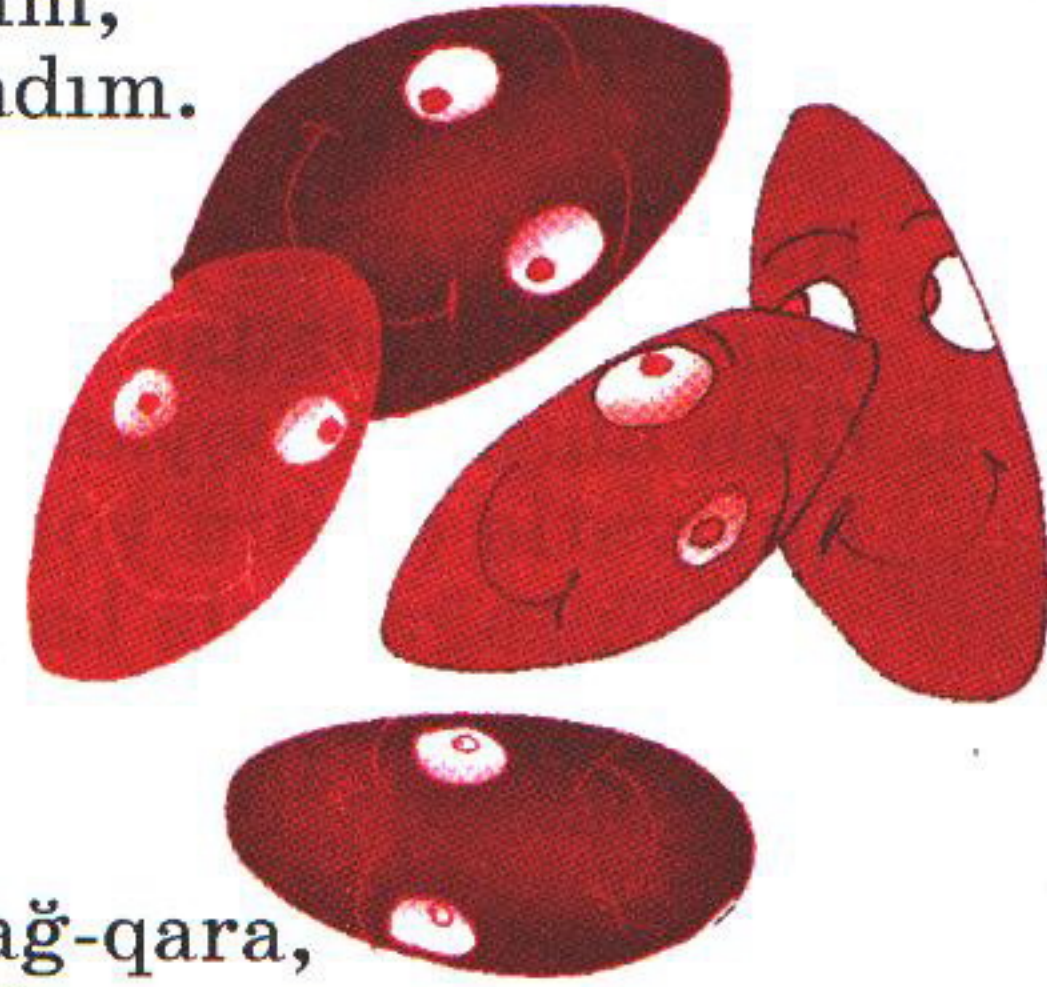
Bilin, tayım yox mənim,
Vitaminim çox mənim.
Çay süfrəsində başam,
Çünkü çaya qardaşam.
Geydiyim sarı dondur,
Bilin adım li...

Payızın xoş barıyam,
Ətirliyəm, sarıyam.
Oxala, məni dişlə,
Nuş olsun, ye sevinclə.
H... mənim adım,
Bəllidir sizə dadım.

Yesən məni əgər sən,
-Turşməzədir! deyərsən.
Mürəbbəmi yeməsən,
Sən dadımı bilməzsən.
Adım mənim zo...
Rəngim qızılı, aldır.

Salxımlarım ağ-qara,
Sırğa kimi sallanır.
Hər gilədən bal damır
Mənim ağzım sulanır.
Dərərəm salxımları,
Dolduraram səbəti.
Bəzəyir süfrəmizi
Yurdumuzun ne'məti.
Ü... mənim adım,
Qənddən şirindir dadım.

Hikmət Ziya

ŞİFAHİ XALQ ƏDƏBİYYATINDAN İNCİLƏR

DƏDƏ QORQUQD ALQIŞLARI

Babam sağ olsun.
Qadir Allah üzünü ağ etsin.
Sən sağ ol, qadın ana.
Əlin var olsun.
Kölgəli ağacların kəsilməsin;
– Coşqun çayların qurumasın;
– Cırağınız sönməsin....

MÖVSÜM NƏĞMƏLƏRİ

Səməni,
Al məni,
Hər yazda
Sən yada
Sal məni.
Səməniyə saldım badam,
Qoymazlar bir barmaq dadam,
Dörd tərəfim alıb adam,
Səməni, bizana* gəlmişəm.
Uzana-uzana gəlmişəm.

Səməni, ay səməni,
Göyərdərəm mən səni,
Sən gələndə yaz olur,
Saz olur, avaz olur.
Xoşdur dədənin sazi,
Yazda ötən avazı.
Səməni, can səməni,
Göyərdərəm mən səni.

Yazda könül şad olur,
Damağında dad olur,
Qada*, illət* yad olur.
Səməni, ay səməni,
Göyərdərəm mən səni.

* Bizana-cana gəlmişəm, bezmişəm

* Qada - xata-bəla

* İllət - xəstəlik

BAYATILAR

Ay doğar, batmaz gecə,
Dost-dostu atmaz gecə.
Ana baladan ayrı,
Dincəlib yatmaz gecə.

Aşıq gedər hər yana,
Sözün deyər mərdana.
İgidə ürək verər,
Bəd ayaqda mərd ana.

Əziz oğlum, naz oğlum,
Dərsindən qalmaz oğlum.
Qələmin al əlinə,
Arzu-kamın yaz, oğlum.

Mənim əziz, gül oğlum,
Gül oğlum, bülbul oğlum,
Dərsini yaxşı oxu,
Sonra danış, gül, oğlum.

Sular gələr, göl dolar,
Şaxta vurur, gül solar.
Mərd igidin balası
Özü kimi mərd olar.

Gün xoş keçsə, dərd ölər,
Qüssə gedər, dərd ölər.

Haqq yolunda can qoyan
Ad qazanar, mərd ölər.

Sürü tanır qurdunu,
İgid sevər yurdunu.
Bir xain, bir də qorxaq
Batırar bir ordunu.

Əzizim, qandı öldü,
Odlara yandı öldü.
Ağac əyildi sındı,
İgid utandı, öldü.

Dostun bir tək dostu ol,
Arxa, dirək dostu ol.
Dost deyib dost olanda
Söz yox, ürək dostu ol.

Payız qışdan əzəldi,
Yarpaq tökən xəzəldi.
Vətən viran da olsa,
O, cənnətdən gözəldi.

Dağ döşündə hay olar,
Dərd əlindən vay olar.
El bir yerə yığılsa,
Gücü coşqun çay olar.

DƏVƏ VƏ TIKAN

(Təmsil)

Bir dəvə çöldə otlayırdı. Yarpaqlanmış tikan koluna yaxınlaşıb, istədi onun yarpaqlarını yesin. Ağzını kola tərəf uzadanda gördü ki, onun içində bir ilan qıvrılıb yatıb. Dəvə diksinib geri qayıtdı.

Kol belə xəyal elədi ki, dəvə onun tikanından qorxub çəkildi.

Dəvə kolun fikrini duyub dedi:

-Mənim qorxum səndən deyil, qoynunda gizlətdiyin qonağındandır.

KİRPİ İLƏ DOVŞAN

(Təmsil)

Kirpi ilə dovşan qaçış yarışına çıxdılar. Onlar dağın ətəyinə qaçmağı qərara aldılar.

Ayaqlarının sürətinə güvənən dovşan bu yarışda tez-tez dincəlir. Kirpi isə asta getdiyini bilib, fasiləsiz irəliləyir. Dovşan yuxuya gedib, xeyli yatır. Kirpi isə bütün günü qaçaraq dağın ətəyinə birinci gəlib çatır.

SANAMALAR

İynə, iynə,
Ucu düymə.
Bal, balıca,
Ballı keçi.
Şam ağacı,
Şatır keçi.
Qoz ağacı,
Qotur keçi.
Hoppan, hoppan,
Yarıl, yırtıl,
Su iç, qurtul.

Baş barmaq,
Başala barmaq,
Uzun hacı,
Qıl turacı,
Xırdaca bacı.
Bu vurdu,
Bu tutdu.
Bu bişirdi,
Bu yedi.
Vay, bəbəyə qalmadı.

HƏSƏNAĞA

Doldu yarağa,
Mindi ulağa,
Sürdü bağa.
Bir quş vurdu,
O da qurbağa,
Verdi qonağa.

Qonaq yemədi,
Saldı yağa.
Özü təllədi,
Bizə vermədi.
Yedi qurbağa,
Düşdü yatağa.

DÜZGÜLƏR

Əlimi bıçax kəsibdi,
Dəstə bıçax kəsibdi.
Yağ gətirin yağlayaq,
Bal gətirin ballayaq.
Dəsmal gətirin bağlayaq,
Dəsmal dəvə boynunda,
Dəvə Şirvan yolunda.

Şirvan yolu lil bağlar,
Dəstə-dəstə gül bağlar.
O gülün birisin üzəydim,
Tellərimə düzəydim,
Qardaşımın toyunda,
Oturub-durub süzəydim.

TÜLKÜ VƏ DOVŞAN (Təmsil)

Susuzluqdan yanan dovşan su içmək üçün özünü quyuya atdı. Doyunca su içəndən sonra quyudan çıxmaq istədi, ancaq bacarmadı. Dovşan qəm dəryasına batdı.

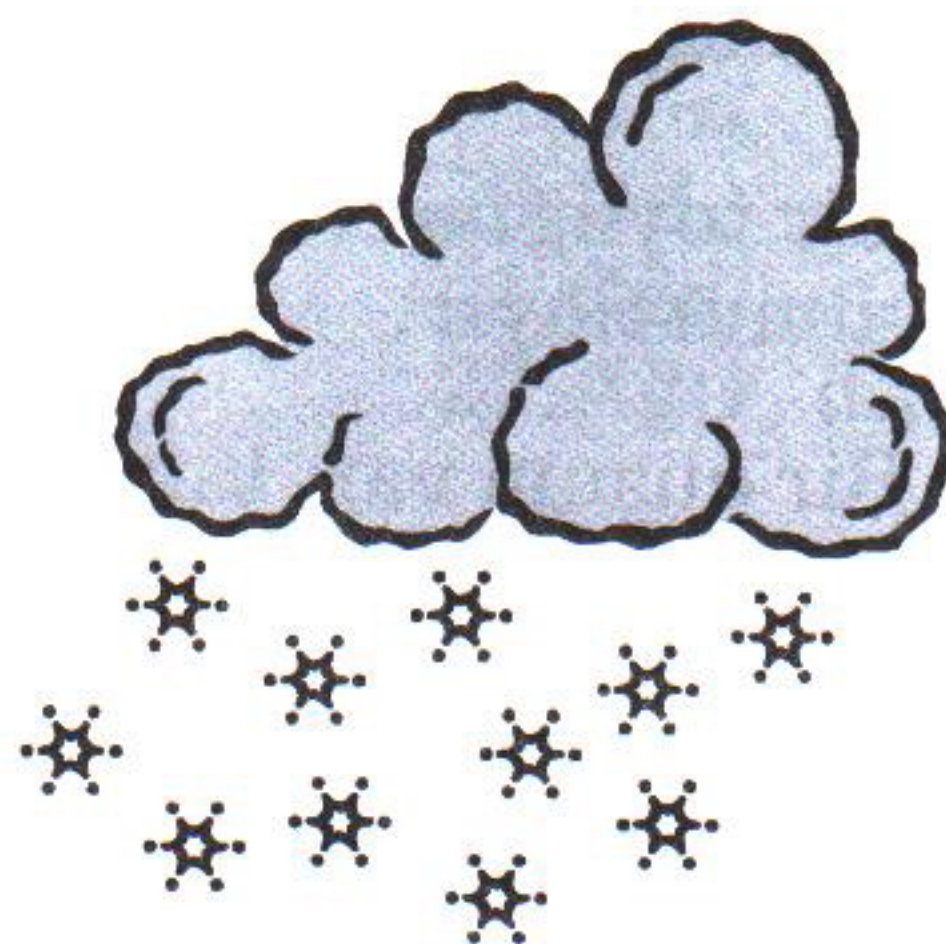
Oradan keçən bir tülkü quyuya boylandı. O, quyunun dibindəki dovşanı görüb soruşdu:

-Ay axmaq, nə düşüncəsiz hərəkət etmisən. Quyuya düşməzdən əvvəl, oradan necə çıxacağın haqqında düşünəydin.

TAPMACALAR

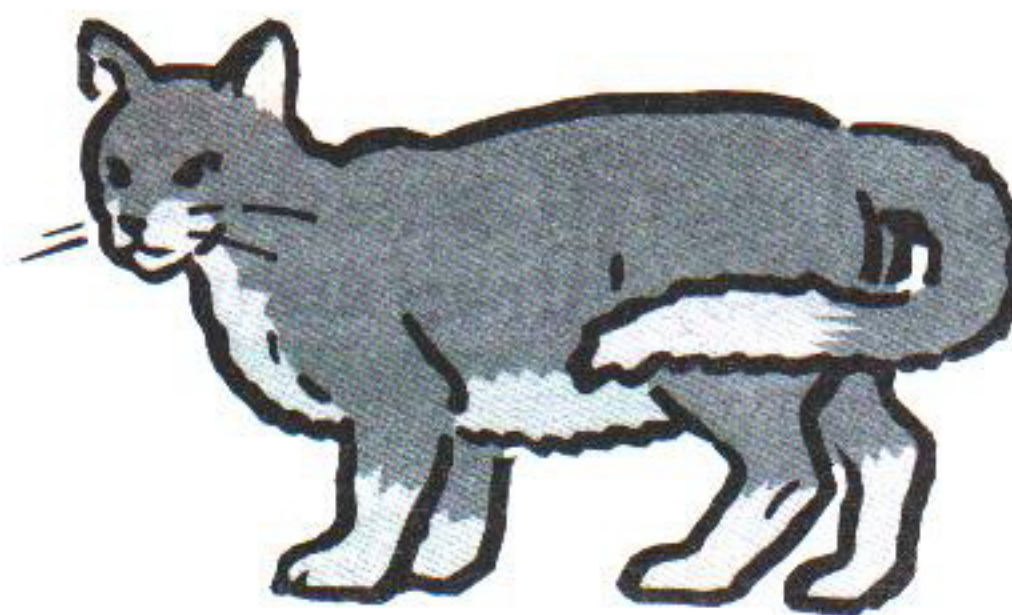
TƏBİƏT HADİSƏLƏRİ HAQQINDA

1. Ağ sandığım açıldı,
İçindən nur saçıldı.
2. Ağac başında ağca yumaq.
3. Qanadı yoxdur uçar,
Ayağı yoxdur qaçar.
4. Qəndə bənzər, dadı yox,
Göydə uçar, qanadı yox.
5. Qırmızı nar.
Hər evdə var.

HEYVANLAR HAQQINDA

6. Ovun alsan mırıldar,
Sığallasan xoruldar.
7. İynəsi çox,
Tikanı yox,
Əti dərman,
Özü heyvan.
8. Altı daşdı, daş deyil,
Üstü daşdı, daş deyil,
Heyvan kimi otlayır,
Heyvana yoldaş deyil.

QUŞLAR HAQQINDA

9. Bağda uçar səhər-səhər,
Verər bizə yazdan xəbər.
10. Gündüz yatar, gecə uçar,
Çox quşlardan yeyin qaçar.
11. Nağaraçı nağara çalar,
Nə nağarası var, nə çubuğu.

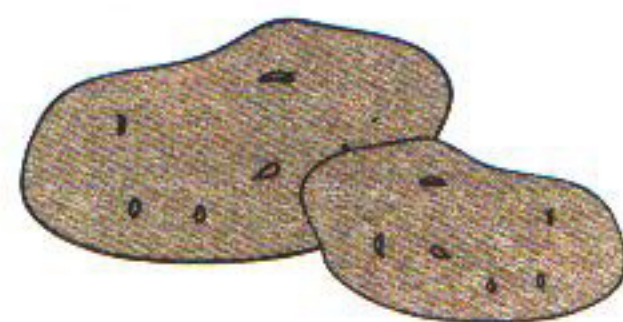
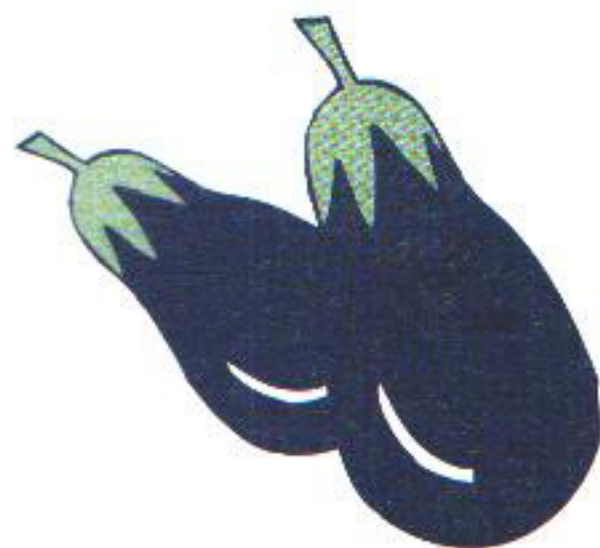
BOSTAN, TƏRƏVƏZ BİTKİLƏRİ HAQQINDA

12. Kalını yemək olmaz,
Dəymişini yemək olmaz.

13. Bir toyuğum var yer altında
yumurtlayır.

14. Bir quşum var, tağ üstə,
Dimdiyi yarpaq üstə.

15. Üstü sarı məxmərdir,
İçi şirin şəkərdir.

16. Ağac başında qırmızı yumurta.

17. Bazardan aldım bir dənə,
Evdə açdım min dənə.

18. Ağac başında sarı yumaq,
Üstünə səpilib ağ sumaq.

İNSAN VƏ ONUN BƏDƏN ÜZVLƏRİ HAQQINDA

19. Bu yanı çəpər
O, yanı çəpər,
İçində atlı çapar.

20. O nədir ki, baldan şirin,
Zəhərdən acı.

21. Qapı bir qonşudurlar,
Bir-birini görmürlər.

22. Yekə zağada 32 qoşunun bir
sərkərdəsi var.

TAPMACALARIN CAVABLARI

1.Sübhün
açılması.
2.Qar.
3.Bulud.
4.Qar.
5.Od.
6.Pişik.
7.Kirpi.

8.Çanaqlı bağa
9.Qaranquş.
10.Yarasa.
11.Sığırçın.
12.Xiyar.
13.Kartof.
14.Badımcın.
15.Şamama.

16.Zoğal.
17.Nar.
18.Heyva.
19.Göz.
20.Dil.
21.Göz.
22.Ağız, dil, diş.

YANILTMACLAR

Boz atın boz torbasın boş as başından, apar, islat gətir, yaş as başından.

* * *

Qırx küp qulpu, xub küp qulpu.

* * *

Ay axsaq aşpaz Həsən şah, aşpazlar aş bişirir, sən də gəl aş bişir, ay axsaq aşpaz Həsən şah!

ATALAR SÖZLƏRİ

Vətən haqqında

Vətənə gəldim,
İmana gəldim.
Qürbət görməyən adam
vətənin qədrini bilməz.
Vətənin bir qışı
qürbətin yüz baharından yaxşıdır.
Vətən viranə də olsa, cənnətdir.
Vətən mülkü doğmadır, özgə diyar-ögey.

Dostluq haqqında

Dost dostu dar gündə sınayar.
Dostun olmasını istəyirsənsə, özün dost ol.
Dost gəlişi bayram olar.
Dostsuz insan qanadsız quş kimidir.

Əməksevərlik haqqında

İşləməyən dəmir pas tutar.
İşləməyən dişləməz.
İşləmək adamı safa çıxarar.
Əl işləyər, baş buyurar.
Əmək xoşbəxtliyin açarıdır.
Əmək insanın bəzəyidir.
Əmək qızıl bilərzikdir.

Tənbəllik haqqında

Tənbəl yatağan olar.
Tənbəl dağda qar gördü,
yorğanına büründü.
Tənbəl dilənçinin qardaşdır.
Tənbələ dedilər: - Atı sula.
Dedi: - Dodaqlarım yaradır.
Dedilər: - Gəl xörək yeməyə.
Dedi: - Hanı mənim qaşığım.
Tənbələ iş buyur,
o, sənə ağıl öyrətsin.
Tənbəllik azar artırar,
işləmək canı saf eylər.

Təbiət haqqında

İl baharından bilinər.
Yaz yağışı tez keçər.
Qışda ocaq başında,
Yayda dağlar başında.
Qışın qarı, yayın barı.
Yağış yağar, yer doymaz.
Yağış isladar, gün qurudar.

QARI VƏ PİŞİK

(Təmsil)

Bir qarı inəyini apardı suvarmağa. Buzun üstündə inək sürüşüb yıxıldı. Onun qıçı sındı. Qarı buza dedi:

-A buz, sən nə güclüsən?

Buz cavabında dedi:

-Əgər mən güclü olsaydım, gün məni əritməzdi.

Qarı dedi:

-A gün, sən nə güclüsən?

Gün cavabında dedi:

-Əgər mən güclü olsaydım, bulud qabağımı kəsməzdi.

Qarı dedi:

-A bulud, sən nə güclüsən?

Bulud dedi:

-Mən güclü olsaydım, yağış məndən yağmazdı!

Qarı dedi:

-A yağış, sən nə güclüsən?

Yağış dedi:

-Əgər mən güclü olsaydım, mən yağandan sonra ot bitməzdi.

Qarı dedi:

-Ay ot, sən nə güclüsən?

Ot dedi:

-Mən güclü olsaydım, qoyun məni yeməzdi!

Qarı dedi:

-A qoyun, sən nə güclüsən?

Qoyun dedi:

-Əgər mən güclü olsaydım, qurd məni yeməzdi!

Qarı dedi:

-Ay qurd, sən nə güclüsən?

Qurd dedi:

-Mən güclü olsaydım, it məni boğmazdı.

Qarı dedi:

-Ay it, sən nə güclüsən?

İt dedi:

-Mən güclü olsaydım, çoban məni döyməzdi.

Qarı dedi:

-Ay çoban, sən nə güclüsən?

Çoban dedi:

-Mən güclü olsaydım, xanım məni söyməzdi.

Qarı dedi:

-Ay xanım, sən nə güclüsən?

Xanım dedi:

-Əgər mən güclü olsaydım, siçan torbalarımı kəsməzdi.

Qarı dedi:

-Ay siçan sən nə güclüsən?

Siçan dedi:

-Əgər mən güclü olsaydım, pişik məni yeməzdi!

Pişik iki əllərini qabağa, iki ayaqlarını dala qoyub gərdənini çəkib, quyruğunu qalxızıb, gözlərini bərəldib, dilini çıxarıb, qarıya dedi:

Güclüyəm ha, güclüyəm,
Dəmir daraq dişliyəm.
Yük üstü yaylağımdır,
Yük altı qışlağımdır.
Kürsü üstə duraram,
Bıqlarımı buraram...

(*Lətifə*)

Molla Nəsrəddin məktəbdə dərs verirmiş. Bir gün şagirdlərdən biri ona bir qab paxlava gətirir. Molla başqa bir yerə getməli olur.

Paxlavanı taxçaya qoyub deyir:

- Uşaqlar, buna toxunmazsınız. Bunu mənə göndərən adamın mənə

ədavəti var, içinə zəhər qatmış olar, yeyib zəhərlənərsiniz. Molla tapşırığını verib gedir. Məktəbin gözetçisi mollanın qardaşı oğlu imiş. O bilir ki, molla uşaqları aldadıb ki, paxlavanı yeməsinlər. Molla gedən kimi onun qardaşı oğlu taxçadan qabı çıxardır, paxlavanı yeməyə başlayır. Uşaqları da yeməyə dəvət edir. Uşaqlar yeməkdən boyun qaçırıb deyirlər:

-Paxlava zəhərlidir, biz yemirik, yesək ölərək.

Deyir:

-Molla bizi aldadır, gəlin yeyək.

Uşaqlar deyirlər:

-Bəs biz mollaya nə cavab verək?

Xəlifə deyir:

-Siz gəlin yeyin, mollaya cavabı özüm verərəm.

Uşaqlar paxlavanı tamam yeyib qurtarırlar. Xəlifə mollanın qələmini sındıraraq qutunun üstünə qoyur. Molla gəlir, qələmini sınmış görüb hirslənir. O, uşaqlardan soruşur:

-Bunu kim sındırdı?

Xəlifə ağlaya-ağlaya savab verir:

-Yazanda sındı. «Əmimin üzünə necə baxacam?» - deyib, özümü öldürmək istədim. Paxlava qabını taxçadan götürdüm, gözümü yumub yeməyə başladım. Hamısını yedim. Bədbəxtlikdən ölmədim.

Molla işi başa düşüb xəlifəyə deyir:

-Mən sənə bir söz demirəm, qardaşoğlu, hiyləgərlik bizim nəsə vergi verilib.

(Lətifə)

Bəhlul bir gün üzünü qırxdırmağa gedir. Dəllək onu dəli hesab edib, başını korş ülgüclə qırxır, dərisini beş-on yerdən kəsik-kəsik eləyir, hər dəfə kəsdikcə də yerinə pambıq basır.

Bəhlul deyir:

-Ay dəllək, neyləyirsən?

Dəllək deyir:

-Başında pambıq əkirəm, gələn il qozalananda mənə deyərsən.

Bəhlul heç bir söz demir, amma ürəyində tutur ki, bunun hayıfını dəlləkdən çıxsın.

Bir gün xəbər yayılır ki, xəlifə camaatdan bəxşiş yığır, əvəzində çoxlu daş-qaş bağışlayır.

Dəllək bilir ki, xəlifə

Bəhlulun qardaşıdır. Ona görə

gedib Bəhluldan soruşur, xəlifəyə nə

aparsın ki, onun ürəyincə olsun.

Bəhlul deyir:

-Xəlifə ən çox sarımsağı xoşlayır. Əgər sarımsaq aparsan, sənə o qədər daş-qaş verər ki, heç yığıb-yığışdıra bilməzsən.

Dəllək bir xurcun sarımsaq götürüb xəlifənin yanına gedir. Sən demə, xəlifənin sarımsaqdan zəhləsi gedirmiş. Dəlləyin ona bu qədər sarımsaq gətirdiyini gördükdə xəlifə qəzəblənib əmr edir ki, sarımsaqları bir-bir dəlləyin başına vursunlar. Fərraşlar sarımsaqların hamısını bir-bir dəlləyin başına vururlar. Sarımsaqların zərbəsindən dəlləyin başı şişib qoz-qoz olur. Dəllək qayıdıb evlərinə gələndə Bəhlulla rastlaşır, hirsli-hirsli soruşur:

-Bəhlul, bu nə işdir mənim başıma gətirdin?

Bəhlul deyir:

-Dəllək, yadıncadırmı keçən il mənim başımda pambıq əkmişdin. Onun əvəzində mən də sənənin başında sarımsaq əkdirdim.

(Əfsanə)

Simurq Qaf dağında yaşayırdı. O, beş yüz ildən bir uçub Misirə gedir, müqəddəs məbədə qonurdu, amma Simurqun baxtı gətirmirdi. Məbədə çatan kimi onu tutub yandırırldılar.

Simurq oddan-alovdan qorx-
murdu. Hər dəfə atəşə atılsa da,
külün içərisindən dirilib çıxır,
qırx gün Misirdə qalandan sonra,
uçub yenə öz yurduna, Qaf dağına
qayıdırdı.

Uşaqlar iki dəstəyə ayrılır-
lar. Başçılar növbə ilə uşaqların
gözlərini möhkəm bağlayıb meydana buraxırlar. Bir uşaq daş çaq-
qıldadır və ya səs çıxarıb qaçır. Gözübağlı uşaq çox əziyyətlə səs çı-
xaranı tutur, gözübağlılıqdan azad olur. Tutduğu uşağın gözünü
bağlayırlar. Beləcə oyun davam edir.

Uşaqlar dairəvi əl-ələ tuturlar. Başçı oyunçulardan birini pişik,
birini də siçan adlandırır. Siçan qaçır, pişik qovur. Əl-ələ tuturlar,
siçana imkan vermirlər ki, içəri girsin. Pişiyə isə yollar açıqdır.
Siçan uşaqların qollarının arasından soxulub içəri girir,
yenə bayıra çıxır. Nəhayət, pişik siçanı tutur. İndi
də digər iki uşağın biri siçan, digəri pişik olur.
Oyun davam edir.

Bu oyunun başqa variantında uşaq-
lar siçanı dövrənin içərisinə buraxma-
lıdırlar. Siçan hansı uşağın qolunun
altından dövrənin içərisinə girə
bilsə, o, siçan olur. Pişik isə
başçı tərəfindən dəyiş-
dirilir. Bu variantda
cəza siçan olmaq-
dır.

GİZLƏNQAÇ (Oyun)

Uşaqlar iki dəstəyə ayrılırlar. Bir dəstədə olanların gözlərini bağlayırlar. O biri dəstədəki gözüaçıq uşaqlar qaçıb gizləndikdən sonra, onların gözlərini açırlar. Bu oyunçular gizlənənləri axtarmalı, həm də başcının yanını, mərəni nəzərdən qaçırmamalıdırlar. Qaçıb gizlənən uşaqlar onların gözlərinə görünmədən özlərini

başcının yanına, mərəyə salsalar, oyunda qalibiyyət qazanır, o biriləri töhmətlənirlər. Qaçıb başcının yanına gəlmədən yaxalansalar məğlub olur və beləcə oyun davam edir.

TÜLKÜ VƏ QURD

Qış düşmüşdü. Hər yeri qar örtmüşdü. Qurd payızda hər tədarükü görüb, azuqəni evinə toplamışdı. Amma tülkü tədarük-zad görməmişdi. Acından qarnı guruldayırdı. Tülkü qurdun mağarasının qapısına getdi, qapıdan baxdı, gördü qurdun kefi kökdür, ocağın qırağında oturub. Tülkü qurda dedi:

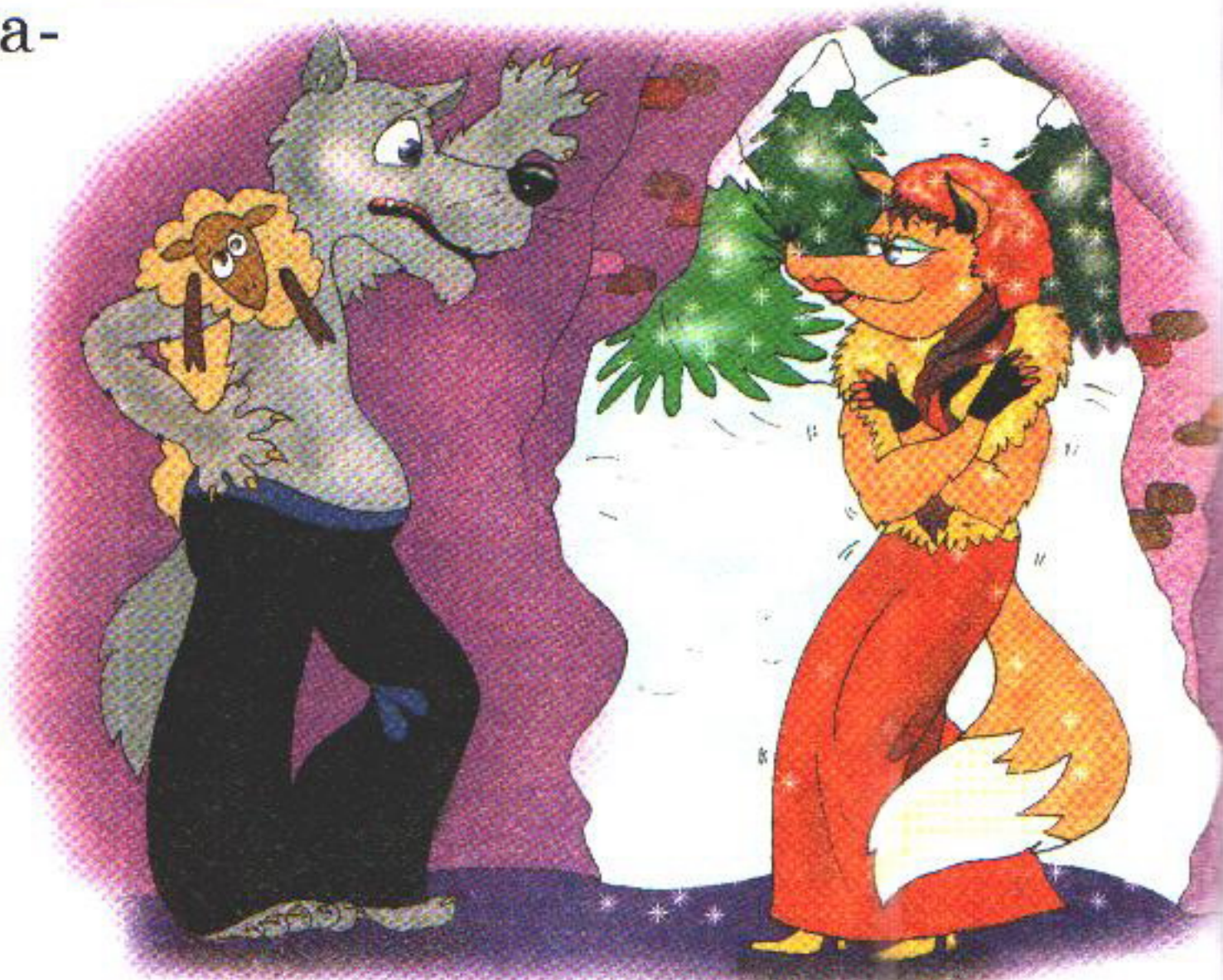
- Ay qurd lələ, soyuqdan ölürəm, məni evinə burax, isinim.

Qurd dedi:

- Sənlə mənimki tutmaz. Acığım tutar, səni yeyərəm.

Tülkü yalvar-yapış elədi. Qurdun ona rəhmi gəldi, evinə buraxdı. Tülkü ocağın qırağında oturdu. Bir az söhbət elədilər. Qurd yıxılıb yatdı. Tülkü bərk acı-mışdı.

Yerdən durub evi axtarmağa başladı. Gördü evdə bir küpə yağ, bir boşqab da halva var. İstədi yesin. Fikirleşdi: «Birdən qurd ayıq olar, məni tikə-tikə eləyər». Tülkü gedib qapını taqqıldatdı. Qurd yuxudan oyanıb dedi:

-Qapını taqqıldadan kimdi?

Tülkü ona cavab verdi:

- Qonşun çolaq dovşandı, səni qonaq çağırır.

Qurd dedi:

- Mənim bərk yuxum gəlir, getmirəm.

Qurd başını yerə qoyub yatdı. Tülkü gördü ki, qurd lap bərk yatıb. Gedib yağnan halvanı yedi, gəlib yatdı. Qurd tezdən yerindən durdu, istədi halvanı gətirib yesin. Gördü halva yoxdu, yağı yemək istədi, gördü o da yoxdu. Tülkünün üstünə qışqıraraq dedi:

- Yağı, halvanı sən yemisən. Səni tikə-tikə eləyəcəyəm.

Tülkü and-aman eləyib dedi:

- Mən yeməmişəm.

Qurd onun sözünə inanmadı. Tülkü ona dedi:

- Ocağın qırağında yataq. Hansımız yağı, halvanı yeyibsə, oda tərəf olan yerinin yağı əriyəcək.

Qurd razı oldu. Hər ikisi böyrü oda tərəf uzandılar. Tülkü gözlədi, qurd yuxuya getdi. Tez ayağa qalxdı, küpədə qalan yağı gətirdi, qurdun böyrünə sürtdü, yıxılıb yatdı. Bir az yatandan sonra yuxudan ayıldılar. Böyürlərinə baxdılar, gördülər qurdun böyrü yağlıdı. Tülkü dedi:

- Yağı, halvanı özün yemisən, mənim üstümə atırsan.

Qurd bir söz demədi. Çox hirsləndi. Hirsindən evdən çıxıb getdi. Ev tülküyə qaldı. Tülkü isti evdə qışı keflə keçirtirdi.

Şir böyük bir meşənin hökmdarı, qarğa da onun həkimi idi. Bir gün şir qarğaya dedi:

-Nədənsə tez-tez əsəbiləşirəm, başım ağrıyır.

Qarğa dedi:

-Bu meşədə bir bülbül, turac və qırqovul yaşayır. Onlar axşamaca oturlar, sizi əsəbiləşdirən onların səsidir.

Şir əmr verib, bülbülü, turacı və qırqovulu meşədən qovdurdu.

ŞİR VƏ QARĞA
(Təmsil)

TÜLKÜ VƏ ÇAQQAL

(Təmsil)

Bir arıq, əldən düşmüş tülkü meşəni boş-kimsəsiz görüb özünü oranın şahı elan edir. O, meşədə gəzməyə başlayır, istəyir məmləkətinə hər cür heyvan çağırırsın, onlara desin ki, heç nədən çəkinməyin, istədiyiniz kimi yaşayın, ömür sürün.

Bu vaxt bir çaqqalla rastlaşır. Baxır ki, çaqqal da onun buraya gəldiyi gündədir qıçları dolaşır. Ona deyir:

- O atı bu saat parçalaram, sən də yeyib kökələrsən. Amma mənə yaxşı fikir ver.

Tülkü belə deyib gözlərini bərəldir, çaqqaldan soruşur:

-Gözlərim iridirmi?

Çaqqalda da az yox imiş, bilir ki, tülkü şir yerişi yerimək istəyir. O, tülkünü tərifə tutub ölümə vermək istəyir. Eyni zamanda fikirləşir ki, tülkü buranın padşahıdır. Xətrinə niyə dəyim? Deyir:

- Yaman iridir.

Tülkü tüklərini qabartmağa çalışır, lakin biri də dik durmur, çaqqaldan yenə soruşur:

- Tüklərim biz-biz oldumu?

Çaqqal cavab verir:

- Oldu, yaman oldu.

Tülkü quyruğunu ox kimi düzəldir, xəbər alır:

- Quyruğum düppədüz düzəldimi?

Çaqqal deyir:

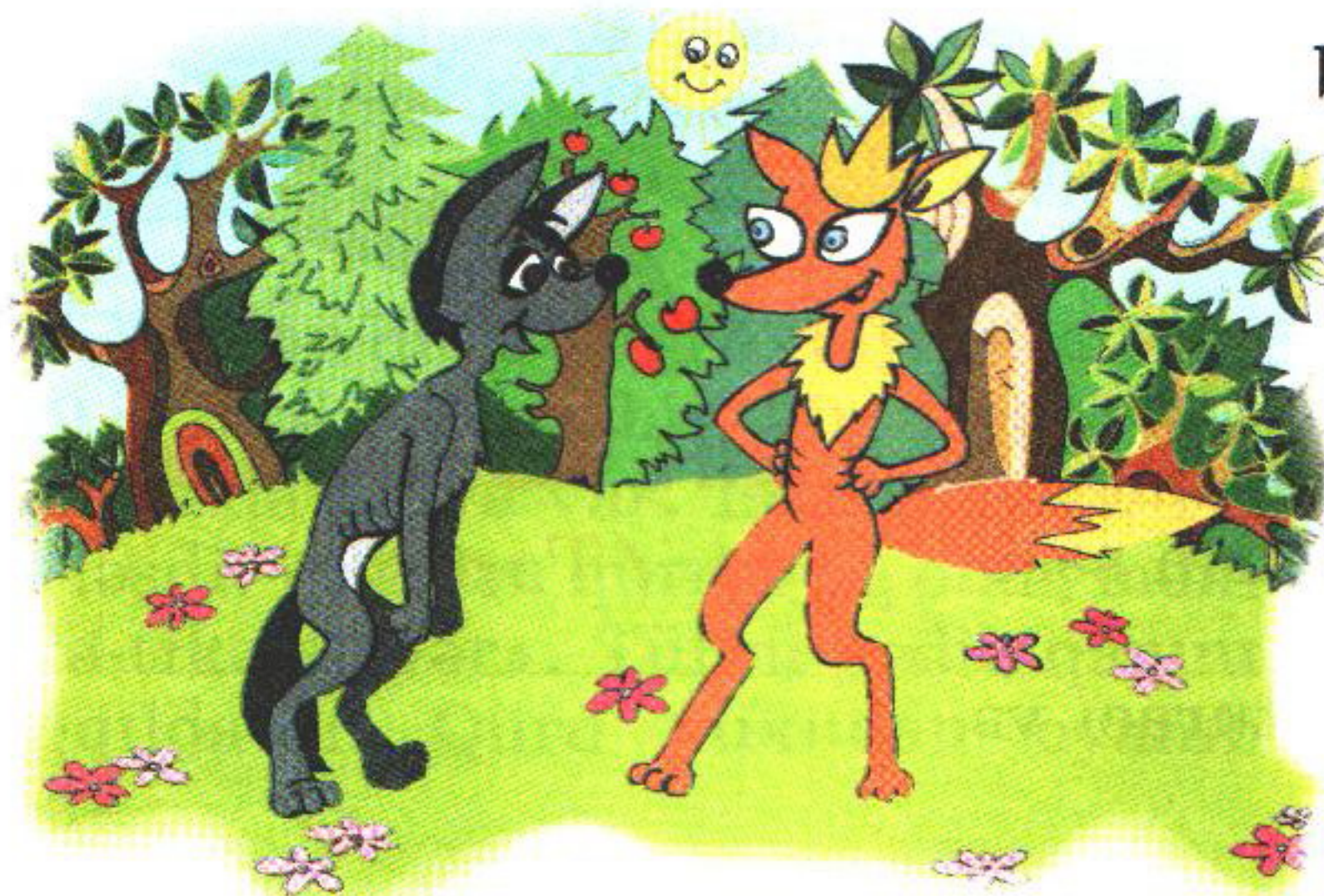
- Yaman düzəldi.

Tülkü çaqqala qabaqcadan ürək-dirək verir:

- Nərəm səni qorxuzmasın, bu saat o atı parçalayacağam, sən də doyunca yeyəcəksən.

Tülkü «nərə» çəkəndə çaqqalın gülməyi tutur, çünki tülkü həmişəki kimi vəkkildəyir, özünü atın üstünə atır. At təpiklə vurub onu öldürür.

Çaqqal ona yaxınlaşıb deyir:

-Ay tülkü, sağlığında sadaladıqlarının hamısı indi səndə var: gözlərin bərələ qalıb, tüklərin biz-biz olub, quyruğun da düppədüz düzəlib. Özünü başqasına oxşadanların axırını belə gördüm.

TORAĞAYIN İNTİQAMI

Torağay yolun qırağında yuva qurubmuş. Şir bu yuvanı ayaqlayır, torağayın ətcə balalarını əzib öldürür.

Bir gün torağay onun qabağını kəsib deyir:

-Səndən balalarımın intiqamını alacağam.

Şir torağayın dediklərini vecinə almır, hələ bir lovğalanır da:

-Sən özün nəsən ki, sənin intiqamın da nə ola...

Torağay quşlar padşahına şikayətə gedir. Quşlar padşahı bütün quşları yığır və deyir:

-Kim şirin gözlərini dimdiyi ilə vurub kor edə bilər?

Bu işi sağsağan öz öhdəsinə götürür. Yatdığı yerdə şirin gözlərini dimdikləyib deşir.

Şir qalır heç vaxt gündüzü olmayan bir zülmətdə, çiyəri də susuzluqdan yanır, bilmir hara getsin, hansı səmtə üz tutsun.

Bu vaxt quşlar padşahı qurbağalardan xahiş edir ki, bir uçurumda, yarğanın başında quruldaşsınlar. Qurbağalar başlayırlar ağız-ağıza verməyə. Şir fikirləşir ki, qurbağalar quruldaşan tərəfdə su olar, aldanıb səs gələn tərəfə gedir və uçurumdan aşağı yuvarlanır.

Torağay can verən şirin yanına qonub deyir:

-Şir, gördünmü səndən intiqamımı necə aldım? Gördünmü «mə-nəm» liyin, saymamazlığın axırı necə olur?

SİÇANLA QURBAĞANIN DOSTLUĞU

Siçan qurbağanın yanına neçə dəfə gəlmişdi ki, mən də təkəm, darıxıram, gəl dost olaq. Hərdən görüşək, söhbət eləyək, dərdimiz dağılsın. Uzun bir ip gətirim, bir ucunu sənin ayağına bağlayaq, o biri ucunu da mənim. Bir-birimizə nə zaman gərək olsaq, ipi çəkək. Onda mən sənə harayına tez çataram, sən də özünü mənə yetirərsən, bir-birimizə arxalanmasaq, yaşaya bilmərik.

Siçan çox dil tökəndən sonra qurbağanı razı saldı. Uzun bir ip gətirib bir ucunu qurbağanın, o biri ucunu da öz ayağına bağladı. Lakin dostlaşdıqları vaxtdan bircə gün keçməmiş qurbağanın başına bəla gəldi. Qurbağa gölün qırağına çıxmışdı, özünü günə verirdi.

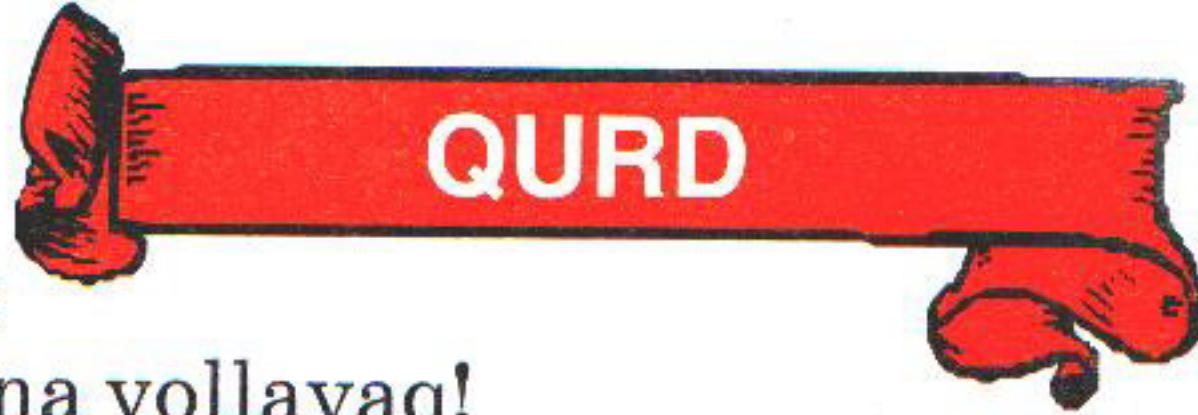
Siçan da o yanda sünbül qırırdı. Birdən bir qaraquş şığı-yıb siçanı göyə qaldırdı. İpin bir ucu da onun ayağına bağlı olduğuna görə qurbağa da göydə süzə-süzə getməyə başladı. Sərçələr, qaranquşlar ondan soruşdular:

-A qurbağa, bu nə haldır, yoxsa yaşamaqdan tənə gəlmisən,

indi də göylərin seyrinə çıxmısan?

Qurbağa belə cavab verdi:

-Mən ölüm, üstünü vurmayın. Öz tayı ilə dostluq etməyənin gününü elə mənim kimi olar. Ağılsızlıq eləyib özümü bəlaya salmışam.

Qurda dedilər:

-Gəl səni qoyuna yollayaq! Başladı ağlamağa.

Dedilər:

-Daha niyə ağlayırsan?

Dedi:

-Qorxuram yalan ola.

* * *

Qurddan soruşdular:

-Aranda qalacaqsan, yoxsa yaylağa gedəcəksən?

Qurd dedi:

-Mənimki el ilədir. El haraya getsə, mən də oraya gedəcəyəm.

Bir gün kəklik uçub qayanın başına qondu. O yana-bu yana baxdı, gördü ovçu yoxdur. Lap arxayın oldu. Bərkdən oxumağa başladı. Bir tülkü də bərk acmışdı, yıxıla-yıxıla yolla gedirdi.

Kəkliyi görəndə ağzının suyu axdı. Öz-özünə dedi: «Nə olaydı, o kəklik əlimə düşəydi, yeyəydim, dizlərimə taqət gələydi».

Yavaş-yavaş kəkliyin bir neçə addımlığına gəldi, dedi:

-Ay gözəl kəklik, sən ki, bu qədər çox oxuyursan, məgər səsin batmır?

Kəklik dedi:

-Həmişə oxumuram. Yatıram, dincəlirəm, kefim gələndə də oxuyuram.

Tülkü dedi:

-Heyif ki, yatırsan, o gözəl tüklərin toz-torpağa bulaşır.

Kəklik dedi:

-Yerə uzanmıram ki, tüklərim toz-torpağa bulaşa.

Tülkü dedi:

-Onda yatan kimi elə, baxım görüm doğru deyirsən?

Kəklik gözlərini bərk-bərk yumdu. Tülkü sıçrayıb kəkliyi tutdu. Kəklik aldandığını başa düşüb dedi:

-Ay tülkü baba, sən ki, belə cəld ov tutursan, de görüm onu yeyəndə özünə afərin deyirsənmi?

Tülkü dedi:

-Əlbəttə, deyirəm.

Kəklik dedi:

-İndi ki, elədi, onda bir afərin de görüm.

Tülkü ağzını açıb, afərin deyən kimi, kəklik onun ağzından çıxıb, bir uca qayanın başına qondu, dedi:

-Tülkü baba, sənə axmaq deyirlər, mənə afərin.

NAĞILLAR ALƏMİNƏ SƏYAHƏT

CIRTDAN

(Azərbaycan xalq nağılı)

Biri varmış, biri yoxmuş, bir qarı varmış. Bu qarının bir balaca nəvəsi varmış. Nəvə o qədər balaca imiş ki, ona Cırt dan deyirmişlər.

Bir gün Cırt dan gördü ki, qonşu uşaqları meşəyə oduna gedir. O gəlib nənəsinə dedi:

-Ay nənə, uşaqlarla oduna mən də getmək istəyirəm.

Qarı uşaqları çağıraraq hərəsinə bir yağ yaxmacı verib, Cırt danı onlara tapşırırdı.

Yolda Cırt dan özünü yerə vurub uzandı. Yoldaşları soruşdular:

-Ay Cırt dan, niyə gəlmirsən?

Cırt dan dedi:

-Nənəm mənə sizə tapşırıb, mənə dalınıza alıb aparın.

Yoldaşları onu növbə ilə dalına alıb, meşəyə getdilər.

Uşaqlar başladılar odun yığmağa. Gördülər ki, Cırt dan yığmır.

Onlar dedilər:

-Ay Cırt dan, sən niyə odun yığmırsan?

Cırt dan cavab verdi:

-Nənəm sizə yağ yaxmacı verib, mənə sizə tapşırıb ki, mənə də odun yığasınız.

Uşaqlar ona da odun yığdılar. Sonra hər kəs öz odununu şələ bağlayıb dalına aldı. Gördülər, Cırt dan oturub baxır. Onlar soruşdular:

-Ay Cırt dan, sən niyə odununu götürmürsən?

Cırt dan cavab verdi:

-Nənəm yağ yaxmacı verib mənə sizə tapşırırdı ki, mənim odunumu da götürəsiniz.

Uşaqlar əlacsız qalıb, onun da odununu dallarına götürdülər.

Bir az yol gedəndən sonra gördülər ki, Cırtdan geridə qalıb ağlayır. Uşaqlar soruşdular:

-Ay Cırtdan niyə ağlayırsan?

Cırtdan cavab verdi:

-Yorulmuşam. Nənəm sizə yağ yaxmacı verdi ki, mən yorulanda dalınıza alasınız.

Yoldaşları onun sözünü ağzında qoydular. Onlardan biri Cırtdana acıqlandı:

-Pis öyrənərsən. Daha səni dalımıza götürən deyilik!

Cırtdan əlacsız qalıb yoldaşlarının dalınca getməyə başladı. Onlar xeyli getdilər. Axşam oldu, qaranlıq qovuşdu. Uşaqlar yolu azdılar. Meşədən çıxanda gördülər ki, bir tərəfdən işıq gəlir, o biri tərəfdən it hürür. Biri dedi: işıq gələn tərəfə gedək, o biri dedi: it hürən tərəfə. Bilmədilər hansı tərəfə getsinlər. Axırda Cırtdandan soruşdular:

-Ay Cırtdan, it hürən tərəfə gedək, yoxsa işıq gələn tərəfə?

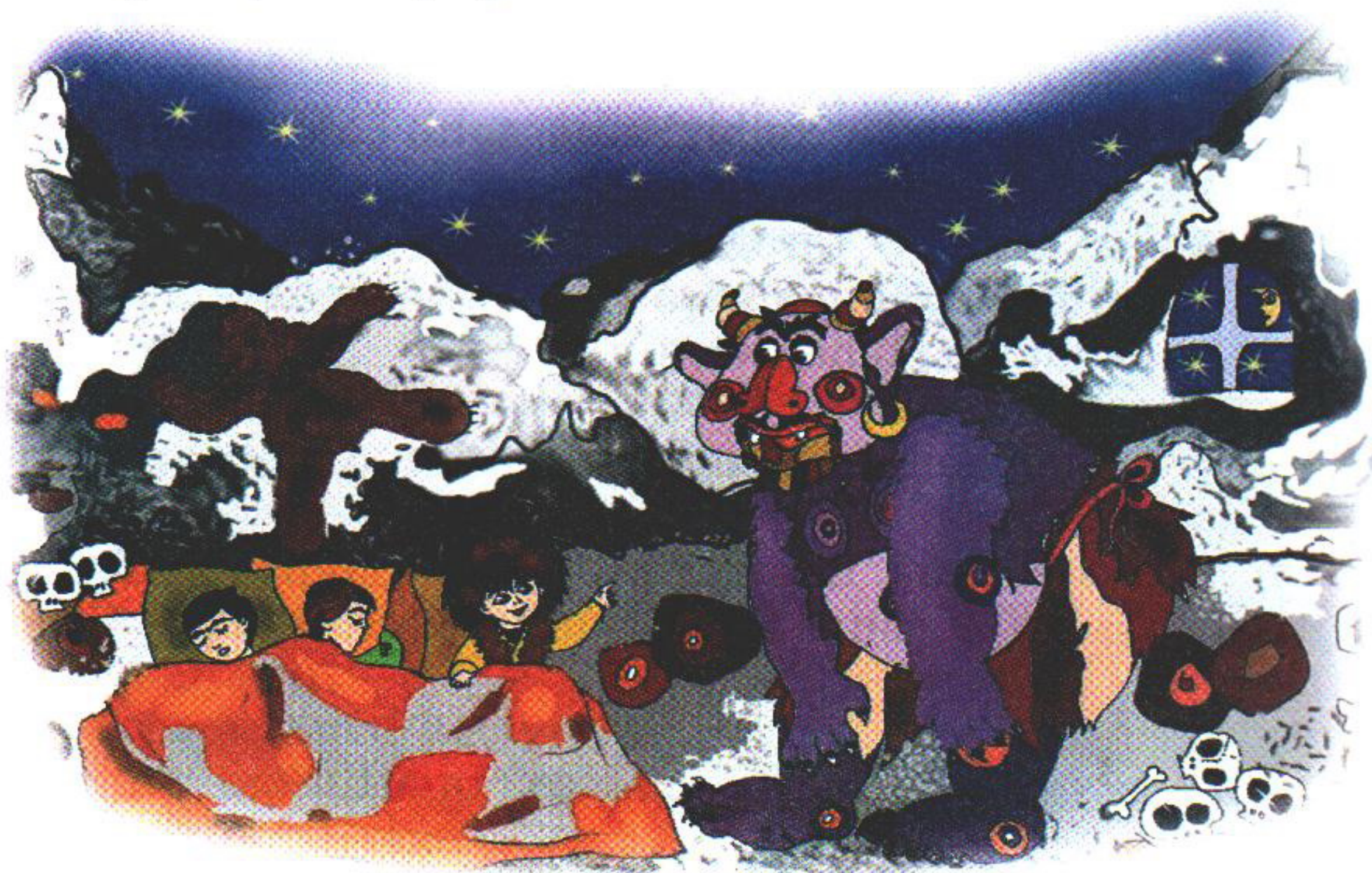
Cırtdan cavab verdi:

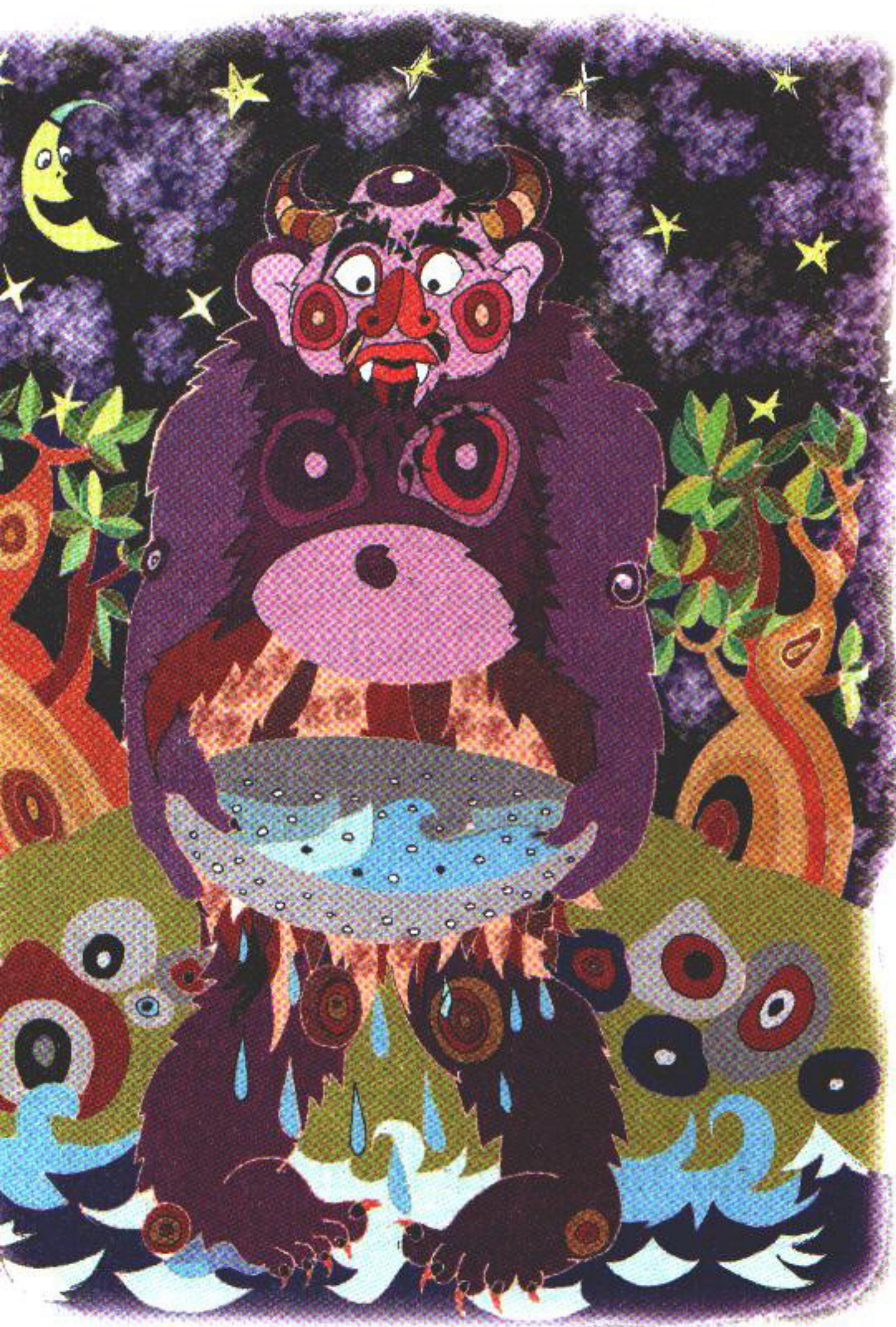
-İt hürən tərəfə getsək, it bizi qapar. İşıq gələn tərəfə gedək, bəlkə yolu tapa bildik.

Uşaqlar işıq gələn tərəfə getdilər. Onlar bir divin komasına rast gəldilər. Div onları görəndə sevinib öz-özünə dedi: «Yaxşı oldu. Gecə onları bir-bir yeyərəm».

Div uşaqlara bir az çörək yedirdib yatırtı. Gecədən xeyli keçəndən sonra div uşaqların birini yemək istədi. Uşaqların yatıb-yatmadığını bilmək üçün soruşdu:

-Kim yatıb, kim oyaq?

Bu sözü eşidəndə Cırtdan tez başını qaldırıb dilləndi:

-Hamı yatıb, Cırtdan oyaq.

Div soruşdu:

-Cırtdan, nə üçün oyaq?

Cırtdan dedi:

-Nənəm mənə hər gecə qayğanaq bişirər, yedizdirər, sonra yatırdardı.

Div qalxıb, tez qayğanaq bişirdi. Cırtdana yedirdi ki, bəlkə yatsın.

Bir qədər keçəndən sonra div yenə soruşdu:

-Kim yatıb, kim oyaq?

Yenə Cırtdan başını qaldırıb dedi:

-Hamı yatıb, Cırtdan oyaq.

Div soruşdu:

-Cırtdan, indi niyə yatmırsan?

-Hər gecə nənəm mənə çaydan xəbirlə su gətirər, içirdər,

sonra yatırdardı.

Div ayağa qalxdı, bir xəbirlər götürüb, çaydan su gətirməyə getdi. Cırtdan tez yoldaşlarını oyadıb dedi:

-Uşaqlar, div bizi yemək istəyir. Qalxın qaçaq.

Uşaqlar tez qalxdılar, qaçıb çaydan keçdilər.

Bu tərəfdən div nə qədər xəlbiri suya salıb qaldırdısa, gördü ki, xəlbirdə su qalmır. Axırda tənəyə gəlib qayıtmaq istəyəndə, bir də gördü ki, uşaqlar çayın o tərəfində gedirlər. İstədi sudan keçib uşaqların dalınca düşsün, amma keçə bilmədi. Axırda onları səslədi:

-Ay uşaqlar, sudan nə təhər keçdiniz?

Cırtdan tez cavab verdi:

-Get bir dəyirman daşı tap, boynuna keçirt, özünü suya at, onda rahat keçərsən.

Div Cırtdanın sözünə inandı, gedib bir dəyirman daşı tapıb boynuna keçirtti, özünü suya atdı, suda boğulub öldü. Uşaqların canı qurtardı.

ÜÇ KEÇİ

(Azərbaycan nağılı)

Bəlkə də heç sən yox idin, amma o üç keçi vardı: böyüyünün buynuzu fil xortumuna oxşayırdı-upuzun, yepyekə. Bu keçi yeyəndə deyərdin dağ uçar, yer tərənir. Ortancıl keçinin buy-nuzu adi keçi buynuzuydu. Bu keçi gəzəndə ayağı xırda daşlara toxunub tappıltı salardı. Balaca keçinin lap balaca buynuzları vardı, sənin çeçələ barmağın boyda. Bu keçi çəmən-çayırı, çiçək-böcəyi çox sevərdi. O qədər sevərdi ki, sən yüzəcən sayınca, o, bir addımlıq yolu gedib qurtarmazdı, çiçəkləri, böcəkləri tapdalamaq istəmirdi, axı...

...Amma çəməndə də bir şey qalmamışdı: kol-kos, daş-kəsək... vəssalam. Körpünün o tayında, dağların ətəyində gözəl çəmənlik vardı. Hayıf ki, acgöz div bu körpüyə keşik çəkir, gəlib-gedəni yeyirdi... Böyük keçi bəlkə də o divdən güclü idi. Amma qardaşlarını çox sevdiyindən divlə döyüşməyə ürək eləmirdi. Div onu üstələsə, gəlib qardaşlarını da yeyərdi.

Günlərin birində böyük keçinin ağlına bir fikir gəldi. Düşündüyünü qardaşlarına danışdı. İndi sən soruşsan ki, nə danışdı? Mən cavab verməyəcəyəm. Div eşidər, axı...

...Demək, üç keçi körpünü keçib, dadlı-dadlı otların bitdiyi çəməne yetişmək üçün kələk qurdu.

Ən birinci balaca keçi getdi: Şap-şap-şap!..

Şappıltını eşidən div bağırdı:

-Mənim körpümün üstündə şappıltı salan kim ola?

-Mənəm, balaca keçi!

-İndi səni yeyərəm!-deyə div irəli cumdu. Balaca keçi özünü itirməyib dedi:

-Nəyimi yeyəcəksən, arıqtırıq, buynuzu qırıq bir çəpişəm. Sən mənə dəymə, yağlı qardaşımı ye!..

-Yaxşı, get!-deyə div kö-nülsüz razılaşdı.

Növbə ortancıl keçiye çatdı. Onun tappıltısını eşidən kimi div özündən çıxdı:

-Oyan-buyanı yoxdur, səni yeməliyəm!

-Sən mənim böyük qardaşımı yeməlisən, məni yox. Onun ətinə, yağını beş div yesə, qurtarmaz!..

Div düz qabağa gəlib onun yolunu kəsdi:

-Ay kələkbaz, heç keçi də yalan danışar?

Ortancıl keçi dalı

üstə oturub, sakitcə cavab verdi:

-Böyük qardaşım mənə deyir ki, sənin bir qurbağaca ətin yoxdu. Demək, böyük qardaşım yalan deyir?..

Div ortancıl keçiylə də razılaşdı. Yağlı əti yaman sevirdi, axı!..

Bir azdan gurultu səsi gəldi: Bom... bom... bom! Sanki yer-göy titrəyirdi. Qorxuya düşən div soruşdu:

-Mənim körpümün üstündə bom-bom salan kim ola?

Böyük keçi dinmədi. Yenə «bom... bom» sala-sala yeridi. Divin qorxusu artdı, ürəyində fikirləşdi:

-Mən lap nahaq o biri keçiləri yemədim. Yesəydim, indi «bom-bom» dan qorxmazdım...

Sonra div qorxduğunu gizlədib, bərkdən soruşdu:

-Ay karqulaq keçi, niyə mənim körpümün üstündə bom-bom salırsan?

Böyük keçi saymazyana divə yaxınlaşdı, səsinin lap bəyirtili yerinə salıb bağırdı:

-Mə-ə-ə!.. Mən böyük keçiyəm! Gəlmişəm sənin canını almağa!

Div bu qorxunc keçini görünə, iştahı tamam qaçdı, birtəhər: «Mən səni yeməliyəm» sözlərini deyib, özünə gəlmək istəyirdi ki, böyük keçinin yekə buynuzları onu havaya qaldırdı...

...Div «Gummbb» eləyib çayda batdı!..

...Hə, az qala yadımdan çıxmışdı... Üç keçini axtarsan, o gözəl çəmənə tap. Bax, yaxşı-yaxşı yadda saxla! Harada sarı çiçəklər, qərənfillər, yaşıl kollar, şirəli otlar, xallı böcəklər görsən, bil ki, üç keçi orada yaşayır. Deyirlər, balaca keçinin buynuzu yenə çeçələ barmaq boyda qalıb. Amma böyük qardaşı onu çox sevir. Elə ortancıl qardaşı da! Sən necə, öz qardaşlarını sevirsən?

ÜÇ KEÇİNİN MAHNISI

Nəçi-nəçiyik? Üç keçiyik çəməndə,
Küsüşmürük, dalaşmırıq çiməndə.
Bizdən güclü «Döyəcəyəm» deyəndə
Gumb, gedər, gumb, gummmmb!..

Üç qardaşıq, üçümüz də qəhrəman,
Güc birlikdə, bu sözlərə sən inan!
Körpü görsək, keçəcəyik hər zaman,
Düşmənimiz gumb gedər, gumb-gummmmb!

Biz getdik şap-şap,
Biz getdik tap-tap,
Biz getdik bom-bom...
O getdi... Gumb-gummmmb!!!

ŞƏNGÜLÜM, ŞÜNGÜLÜM, MƏNGÜLÜM

(Azərbaycan xalq nağılı)

Biri var imiş, biri yox imiş, Allahdan başqa heç kəs yox imiş. Bircə keçi var imiş, bu keçinin də üçcə balası. Birinin adı Şəngülüm, birinin adı Şüngülüm, birinin də adı Məngülüm idi.

Bu keçi hər gün gedib meşədə, çöldə otlarmış. Balaları da qapıları bağlayıb daxmada oturarlarmış. Keçi otlamaqdan qayıdanda qapının dalından çağırarmış:

Şəngülüm, Şüngülüm,
Məngülüm!
Açın qapını,
mən gəlim!
Ağzımda su
gətirmişəm,
Döşümdə süd
gətirmişəm,
Buynuzumda ot
gətirmişəm.

Bunu eşidən kimi balaları sevinib tez qapını açarlarmış və anaları onları doyuzdurub yenə gedərmiş çölə-bayıra otlamağa.

Bir gün keçi getdikdə qurd gəlib durdu qapının dalında və başladı çağırmağa:

Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm!
Açın qapını, mən gəlim!
Ağzımda su gətirmişəm,
Döşümdə süd gətirmişəm,
Buynuzumda ot gətirmişəm.

Balaları elə bildi ki, onları çağırən analarıdır. Cəld qapını açdılar.

Qurd içəri girib Şəngülüm ilə Şüngülümü tutub yedi, amma qurd qaçıb evin küncündə gizlənən Məngülümü görmədi.

Keçi düzü, çəmənə otlayıb daxmasına qayıtdı. O, həmişəki sözləri ilə başladı uşaqlarını çağırmağa. Amma içəridən bir kəs ona cavab vermədi. Neçə dəfə Şəngülüm, Şüngülüm deyib çağırırsa da ona cavab verən olmadı və qapı açılmadı. Axırda özü qapını sındıraraq girdi evə. O yana, bu yana baxdı, balalarının heç birini görmədi. Axırda qaranlıq küncdə Məngülümü gördü.

Məngülüm başlarına gələnə anasına nağıl elədi. Onda keçi çıxdı dovşanın daxmasının üstünə və ayaqları ilə damı döydü.

Dovşan içəridən çığırdı:

- Kimdir?

Keçi soruşdu ki, mənəm, balalarımı sənmi yemisən?

Dovşan cavab verdi ki, yox, mən yeməmişəm, get tülküdən xəbər al.

Keçi getdi, çıxdı tülkünün daxmasının üstünə və başladı ayaqları ilə döyməyə. Tülkü içəridən çığırdı:

-O kimdir, mənim damımın üstə çıxıb?!

Keçi dedi:

-Mənim balalarımı sənmi yemisən?

Tülkü cavab verdi:

-Yox, mən yeməmişəm, get qurddan soruş.

Keçi getdi çıxdı qurdun daxmasının üstünə. Bu vaxt qurd da bir qazan aş asmışdı, ocağın üstə bişirirdi. Keçi damı döyəndə bunun aşının içinə torpaq töküldü. Qurd qəzəblə çığırdı:

O kimdir damım üstə,

Toz tökər şamım üstə?

Aşımı şor eylədi,

Gözümü kor eylədi.

Keçi cavab verdi:

Mənəm, mənəm, mən paşa,

Buynuzum qoşa-qoşa.

Çıx eşiyyə, savaşa!

Qurd çölə çıxdı ki, görsün nə var.

Keçi dedi:

-Sən mənim balalarımı yemisən, gəlmişəm səninlə savaşam.

Qurd istədi ki, boynundan atsın, amma ata bilmədi və keçi ilə şərtləşdilər ki, hər ikisi bir yerdə gedib qazıya şikayət eləsin.

Keçi getdi evinə, bir kasa qatıq çaldı və bir dəstərxan yağlı çörək bişirdi ki, qazıya sovqat aparsın.

Qurd da bir dağarcığın içinə üç-dörd noxud dənəsi saldı, üfürüb içini yel ilə doldurdu və sonra ağzını bərk bağlayıb, özü ilə gətirdi. Gəldilər qazının hüzuruna.

Qazı keçinin sovqatına açıb baxdı və çox xoşal oldu. Sonra qurdun dağarcığını açdı. Noxudun biri sıçrayıb qazının bir gözünü çıxartdı. Qazı işi belə kəsdi ki, keçi ilə qurd gərək savaşınsınlar və qurd da bir buynuz qayırsın. Qazı keçinin buynuzunu daha da iti elədi.

Amma qurda da çürük ağacdən bir buynuz qayırdı. Keçi ilə qurd başladı dalaşmağa. Bir-iki dəfə vuruşandan sonra qurdun buynuzu sındı və keçi vurub, onun qarnını yırtdı.

Qurd bağırdı:

-Vay bağırsağım, vay.

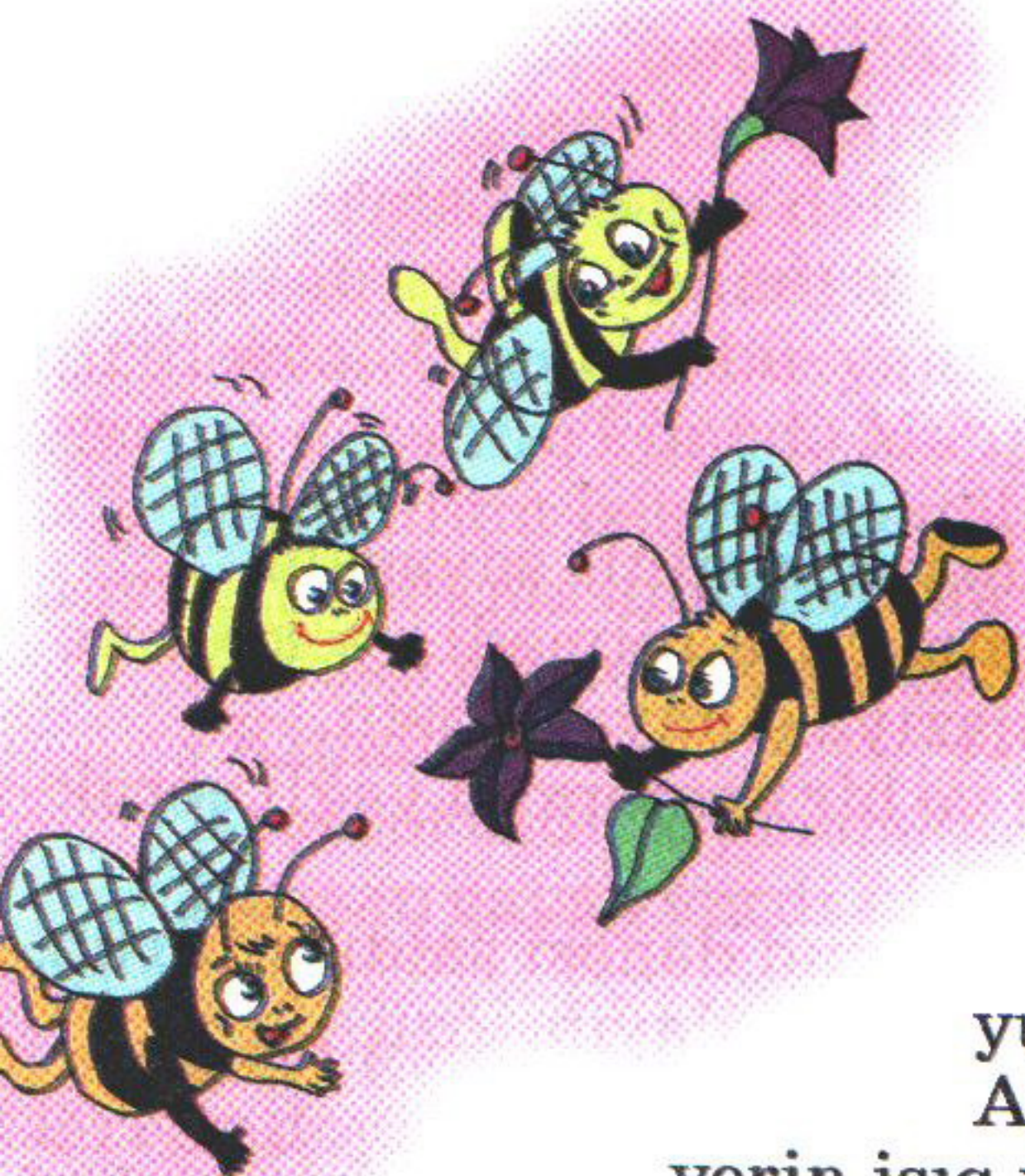
Keçi cavabında dedi:

Şəngülüm, Şüngülümü yeməyəydin!

Vay bağırsağım deməyəydin!

ARILAR AXTARIŞDA

(Rus xalq nağılı)

Yaz oldu, günəş çöllərin qarını əritdi. Keçən ildən qalma saralmış otların arasından lap təzə, yamyaşıl saplaqlar görünməyə başlayır, ağacların düyməcələri açılır, yarpaqlar çıxırdı.

Budur, arılar da öz qış yuxusundan oyandı. Onlar balaca pəncərələrindən bayıra baxıb ətrafı yoxlayırdılar: qar, buz əriyibmi? Soyuq şimal küləyi əsmir ki?

Arılar günəşin parlaq işıq saçdığını, hər yerin işıq və isti olduğunu gördülər. Onlar bir-bir öz pətəklərindən çıxdılar və uçub alma ağacına tərəf gəldilər:

-Ay alma ağacı, yazıq arılar üçün səndə yeməli bir şey varmı? Biz bütün qışı ac qalmışıq.

Alma ağacı dedi:

-Yox, tez gəlmisiniz. Mənim çiçəklərim hələ düyməcələrdə gizlənilər. Albalı ağacının yanına gedin, bəlkə ondan bir şey ala bilərsiniz.

Arılar uçub albalı ağacına tərəf getdilər.

-Gözəl albalı ağacı! Yazıq arılar üçün səndə çiçək varmı?

Albalı ağacı dedi:

-Mənim əzizlərim, sabah gəlib baş çəkərsiniz. Bu gün hələ bir çiçəyim belə açılmamışdır. Çiçəklərim açılanda mənə qonaq gəlin, şad olaram.

Arılar lalənin yanına uçdular, ancaq lalənin nə ətri, nə də balı vardı.

Ac və qəmli arılar artıq öz evlərinə uçub getmək istəyirdilər ki, kolların dibində bənövşəyi rəngli bir çiçək gördülər. Bu, bənövşə idi. O, dadlı şirə ilə dolu olan ətirli yarpaqlarını arılara açdı. Arılar yedilər, içdilər və şad bir halda öz yuvalarına qayıtdılar.

TÜLKÜ VƏ KÜPƏ

(Rus xalq nağılı)

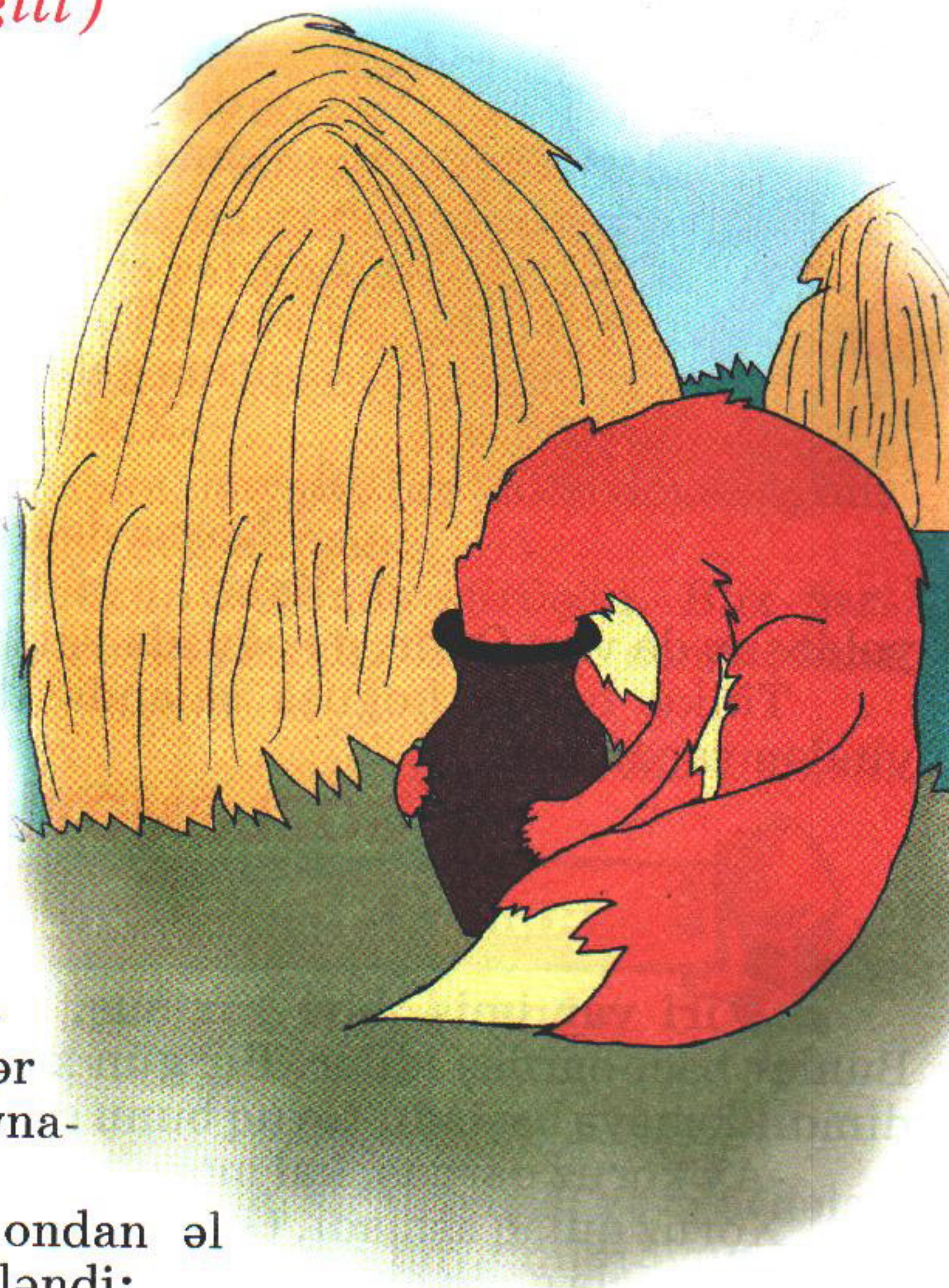
B

ir kəndli arvadı tarlaya taxıl biçməyə getmişdi. O, özü ilə gətirdiyi süd dolu küpəni dərzlərin dalında gizlətdi. Bunu görən tülkü oğrun-oğrun küpəyə sarı gəldi, başını küpənin içinə soxdu, südü ləzzətlə içdi; çıxıb getmək istəyəndə başına bəla gəldiyini gördü. O, başını küpədən çıxara bilmirdi. Tülkü dolanır, başını yırğalayır və deyirdi: - Ay küpə, zarafat elədin, bəsdir; burax məni, a qəşəng küpə. Burax, çıxım gədim! Bəsdir, əzizim, bu qədər şıltaqlıq elədin, mənimlə oynadığın kifayətdir.

Tülkü nə elədisə, küpə ondan əl çəkmədi. Axırda tülkü lap hirsləndi:

-Dayan bir, lənətə gəlmiş, gör indi sənə başına nə gətirəcəyəm! İndi ki, xoşluqla əl çəkmirsən, mən də səni aparıb suda boğaram.

Tülkü çaya tərəf qaçıb küpəni suya batırmağa başladı. Küpə, doğrudan da, batdı. Ancaq tülkünü də özü ilə çəkib apardı.

XORUZ VƏ İT (Şotland nağılı)

Biri var idi, biri yox idi, bir qoca kişi ilə bir qoca qarı vardı. Bunların bir iti, bir də xoruzu var idi. Bir dəfə it xoruza dedi:

-Xoruz qardaş, gəl meşəyə gəzməyə gedək.

Xoruz razı oldu. Onlar bir-birinə qoşulub, meşəyə getdilər. Bir az gəzdilər, axşam oldu. Xoruz böyük bir ağacın budağında, it isə koğuşunda yatdı.

Səhər tezdən xoruz banladı:

-Quq-ququ-qu...

Tülkü xoruzun səsinə eşitcək ağacın altına gəlib dedi:

-Xoruz qardaş, gəl gedək mənə qonaq ol.

Xoruz dedi:

-Yaxşı, a tülkü lələ, gedərəm. Ancaq mənim yoldaşım da var. Odur, o koğuşda yatıb, qoy dursun, bir yerdə gedək.

Tülkü başını koğuşa salanda it «Hamm» edib onun xirtdəyindən yapışdı.

GÖZLƏMƏYİ BACAR (Nağıl)

Biri var imiş, biri yoxmuş, bir xoruz ilə bir toyuq varmış. Bunlar bacı-qardaş idilər. Bir gün xoruz meşəyə qaçıb kal moruqları dimdikləməyə başladı, toyuq bunu görüb xoruza dedi:

-Ay xoruz qardaş, kal moruğu yemə, gözlə dəysin.

Xoruz qulaq asmadı. O, kal moruqları o qədər dimdiklədi ki, evə güclə gəlib çıxdı. Evə çatan kimi qışqırmağa başladı:

-Vay, toyuq bacı, işim xarabdır. Bərk xəstələnmişəm, qarnım yaman ağrıyır.

Toyuq xoruza nanə cövhəri içirtti, bədəninə xardal qoydu.

Xoruz yaxşı oldu.

Xoruz sağalandan sonra yenə çölə çıxdı. O yanbu yana qaçdı, atılıb düşdü, günəşin istisindən tərlədi, sonra çaya qaçıb sərin su içmək istədi. Bu zaman toyuq çığırab ona dedi:

-İçmə, ay xoruz qardaş, gözlə, tərin soyusun.

Xoruz toyuğa qulaq asmadı, soyuq su içdi. Elə bu zaman o qızdırmağa başladı. Toyuq onu güclə evə gətirib çıxartdı.

Toyuq həkim dalınca qaçdı. Həkim xoruza acı dərman yazdı. Beləliklə, xoruz uzun müddət yerində yatıb qaldı.

Qış qabağı xoruz sağaldı. Xoruz gördü ki, balaca çayın üzü buz bağlamışdır. Buzun üstündə sürüşmək istədi. Bu zaman toyuq ona dedi:

-Ay xoruz qardaş, səbr elə, dayan, qoy çay lap yaxşı donsun, buz hələ çox nazikdir. Sınar, suya düşüb boğularsan.

Xoruz ona qulaq asmadı: buzun üstündə sürüşdü. Buz parçalandı, xoruz isə guppultu ilə suya yığıldı. Bundan sonra daha xoruzu görən olmadı.

Konstantin Uşinski

ZƏHMƏTSİZ ÇÖRƏK YEMƏK OLMAZ

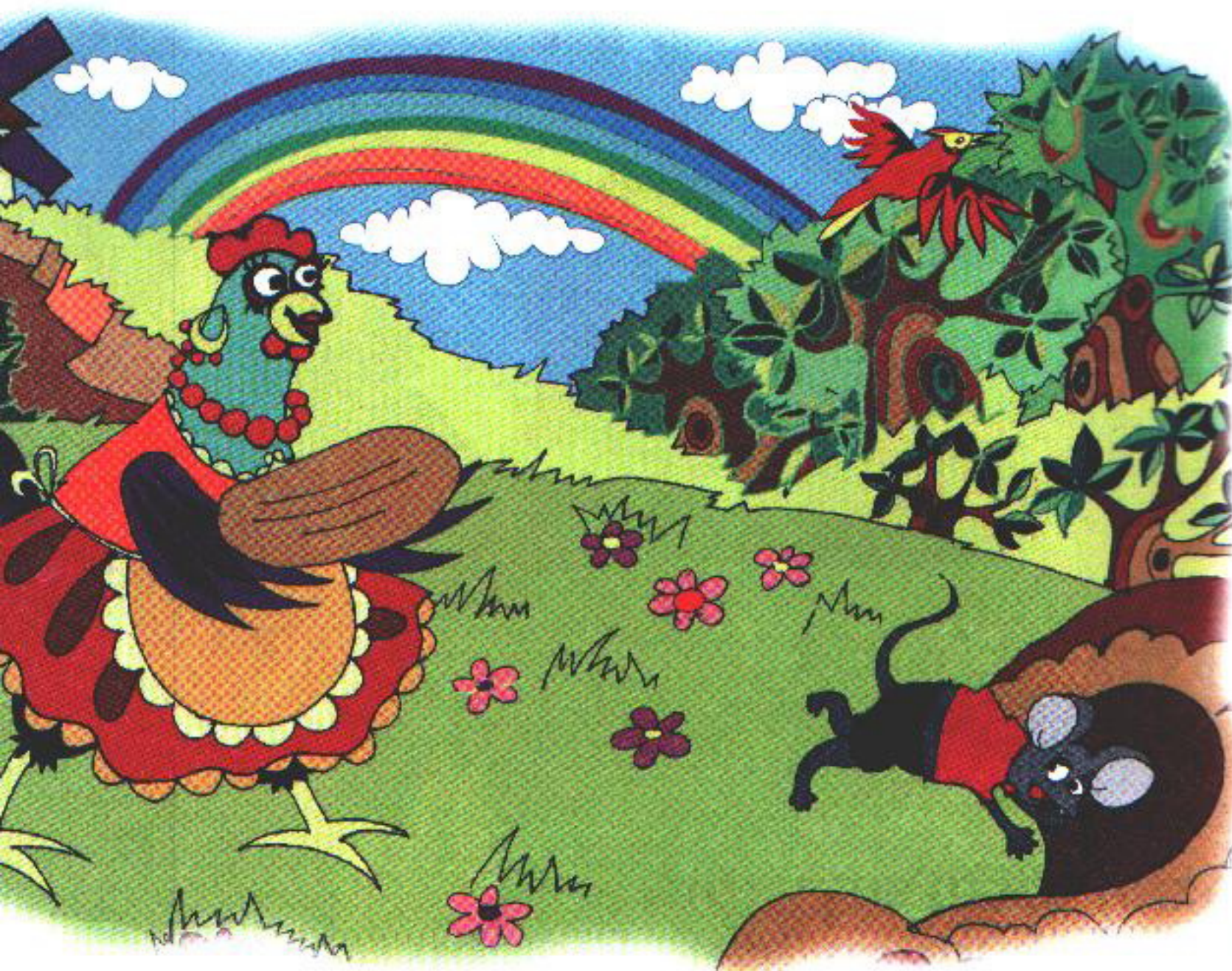
(Azərbaycan xalq nağılı)

Biri var idi, biri yox idi, bir toyuq, siçan balası və ağacdələ vardı. Üçü də bir yerdə yaşayırdılar. Günlərin bir günü toyuq yolda buğda dənini tapdı.

-Ba, ba, mən dən tapmışam, dən tapmışam, buğda dənini.

Toyuq buğda dənini evə gətirdi. tez siçan balasını və ağacdələni səslədi:

-Bir baxın, buğda dənini, bunu uyutmək lazımdır. Deyin görüm, bu dənini kim dəyirmanına aparar?

-Mən apara bilmərəm.

-Nə üçün?

-Belim ağrayır.

-Mənim də, mənim də.

-Madam ki, ikiniz də şikəst olmusunuz, onda özüm apararam. Gəlin siz də mənimlə gedək.

-Bax, dəni üyütdüm, indi onu kim evə aparar?

-Mən apara bilmərəm, dedim bayaq, vay, vay, vay başım ağrıyır.

Yaxşı, nə deyirəm. Unu da mən özüm apararam.

-Bu da unumuz, deyin görək, kim xəmir yoğurar, hə?

-Mən yoğura bilmərəm.

-Neyçin yoğura bilməzsən? Əllərin ki salamatdır?

-Axı dərimə güc düşər.

-Mənim də bilirsiniz də...

-Yaxşı zarıma, özüm yoğuraram.

Toyuq xəmiri yoğurdu, sobanı qızdırdı, xəmiri sobaya qoydu. İsti, ləzzətli, ətirli çörək bişirdi. Toyuq çörəyi masanın üstünə qoyub soruşdu:

-Kim çörək yemək istəyir?

-Mən, mən, mən.

-Çörəyi kim bişirib?

-Mən.

-Bəs dəni dəyirmanda kim üyüdüb?

-Mən.

-Onu evə kim gətirib?

-Mən özüm.

Bəs siçan balasını, ağacdələni çörək yeməyə kim dəvət eləyib?

-Mən. Bax, belə yaramaz. Zəhmətsiz çörək yemək olmaz.

Siçan balası və ağacdələni bu sözlərdən utandılar. Bilmədilər xəcalətdən neyləsinlər. Siçan balası tez yuvasına girdi, Ağacdələni isə meşəyə uçdu. O vaxtdan onların dostluğu pozuldu. Çünki əkəndə yox, biçəndə yox, yeyəndə ortaq qardaş olmaq istədilər. Zəhmət çəkmədən çörək yemək olmaz.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

AZƏRBAYCAN - YURDUM MƏNİM!

«Anamız Azərbaycan» (Hikmət Ziya)..... 3

«Vətən» (Abdulla Şaiq)..... 4

«Vətən torpağı» (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 4

«Azərbaycan torpağı» (Xəlil Rza Ulutürk)..... 5

«Bu dil» (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 5

«Vətən» (Məmməd Namaz)..... 5

«İyirmi yanvar günü» (Əli Vəkil)..... 6

«Odlar yurdu» (Fikrət Sadıq)..... 6

«Azərbaycanım» (Fikrət Qoca)..... 7

«Azərbaycanım» (Mirvarid Dilbazi)..... 7

«Vətənimiz» (Z.Cabbarzadə)..... 8

«Bakı» (Mirvarid Dilbazi)..... 9

«Təbrizim» (Mirmehdi Etimad)..... 10

«Bakı, sabahın xeyir» (İslam Səfərli)..... 11

«Vətənim» (Vüqar Əhməd)..... 11

MƏN DAHA MƏKTƏBLİYƏM

«Müəllim» (Fikrət Sadıq)..... 12

«Ana məktəb» (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 12

«Mən məktəbliyəm» (Tofiq Mütəllibov)..... 13

«Əlifba günü» (Teymur Elçin)..... 13

«Saitlər» (Rəfiq Yusifov)..... 14

«Əlifba bayramı» (Teymur Elçin)..... 14

«Əlifba» (Fikrət Sadıq)..... 15

«Əlifba» (Tacəddin Şahdağlı)..... 15

«Küsən hərflər, nadinc hərflər» (Rəfiq Yusifov)..... 16

«Əlifba» kitabı (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 16

«Kitab» (Rəfiq Yusifov)..... 17

«Babası kimi» (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 17

«Məktəbə get, dərs oxu!» (Abdulla Şaiq)..... 18

«Çanta» (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 18

«Mən məktəbə gedirəm» (Rəfiq Yusifov)..... 18

«Birinci zəng» (Rəfiq Yusifov)..... 19

«Müəllim» (Rəfiq Yusifov)..... 19

«Mən daha məktəbliyəm» (Xanımana Əlibəyli)..... 19

«İki uşaq» (Abdulla Şaiq)..... 20

«Sevər» (Fikrət Sadıq)..... 21

«Birinci sinifdə oxuyuruq biz» (Cavad Cavadlı)..... 22

HİKMƏT XƏZİNƏSİNDƏN

Məhəmməd peyğəmbər demişdir 23

«Biz kimik» (Fikrət Sadıq)..... 23

«Anaların bayramı» (Hikmət Ziya)..... 23

«Ana» (Bəxtiyar Vahabzadə)..... 24

«Qurban olum» (Zəlimxan Yaqub)..... 24

«Layla» (Mirvarid Dilbazi)..... 25

«Sən nə yaxşı nənəsən» (Hüseyn Abbaszadə).....	25
«Baba» (Hüseyn Abbaszadə).....	25
«Dostluğun gücü» (İlyas Tapdıq).....	26
«Ana məhəbbəti» (Mirmehdi Seyidzadə).....	26
«Kim yatıb, kim oyaq?» (Xəlil Rza Ulutürk).....	27
«Azərbaycan əsgəri» (Rəfiq Yusifov).....	27
«Topçu İsgəndər» (İlyas Tapdıq).....	28
«Gəl barışaq» (Teymur Elçin).....	28
«Gilə» (Fikrət Sadıq).....	28
«Mən kiməm» (Teymur Elçin).....	29
«Biz Vətənçün doğulduq» (Bəxtiyar Vahabzadə).....	30
«Cırtanın balıq ovu» (Zahid Xəlil).....	31
«Qızlar-ulduzlar» (Tofiq Mahmud).....	32
«Balaca adam» (Gülhüseyn Hüseynoğlu).....	33
«Sevil küsüb» (İlyas Tapdıq).....	34
«Pişik» (Əli Kərim).....	35
«Pişik balaları» (Tofiq Mütəllibov).....	35
«Yanğın itləri» (Lev Tolstoy).....	36
«İki qurd və tülkü» (Rəşid bəy Əfəndiyev).....	36
«Qaranquş və sərçə» (Rəşid bəy Əfəndiyev).....	37
«Bildirçin» (İlyas Tapdıq).....	38
«İynə-sap» (Mirmehdi Seyidzadə).....	39
«Söz sizinkidir» (Tofiq Mütəllibov).....	39
«Kim böyükdür,» (Tofiq Mütəllibov).....	39
«Qardaşın cavabı» (Əli Kərim).....	40
«Aravuran, arıvuran» (İlyas Tapdıq).....	41
«Şir və dovşan» («Kəlilə və Dimnə»dən).....	41
«Çox yeməyin zərəri» (Sədi Şirazi).....	42
«İki tənbel».....	42
«İki acgöz ayı balası».....	43
«Başqasına quyu qazan» («Kəlilə və Dimnə»dən).....	44
«Başqasına nöqsan tutma» (Sədi Şirazi).....	45
«Adil hökmdar» (Sədi Şirazi).....	45

TƏBİƏTİ SEVƏK VƏ QORUYAQ!

«Payız» (Abbas Səhhət).....	46
«Payız» (Mirmehdi Seyidzadə).....	46
«Bahar nəğməsi» (Bəxtiyar Vahabzadə).....	47
«Lalə» (Abbas Səhhət).....	47
«Qış baba» (Mirmehdi Seyidzadə).....	48
«Yeni il mahnısı» (Zeynal Cabbarzadə).....	48
«Kimdir o?» (Teymur Elçin).....	49
«Şaxta baba» (Mirmehdi Seyidzadə).....	49
«Təzə il» (Rəfiq Yusifov).....	49
«Leylək» (Rəsul Rza).....	50
«Yazda gələn qonaqlar» (Abbas Səhhət).....	51
«Bahar gəlsin» (Məmməd Rahim).....	51
«Bahar nəğməsi» (Mirmehdi Seyidzadə).....	51
«Bahar şərqi» (Səməd Vurğun).....	52
«Yaz yağışı» (Məstən Günər).....	52

«İlk baharda» (Əliğa Kürçaylı).....	53
«Səməni» (İlyas Tapdıq).....	53
«Bahar nəğməsi» (Təcəddin Şahdağlı).....	54
«Bahar» (Abdulla Şaiq).....	54
«Gözəl bahar» (Abdulla Şaiq).....	54
«Sual-cavab» (Fikrət Sadıq).....	55
«Maralgöl» (İlyas Tapdıq)	55
«Nar» (Fikrət Sadıq).....	55
«Ördək və ceyran» (Fikrət Sadıq).....	56
«Zürafə» (Fikrət Sadıq).....	56
«Böyürtkən» (Hüseyn Arif).....	57
«Maral» (Xanımana Əlibəyli).....	57
«Tapın hansı meyvədir?» (Hikmət Ziya).....	57

ŞİFAHİ XALQ ƏDƏBİYYATINDAN İNCİLƏR

Dədə Qorqud alqışları.....	59
Mövsum nəğmələri.....	59
Bayatılar.....	60
«Dəvə və tikan» (təmsil).....	60
Kirpi ilə dovşan (təmsil).....	61
Sanamalar.....	61
Həsənağa.....	61
Düzgülər.....	62
«Tülkü və dovşan» (təmsil).....	62
Tapmacalar.....	63
Yanıltmaclar.....	65
Atalar sözləri.....	65
«Qarı və pişik» (təmsil).....	67
«Vergi verilib» (lətifə).....	68
«Bəhlul ilə dəllək» (lətifə).....	69
«Simurq quşu» (əfsanə).....	70
Gözbəğlayıcı (oyun).....	71
Sican-pişik (oyun).....	71
Gizlənqaç (oyun).....	72
«Tülkü və qurd»	72
«Şir və qarğa» (təmsil).....	73
«Tülkü və çaqqal» (təmsil).....	74
«Torağayın intiqamı» (təmsil).....	75
«Siçanla qurbağanın dostluğu» (təmsil).....	75
«Qurd» (təmsil).....	76
«Tülkü və kəklik» (təmsil).....	76

NAĞILLAR ALƏMİNƏ SƏYAHƏT

«Cırtan» (Azərbaycan xalq nağılı).....	78
«Üç keçi» (Azərbaycan xalq nağılı).....	81
«Üç keçinin mahnısı».....	83
«Şəngülüm, Şüngülüm, Məngülüm» (Azərbaycan xalq nağılı).....	83
«Arılar axtarışda» (Rus xalq nağılı).....	86
«Tülkü və küpə» (Rus xalq nağılı).....	87
«Xoruz və it» (Şotland nağılı).....	88
«Gözləməyi bacar» (nağıl).....	88
«Zəhmətsiz çörək yemək olmaz» (Azərbaycan xalq nağılı).....	89

Bilal Ağabala oğlu Həsənli

Əsgər Qədir oğlu Quliyev

ANA SÖZÜ

*Ümumtəhsil məktəblərinin
1-ci sinfi üçün
dərs vəsaiti*

Təkmilləşdirilmiş yeni nəşri

Nəşriyyatın direktoru
Mətbəənin direktoru
Texniki redaktor
Kompyuter dizaynı
Korrektor
Rəssamlar

E.A.Əliyev
S.O.Mustafayev
F.Z.Kərimov
N.S.Hüseynova
S.H.Sadıqova
R.E.Əliyev,
N.R.Abdullayeva,
Ü.İ.Həyatova

Çapa imzalanıb: 07.07.2008
Formatı 60x90 1/8 . F.ç.v. 12. Ş.ç.v. 12.
Şərti rəng ottiski 48. Ofset kağızı.
Sifariş № 211. Sayı 3000. Qiyməti 3 manat 80 qəpik.

«ÇAŞIOĞLU» nəşriyyatı
«ÇAŞIOĞLU» mətbəəsi
Bakı ş., M.Müşfiq küç., 2a.

Qiyməti: 3 man 80 qəpik

ÇAŞIOĞLU

AZ 1006, Bakı şəhəri, M.Müşfiq 2a.